

ΔΙΑΤΑΞΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο πενταμελές τμήμα)

της 28ης Φεβρουαρίου 2017 (*)

«Προσφυγή ακυρώσεως – Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας της 18ης Μαρτίου 2016 – Δελτίο Τύπου – Έννοια της “διεθνούς συμφωνίας” – Προσδιορισμός του συντάκτη της πράξεως – Εμβέλεια της πράξεως – Σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου – Σύνοδος των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που πραγματοποιείται στις κτιριακές εγκαταστάσεις του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Ιδιότητα των εκπροσώπων των κρατών μελών της Ένωσης κατά τη συνάντηση με τον εκπρόσωπο τρίτου κράτους – Άρθρο 263, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ – Αναρμοδιότητα»

Στην υπόθεση T-192/16,

NF, κάτοικος νήσου Λέσβου (Ελλάδα), εκπροσωπούμενος από τους B. Burns, solicitor, P. O’Shea και I. Whelan, barristers,

προσφεύγων,

κατά

Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, εκπροσωπούμενου από τους K. Pleśniak, Á. de Elera-San Miguel Hurtado και την S. Boelaert,

καθού,

με αντικείμενο αίτημα ακυρώσεως, βάσει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, συμφωνίας συναφθείσας, κατά τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντος, μεταξύ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και της Δημοκρατίας της Τουρκίας στις 18 Μαρτίου 2016 και φέρουσας τον τίτλο «Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, 18 Μαρτίου 2016»,

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο πενταμελές τμήμα)

συγκείμενο από τους I. Pelikánová, πρόεδρο, V. Valančius, P. Nihoul, J. Svingningsen (εισηγητή) και U. Öberg, δικαστές,

γραμματέας: E. Coulon,

εκδίδει την ακόλουθη

Διάταξη

Ιστορικό της διαφοράς

Επί των συναντήσεων μεταξύ των Ευρωπαίων και των Τούρκων ηγετών πριν από τις 18 Μαρτίου 2016

- 1 Στις 15 Οκτωβρίου 2015, η Δημοκρατία της Τουρκίας και η Ευρωπαϊκή Ένωση συμφώνησαν ένα κοινό σχέδιο δράσης με τίτλο «EU-Turkey joint action plan» (στο εξής: κοινό σχέδιο δράσης) με στόχο την ενίσχυση της συνεργασίας τους στον τομέα της στηρίξεως των Σύρων υπηκόων που απολαμβάνουν προσωρινής διεθνούς προστασίας και στον τομέα της διαχειρίσεως της μεταναστεύσεως, για την αντιμετώπιση της κρίσεως που δημιουργήθηκε λόγω της καταστάσεως στη Συρία.
- 2 Φιλοδοξία του κοινού σχεδίου δράσης ήταν να ανταποκριθεί στην κρίσιμη κατάσταση στη Συρία με τρεις τρόπους, και ειδικότερα, πρώτον, αντιμετωπίζοντας στη ρίζα τους τις αιτίες που οδηγούν τους Σύρους σε μαζική φυγή, δεύτερον, παρέχοντας στήριξη στους Σύρους που απολαμβάνουν προσωρινής

διεθνούς προστασίας και στις κοινότητες υποδοχής τους στην Τουρκία και, τρίτον, ενισχύοντας τη συνεργασία στον τομέα της προλήψεως των παράνομων μεταναστευτικών ροών προς την Ένωση.

3 Στις 29 Νοεμβρίου 2015, οι αρχηγοί κρατών ή κυβερνήσεων των κρατών μελών της Ένωσης συναντήθηκαν με τον Τούρκο ομόλογό τους (στο εξής: πρώτη σύνοδος των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων). Κατά το πέρας της συνόδου, αποφάσισαν να ενεργοποιήσουν το κοινό σχέδιο δράσης, ιδίως δε να ενισχύσουν την ενεργό συνεργασία τους ως προς τους μετανάστες που δεν χρήζουν διεθνούς προστασίας, προλαμβάνοντας τη μετακίνησή τους προς την Τουρκία και την Ένωση, διασφαλίζοντας την εφαρμογή των διατάξεων διμερών συμφωνιών επανεισδοχής και μεριμνώντας για την ταχεία επιστροφή των μεταναστών που δεν χρήζουν διεθνούς προστασίας στις χώρες καταγωγής τους.

4 Στις 8 Μαρτίου 2016, σε δήλωση των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων της Ένωσης, που δημοσιεύθηκε από τις κοινές υπηρεσίες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αναφερόταν ότι οι αρχηγοί κρατών ή κυβερνήσεων της Ένωσης συζήτησαν με τον Τούρκο πρωθυπουργό για τις σχέσεις μεταξύ της Ένωσης και της Δημοκρατίας της Τουρκίας και ότι είχε σημειωθεί πρόοδος όσον αφορά την εφαρμογή του κοινού σχεδίου δράσης. Η σύνοδος αυτή πραγματοποιήθηκε στις 7 Μαρτίου 2016 (στο εξής: δεύτερη σύνοδος των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων). Η δήλωση διευκρίνιζε τα εξής:

«Οι αρχηγοί κρατών ή κυβερνήσεων συμφώνησαν ότι απαιτούνται τολμηρές ενέργειες για να κλείσουν οι οδοί λαθραίας διακίνησης ανθρώπων, να εξαρθρωθεί το επιχειρηματικό μοντέλο των διακινητών, να προστατευθούν τα εξωτερικά [...] σύνορα [της Ένωσης] και να δοθεί τέλος στη μεταναστευτική κρίση στην Ευρώπη. [...] Δέχθηκαν με ικανοποίηση τις συμπληρωματικές προτάσεις που παρουσίασε [την ημέρα εκείνη] η [Δημοκρατία της Τουρκίας] για την αντιμετώπιση του μεταναστευτικού ζητήματος. Συμφώνησαν να εργαστούν με βάση τις [ακόλουθες αρχές]:

- να εξασφαλίζουν την επιστροφή όλων των νέων παράτυπων μεταναστών που μεταβαίνουν από την Τουρκία στα ελληνικά νησιά· το σχετικό κόστος θα καλύπτεται από την [Ένωση]·
- για κάθε Σύρο που θα γίνεται εκ νέου δεκτός στην Τουρκία από τα ελληνικά νησιά, ένας άλλος Σύρος θα επανεγκαθίσταται από την Τουρκία στα κράτη μέλη της ΕΕ, στο πλαίσιο των υφισταμένων δεσμεύσεων·
- [...]

Ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου θα προωθήσει τις προτάσεις αυτές και θα επεξεργαστεί τις λεπτομέρειες με τη [Δημοκρατία της Τουρκίας] πριν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μαρτίου. [...]

Με το παρόν έγγραφο τα κράτη μέλη δεν αναλαμβάνουν νέες δεσμεύσεις σε ό,τι αφορά τη μετεγκατάσταση και την επανεγκατάσταση.

[...]»

5 Στην ανακοίνωσή της της 16ης Μαρτίου 2016, COM(2016) 166 τελικό, προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Συμβούλιο, με τίτλο «Ε[πόμενα επιχειρησιακά βήματα στη συνεργασία ΕΕ-Τουρκίας στον τομέα της μετανάστευσης]» (στο εξής: ανακοίνωση της 16ης Μαρτίου 2016), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέφερε ότι στις 7 Μαρτίου 2016 οι «αρχηγοί κρατών ή κυβερνήσεων [της Ευρωπαϊκής Ένωσης] εξέφρασαν την ιδιαίτερη ικανοποίησή τους για τις συμπληρωματικές προτάσεις που υπέβαλε η [Δημοκρατία της Τουρκίας] και συμφώνησαν να συνεργαστούν με την Τουρκία με βάση έξι αρχές», ότι «[ο] πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου κλήθηκε να προωθήσει τις εν λόγω προτάσεις και να επεξεργαστεί τις λεπτομέρειες με την Τουρκία πριν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μαρτίου» και ότι «[η] παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζει τον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει να προωθηθούν οι έξι βασικές αρχές, αξιοποιώντας πλήρως το δυναμικό της συνεργασίας [Ένωσης]-[Δημοκρατίας της] Τουρκίας με σεβασμό παράλληλα στο ευρωπαϊκό και διεθνές δίκαιο».

6 Στην ανακοίνωση της 16ης Μαρτίου 2016, η Επιτροπή ανέφερε, μεταξύ άλλων, ότι «[η] επιστροφή όλων των νέων παράτυπων μεταναστών και αιτούντων άσυλο από την Ελλάδα στην Τουρκία αποτελεί

ουσιαστικό στοιχείο προκειμένου να εξαλειφθεί [το] φαινόμενο να πληρώνουν οι πρόσφυγες και οι μετανάστες τους διακινητές και να θέτουν σε κίνδυνο τη ζωή τους» και ότι, «λαμβανομένης υπόψη της έκτασης των σημερινών ροών μεταξύ της Τουρκίας και της Ελλάδας, οι ρυθμίσεις αυτών των επιστροφών θα πρέπει να θεωρούνται ως προσωρινό και έκτακτο μέτρο που είναι αναγκαίο προκειμένου να τεθεί τέλος στην ανθρώπινη δυστυχία και να αποκατασταθεί η δημόσια τάξη, και το οποίο πρέπει να στηριχθεί από ένα κατάλληλο επιχειρησιακό πλαίσιο». Κατά την ανακοίνωση, είχε πρόσφατα σημειωθεί πρόοδος όσον αφορά την επανεισδοχή στη Δημοκρατία της Τουρκίας παράτυπων μεταναστών και αιτούντων άσυλο που δεν χρήζουν διεθνούς προστασίας, στο πλαίσιο της διμερούς συμφωνίας επανεισδοχής μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τουρκίας, η οποία επρόκειτο να αντικατασταθεί, από 1ης Ιουνίου 2016, από τη συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Δημοκρατίας της Τουρκίας για την επανεισδοχή προσώπων που διαμένουν χωρίς άδεια (ΕΕ 2014, L 134, σ. 3).

- 7 Στην ανακοίνωση της 16ης Μαρτίου 2016, η Επιτροπή κατέληγε στο συμπέρασμα ότι «[ο]ι ρυθμίσεις για την επιστροφή όλων των νέων παράτυπων μεταναστών και αιτούντων άσυλο που έρχονται στην Ελλάδα από την Τουρκία διασχίζοντας το Αιγαίο [...] συνιστούν προσωρινό και έκτακτο μέτρο [το οποίο] θα πρέπει να τεθ[εί] σε εφαρμογή το συντομότερο δυνατό» και ότι, σε αυτή την προοπτική, η ανακοίνωση «καθορίζει ένα πλαίσιο που θα εξασφαλίζει ότι η διαδικασία θα εφαρμόζεται σύμφωνα με το διεθνές και το ευρωπαϊκό δίκαιο, γεγονός που αποκλείει την εφαρμογή μιας γενικευμένης πολιτικής επιστροφών [και π]ροσδιορίζει επίσης τις νομοθετικές και υλικοτεχνικές δράσεις που πρέπει να αναληφθούν επειγόντως προκειμένου να ξεκινήσει η διαδικασία».

Επί της συνόδου της 18ης Μαρτίου 2016 και της δηλώσεως ΕΕ-Τουρκίας

- 8 Στις 18 Μαρτίου 2016, δημοσιεύθηκε στον δικτυακό τόπο του Συμβουλίου, υπό τη μορφή του δελτίου Τύπου 144/16, δήλωση σχετικά με τα αποτελέσματα «[της τρίτης συνόδου] από τον Νοέμβριο του 2015 που ήταν αφιερωμένη στην εμβάθυνση των σχέσεων ΕΕ-Τουρκίας καθώς και στην αντιμετώπιση της μεταναστευτικής κρίσης» (στο εξής: σύνοδος της 18ης Μαρτίου 2016), ανάμεσα στα «μέλη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και «τον τούρκο ομόλόγό τους» (στο εξής: δήλωση ΕΕ-Τουρκίας).
- 9 Η δήλωση ΕΕ-Τουρκίας ανέφερε ότι «[η Δημοκρατία της Τουρκίας] και η [...] Ένωση, επιβεβαίωσαν τη δέσμευσή τους για την εφαρμογή του κοινού τους σχεδίου δράσης που ενεργοποιήθηκε στις 29 Νοεμβρίου 2015» και «αναγνωρίζουν ότι απαιτούνται περαιτέρω ταχείες και αποφασιστικές προσπάθειες». Η δήλωση ανέφερε εν συνεχεία τα εξής:

«Προκειμένου να εξαρθρωθεί το επιχειρηματικό μοντέλο των διακινητών και να προσφερθεί στους μετανάστες μια εναλλακτική λύση ώστε να μη βάζουν σε κίνδυνο τη ζωή τους, η ΕΕ και η [Δημοκρατία της Τουρκίας] αποφάσισαν σήμερα να δώσουν τέλος στην παράτυπη μετανάστευση από την Τουρκία προς την [Ένωση]. Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος αυτός, συμφώνησαν ως προς τα εξής πρόσθετα σημεία δράσης:

- 1) Όλοι οι νέοι παράτυποι μετανάστες που φθάνουν στα ελληνικά νησιά μέσω Τουρκίας από τις 20 Μαρτίου 2016 και έπειτα θα επιστρέφονται σε αυτήν. Αυτό θα συμβαίνει σε πλήρη συμφωνία με το ενωσιακό και διεθνές δίκαιο, άρα με αποκλεισμό κάθε είδους ομαδικών απελάσεων. Όλοι οι μετανάστες θα προστατεύονται σύμφωνα με τα σχετικά διεθνή πρότυπα και τηρουμένης της αρχής της μη επαναπροώθησης. Θα πρόκειται για προσωρινό και έκτακτο μέτρο που είναι απαραίτητο προκειμένου να σταματήσει ο ανθρώπινος πόνος και να αποκατασταθεί η δημόσια τάξη. Οι μετανάστες που φθάνουν στα ελληνικά νησιά θα καταγράφονται δεόντως και τυχόν αιτήσεις ασύλου θα διεκπεραιώνονται ατομικά από τις ελληνικές αρχές δυνάμει της οδηγίας για τις διαδικασίες ασύλου, σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες. Οι μετανάστες που δεν αιτούνται άσυλο ή η αίτηση των οποίων κρίνεται αβάσιμη ή απαράδεκτη βάσει της ως άνω οδηγίας θα επιστρέφονται στην Τουρκία. Η [Δημοκρατία της Τουρκίας] και η [Ελληνική Δημοκρατία], με τη συνδρομή των θεσμικών οργάνων και οργανισμών της [Ένωσης], θα λάβουν τα αναγκαία μέτρα και θα συνάπτουν εφόσον απαιτείται διμερείς διακανονισμούς, περιλαμβανομένης και της παρουσίας τούρκων αξιωματούχων στα ελληνικά νησιά και ελλήνων αξιωματούχων στην Τουρκία από τις 20 Μαρτίου 2016, για να εξασφαλίζεται η επικοινωνία και ως εκ τούτου να διευκολύνεται η απρόσκοπτη εφαρμογή των εν

λόγω διακανονισμών. Η ΕΕ θα καλύψει τις δαπάνες των επιχειρήσεων επιστροφής παράτυπων μεταναστών.

- 2) Για κάθε επιστροφή Σύρου στην Τουρκία από τα ελληνικά νησιά, ένας άλλος Σύρος θα επανεγκαθίσταται από την Τουρκία στην [Ένωση], λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων τρωτότητας του ΟΗΕ. Θα συσταθεί μηχανισμός, με τη συνδρομή της Επιτροπής, των οργανισμών της [Ένωσης] και άλλων κρατών μελών, συμπεριλαμβανομένης και της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, ο οποίος θα διασφαλίζει ότι η αρχή αυτή θα εφαρμόζεται από την ίδια ημέρα από την οποία αρχίζουν οι επιστροφές. Θα δοθεί προτεραιότητα στους μετανάστες που δεν έχουν προηγουμένως εισέλθει ή επιχειρήσει να εισέλθουν παρατύπως στην [Ένωση]. Από την πλευρά της ΕΕ, η επανεγκατάσταση στο πλαίσιο του μηχανισμού αυτού θα υλοποιηθεί, κατ' αρχήν, με τήρηση των δεσμεύσεων που έχουν λάβει τα κράτη μέλη στο πλαίσιο των συμπερασμάτων των αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών, συνελθόντων στο πλαίσιο του Συμβουλίου στις 20 Ιουλίου 2015, σύμφωνα με τις οποίες παραμένουν 18 000 θέσεις επανεγκατάστασης. Οι τυχόν περαιτέρω ανάγκες επανεγκατάστασης θα υλοποιούνται μέσω παρόμοιου εθελοντικού διακανονισμού έως του ανώτατου ορίου 54 000 πρόσθετων ατόμων [...].»

Επί της καταστάσεως του προσφεύγοντος

- 10 Ο προσφεύγων, NF, είναι Πακιστανός υπήκοος. Ιστορεί ότι διέφυγε από την Ισλαμική Δημοκρατία του Πακιστάν φοβούμενος ότι θα υποστεί διώξεις και σοβαρή βλάβη. Υποστηρίζει, μάλιστα, ότι έχουν γίνει απόπειρες δολοφονίας σε βάρος του με στόχο να μην κληρονομήσει, ως μοναδικός υιός, την περιουσία των γονέων του.
- 11 Κατά τα λεγόμενά του, ο προσφεύγων έφθασε στην Ελλάδα με σκάφος από την Τουρκία στις 19 Μαρτίου 2016. Στις 11 Απριλίου 2016, ή περί την ημερομηνία αυτή, υπέβαλε αίτηση ασύλου στις ελληνικές αρχές. Στη συνέχεια, κρατήθηκε σε κέντρο κρατήσεως έως τις 18 Απριλίου 2016, οπότε και διέφυγε προς τη νήσο Λέσβο (Ελλάδα).
- 12 Ο προσφεύγων εξηγεί ότι υπέβαλε αίτηση ασύλου αποκλειστικά και μόνο λόγω των πιέσεων που του άσκησαν οι ελληνικές αρχές για την υποβολή της αίτησης. Ο ίδιος, όμως, ουδέποτε επιθυμούσε ούτε είχε την πρόθεση να υποβάλει μια τέτοια αίτηση στην Ελλάδα, λόγω του μακρού χρόνου που απαιτείται για τη διεκπεραίωση των αιτήσεων ασύλου και των συστημικών ελλείψεων στην εφαρμογή του ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου, τόσο στο επίπεδο της διοικήσεως του εν λόγω κράτους μέλους όσο και στο επίπεδο του δικαστικού του συστήματος. Οι ελλείψεις αυτές έχουν διαπιστωθεί από τα ευρωπαϊκά δικαιοδοτικά όργανα, μεταξύ άλλων, με την απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2011, N. S. κ.λπ. (C-411/10 και C-493/10, EU:C:2011:865), και με την απόφαση του ΕΔΔΑ της 21ης Ιανουαρίου 2011, M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας (CE:ECHR:2011:0121JUD003069609).
- 13 Εν τέλει, αποκλειστικός σκοπός της υποβολής από τον προσφεύγοντα αιτήσεως ασύλου στην Ελλάδα ήταν η αποφυγή της επαναπροωθήσεώς του στην Τουρκία, όπου θα κινδύνευε, ενδεχομένως, να τεθεί υπό κράτηση ή να απελαθεί στο Πακιστάν.

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

- 14 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 22 Απριλίου 2016, ο προσφεύγων άσκησε την παρούσα προσφυγή με την οποία, φρονώντας ότι η δήλωση ΕΕ-Τουρκίας συνιστά πράξη που μπορεί να αποδοθεί στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και με την οποία υλοποιείται διεθνής συμφωνία συναφθείσα στις 18 Μαρτίου 2016 μεταξύ της Ένωσης και της Δημοκρατίας της Τουρκίας, την οποία χαρακτηρίζει στα δικόγραφά του ως «επίμαχη συμφωνία», ζητεί από το Γενικό Δικαστήριο:
- να ακυρώσει τη «συμφωνία που [κατά τους ισχυρισμούς του] συνήφθη μεταξύ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και της [Δημοκρατίας της] Τουρκίας στις 18 Μαρτίου 2016 [και] φέρει τον τίτλο “Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, 18 Μαρτίου 2016”» (στο εξής: προσβαλλόμενη πράξη)
 - να καταδικάσει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στα δικαστικά έξοδα.

Επί της ταχείας διαδικασίας και της παραπομπής της υποθέσεως ενώπιον του πρώτου πενταμελούς τμήματος

15 Με χωριστό δικόγραφο που κατέθεσε ταυτόχρονα με το δικόγραφο της προσφυγής, ο προσφεύγων ζήτησε, βάσει του άρθρου 152 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, να εκδικαστεί η υπόθεση με την ταχεία διαδικασία.

16 Στις 10 Ιουνίου 2016, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υπέβαλε τις παρατηρήσεις του επί της αιτήσεως εφαρμογής της ταχείας διαδικασίας, υποστηρίζοντας, κατ' ουσίαν, ότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις εφαρμογής της διαδικασίας αυτής. Με χωριστό δικόγραφο που κατέθεσε αυθημερόν, το ίδιο θεσμικό όργανο ζήτησε την παραπομπή της υποθέσεως ενώπιον του τμήματος μείζονος συνθέσεως κατ' εφαρμογήν του άρθρου 28, παράγραφοι 1 και 2, του Κανονισμού Διαδικασίας. Επικουρικώς, το εν λόγω θεσμικό όργανο ζήτησε, βάσει του άρθρου 28, παράγραφος 5, του Κανονισμού Διαδικασίας, την παραπομπή της υποθέσεως σε τμήμα συγκείμενο από τουλάχιστον πέντε δικαστές.

17 Με επιστολή της 20ής Ιουνίου 2016, η Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου γνωστοποίησε την παραλαβή της αιτήσεως παραπομπής της υποθέσεως ενώπιον του τμήματος μείζονος συνθέσεως και ενημέρωσε τους διαδίκους για την παραπομπή της, κατ' εφαρμογή του άρθρου 28, παράγραφος 5, του Κανονισμού Διαδικασίας, σε τμήμα συγκείμενο από τουλάχιστον πέντε δικαστές, και συγκεκριμένα ενώπιον του έβδομου πενταμελούς τμήματος.

18 Με απόφαση της 22ας Ιουνίου 2016, το Γενικό Δικαστήριο έκανε δεκτή την αίτηση εφαρμογής της ταχείας διαδικασίας.

Επί της ενστάσεως που προέβαλε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και επί των αιτήσεων παρεμβάσεως

19 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 11 Ιουλίου 2016, το Συμβούλιο προέβαλε ένσταση, επιγραφόμενη «Ένσταση απαραδέκτου», βάσει του άρθρου 130 του Κανονισμού Διαδικασίας.

20 Με δικόγραφο που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 19 Ιουλίου 2016, οι NQ, NR, NS, NT, NU και NV ζήτησαν να παρέμβουν υπέρ του προσφεύγοντος.

21 Με δικόγραφα που κατέθεσαν στις 20 και στις 22 Ιουλίου 2016, το Βασίλειο του Βελγίου και η Ελληνική Δημοκρατία ζήτησαν να παρέμβουν υπέρ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

22 Με δικόγραφο που κατέθεσε στις 3 Αυγούστου 2016, η Επιτροπή ζήτησε να παρέμβει υπέρ του «Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Με διορθωτική επιστολή της 11ης Αυγούστου 2016, η Επιτροπή δήλωσε ότι επιθυμούσε να παρέμβει υπέρ του «Ευρωπαϊκού Συμβουλίου».

23 Με την ένστασή του, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ζητεί ρητώς από το Γενικό Δικαστήριο:

- να απορρίψει την προσφυγή ως «προδήλως απαράδεκτη»·
- να καταδικάσει τον προσφεύγοντα στα δικαστικά έξοδα.

24 Στις 3 Αυγούστου 2016, ο προσφεύγων υπέβαλε τις παρατηρήσεις του επί της ενστάσεως του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, με τις οποίες ζητεί από το Γενικό Δικαστήριο:

- να απορρίψει την εν λόγω ένσταση·
- να κρίνει την προσφυγή παραδεκτή·
- να καταδικάσει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στα δικαστικά έξοδα στα οποία υποβλήθηκε στο πλαίσιο της παρεμπίπτουσας διαδικασίας.

25 Με επιστολή της Γραμματείας της 3ης Οκτωβρίου 2016, οι διάδικοι ενημερώθηκαν για τον ορισμό νέου εισηγητή δικαστή και για την ανάθεση της παρούσας υποθέσεως στο πρώτο πενταμελές τμήμα στο οποίο είναι τοποθετημένος ο εν λόγω δικαστής.

Επί των απαντήσεων στα μέτρα οργανώσεως της διαδικασίας

- 26 Με επιστολές που εστάλησαν από τη Γραμματεία στις 3 Νοεμβρίου 2016, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κλήθηκε να ανταποκριθεί σε μέτρα οργανώσεως της διαδικασίας τα οποία έλαβε το Γενικό Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 89, παράγραφος 3, στοιχεία α' και δ', και του άρθρου 90, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, ενώ το Συμβούλιο και η Επιτροπή κλήθηκαν από το Γενικό Δικαστήριο, δυνάμει του άρθρου 24, δεύτερο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του άρθρου 89, παράγραφος 3, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας, να απαντήσουν σε ορισμένες ερωτήσεις και να προσκομίσουν ορισμένα έγγραφα. Σε αυτό το πλαίσιο, τα εν λόγω θεσμικά όργανα κλήθηκαν, μεταξύ άλλων, να διευκρινίσουν στο Γενικό Δικαστήριο αν η σύνοδος της 18ης Μαρτίου 2016 κατέληξε σε γραπτή συμφωνία και, εφόσον ίσχυε κάτι τέτοιο, να προσκομίσουν κάθε έγγραφο που θα επέτρεπε να προσδιοριστεί η ταυτότητα των μερών που συμφώνησαν τα «πρόσθετα σημεία δράσης» τα οποία αναφέρονται στη δήλωση ΕΕ-Τουρκίας.
- 27 Στις απαντήσεις προς τα ερωτήματα του Γενικού Δικαστηρίου, τις οποίες απέστειλε στις 18 Νοεμβρίου 2016, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο διευκρίνισε, μεταξύ άλλων, ότι, εξ όσων γνώριζε, δεν έχει συναφθεί μεταξύ της Ένωσης και της Δημοκρατίας της Τουρκίας καμία συμφωνία ή συνθήκη κατά την έννοια του άρθρου 218 ΣΛΕΕ ή του άρθρου 2, παράγραφος 1, στοιχείο α', της Συμβάσεως της Βιέννης περί του δικαίου των συνθηκών, που συνήφθη στις 23 Μαΐου 1969. Η δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, όπως αυτή δημοσιοποιήθηκε μέσω του δελτίου Τύπου 144/16, δεν ήταν παρά «καρπός διεθνούς διαλόγου μεταξύ των κρατών μελών και της [Δημοκρατίας της] Τουρκίας και, λαμβανομένου υπόψη του περιεχομένου της και της προθέσεως των συντακτών της, δεν [προοριζόταν] να παραγάγει δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα ούτε να αποτελέσει συμφωνία ή συνθήκη».
- 28 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο προσκόμισε, επίσης, ορισμένα έγγραφα σχετικά με τη σύνοδο της 18ης Μαρτίου 2016 η οποία, κατ' αυτό, αποτελούσε σύνοδο των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων των κρατών μελών με τον εκπρόσωπο της Δημοκρατίας της Τουρκίας και όχι σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου με τη συμμετοχή του τρίτου κράτους.
- 29 Στην απάντηση που απέστειλε στις 18 Νοεμβρίου 2016, η Επιτροπή ανέφερε, μεταξύ άλλων, στο Γενικό Δικαστήριο, ότι είναι σαφές, λόγω του λεξιλογίου που χρησιμοποιείται στη δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, και ιδίως λόγω της χρήσεως του όρου «will» στην αγγλική απόδοση της δηλώσεως αυτής, ότι δεν πρόκειται για νομικά δεσμευτική συμφωνία, αλλά για πολιτικό διακανονισμό στον οποίο κατέληξαν τα «μέλη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου [, δηλαδή] οι αρχηγοί κρατών ή κυβερνήσεων των κρατών μελών, ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και ο Πρόεδρος της Επιτροπής», διακανονισμός ο οποίος παρουσιάστηκε στο σύνολό του στο δελτίο Τύπου 144/16, το οποίο αφορούσε τη σύνοδο της 18ης Μαρτίου 2016 και παρέθετε τη δήλωση ΕΕ-Τουρκίας.
- 30 Στην απάντηση που απέστειλε στις 2 Δεκεμβρίου 2016, το Συμβούλιο διευκρίνισε, μεταξύ άλλων, ότι δεν ήταν ο συντάκτης της δηλώσεως ΕΕ-Τουρκίας και ότι δεν είχε αναμειχθεί στον διαρθρωμένο διάλογο μεταξύ των εκπροσώπων των κρατών μελών και της Δημοκρατίας της Τουρκίας ούτε στις ενέργειες του προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου που οδήγησαν στην εν λόγω δήλωση. Οι προπαρασκευαστικές εργασίες στο πλαίσιο της επιτροπής των μονίμων αντιπροσώπων (Coreper) αφορούσαν αποκλειστικά την προετοιμασία των συνόδων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, ορισμένες εκ των οποίων αφορούσαν τη διαχείριση της μεταναστευτικής κρίσεως. Αντιθέτως, το Συμβούλιο δεν προετοίμασε τη σύνοδο κορυφής της 18ης Μαρτίου 2016 μεταξύ των μελών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, τα οποία είναι οι αρχηγοί κρατών ή κυβερνήσεων των κρατών μελών της Ένωσης, και του Τούρκου πρωθυπουργού.
- 31 Το Συμβούλιο δήλωσε, εξάλλου, ότι συμμερίζεται πλήρως την άποψη που ανέπτυξε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στην ένσταση την οποία προέβαλε βάσει του άρθρου 130 του Κανονισμού Διαδικασίας. Υποστήριξε, επ' αυτού, ιδίως, ότι, εξ όσων γνωρίζει, δεν έχει συναφθεί συμφωνία ή συνθήκη μεταξύ της Ένωσης και της Δημοκρατίας της Τουρκίας σε σχέση με τη μεταναστευτική κρίση.
- 32 Με τις παρατηρήσεις που κατέθεσε στις 19 Δεκεμβρίου 2016, ο προσφεύγων αμφισβήτησε τη θέση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής ότι, αφενός, δεν είχε συναφθεί συμφωνία με τη Δημοκρατία της Τουρκίας κατά τη σύνοδο της 18ης Μαρτίου 2016 και, αφετέρου, η έκβαση των συζητήσεων με το εν λόγω τρίτο κράτος πρέπει να χαρακτηριστεί ως πολιτικός

διακανονισμός. Ο προσφεύγων θεωρεί, ιδίως, ότι, λαμβανομένου υπόψη του λεξιλογίου που χρησιμοποιείται σε αυτό που χαρακτηρίζει «επίμαχη συμφωνία», από τη χρήση του αγγλικού όρου «agree» (που, κατά την άποψή του, έχει την έννοια «αποφασίζουν») μπορεί να συναχθεί ότι πρόκειται για συμφωνία που σκοπεί να παραγάγει έννομα αποτελέσματα έναντι των τρίτων. Εξάλλου, η απουσία της εκφράσεως «κράτη μέλη» δείχνει ότι η «επίμαχη συμφωνία» δεν θα μπορούσε να έχει συναφθεί από τα κράτη μέλη της Ένωσης.

Σκεπτικό

- 33 Βάσει του άρθρου 130 του Κανονισμού Διαδικασίας, αν ο καθού ζητήσει με χωριστό δικόγραφο από το Γενικό Δικαστήριο να κρίνει επί του απαραδέκτου ή της αναρμοδιότητας χωρίς να εισέλθει στην ουσία, το Γενικό Δικαστήριο αποφασίζει επί της αιτήσεως το ταχύτερο δυνατόν και, εφόσον χρειαστεί, μετά τη διεξαγωγή προφορικής διαδικασίας.
- 34 Εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο φρονεί ότι έχει διαφωτιστεί επαρκώς από τα στοιχεία της δικογραφίας και αποφασίζει να εκδώσει απόφαση χωρίς να είναι αναγκαίο να προτείνει στη διοικητική ολομέλεια την παραπομπή της παρούσας υποθέσεως ενώπιον του τμήματος μείζονος συνθέσεως ή να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία.
- 35 Με την ένστασή του το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο προβάλλει ότι το Γενικό Δικαστήριο είναι αναρμόδιο να αποφανθεί επί της παρούσας προσφυγής.
- 36 Δεδομένου ότι οι κανόνες αρμοδιότητας των δικαστηρίων της Ένωσης, όπως αποτυπώνονται στη Συνθήκη ΛΕΕ, καθώς και στον Οργανισμό του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στο παράρτημά του, αποτελούν μέρος του πρωτογενούς δικαίου, καταλαμβάνουν κεντρική θέση στην έννομη τάξη της Ένωσης και, επομένως, η τήρησή τους συνιστά θεμελιώδη απαίτηση για την έννομη τάξη της Ένωσης (απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2015, Επανεξέταση Missir Mamachi di Lusignano κατά Επιτροπής, C-417/14 RX II, EU:C:2015:588, σκέψη 57), το Γενικό Δικαστήριο πρέπει να εξετάσει κατ' αρχάς το ζήτημα της αρμοδιότητας.
- 37 Προς θεμελίωση της ενστάσεως αναρμοδιότητας που προβάλλει, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υποστηρίζει ότι ούτε το ίδιο ούτε κάποιο από τα όργανα και τους οργανισμούς του άρθρου 263, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ είναι ο συντάκτης της δηλώσεως ΕΕ-Τουρκίας, όπως αυτή δημοσιοποιήθηκε από το Συμβούλιο μέσω του δελτίου Τύπου 144/16, και κατά συνέπεια δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι νομιμοποιείται παθητικώς εν προκειμένω.
- 38 Ειδικότερα, κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, η δήλωση ΕΕ-Τουρκίας προέρχεται από τους συμμετασχόντες σε διεθνή σύνοδο κορυφής που πραγματοποιήθηκε, στη συγκεκριμένη περίπτωση, στις 18 Μαρτίου 2016 στο περιθώριο και μετά το πέρας της συνόδου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Επομένως, η δήλωση αυτή πρέπει να αποδοθεί στα μέλη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, που είναι τα κράτη μέλη της Ένωσης, και στον «Τούρκο ομόλογό τους», δεδομένου ότι αυτοί είχαν μετάσχει σε σύνοδο διακριτή από τη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Η διακριτή αυτή σύνοδος αποτελούσε τη συνέχεια των δύο πρώτων ανάλογων συνόδων των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων που είχαν πραγματοποιηθεί στις 29 Νοεμβρίου 2015 και στις 7 Μαρτίου 2016 και είχαν οδηγήσει στη δημοσίευση είτε κοινής δηλώσεως, όπως η επίδικη εν προκειμένω η οποία περιλαμβάνεται στο δελτίο Τύπου 144/16, είτε κοινού σχεδίου δράσεως. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εκτιμά ότι η δήλωση ΕΕ-Τουρκίας δεν μπορεί, συνεπώς, να θεωρηθεί πράξη εκδοθείσα από το ίδιο.
- 39 Ο προσφεύγων αντικρούει αυτή την ανάλυση, υποστηρίζοντας ότι αυτό που ο ίδιος χαρακτηρίζει «επίμαχη συμφωνία», ως προσβαλλόμενη πράξη, λαμβανομένου υπόψη του περιεχομένου της και του συνόλου των περιστάσεων που σχετίζονται με την έκδοσή της, πρέπει να θεωρηθεί πράξη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, διότι, εν προκειμένω, αντιθέτως προς ό,τι ισχυρίζεται το εν λόγω θεσμικό όργανο, τα κράτη μέλη της Ένωσης ενήργησαν συλλογικά εντός του εν λόγω οργάνου και δεν άσκησαν εθνικές αρμοδιότητες εκτός του θεσμικού πλαισίου της Ένωσης. Εξάλλου, ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και η Επιτροπή μετείχαν ενεργά στην προετοιμασία και στη διαπραγμάτευση της εν λόγω «επίμαχης συμφωνίας», όπως προκύπτει από το περιεχόμενο της ανακοινώσεως της 16ης Μαρτίου 2016, και ότι η εν λόγω «επίμαχη συμφωνία» έχει στην πραγματικότητα χαρακτήρα διεθνούς συνθήκης.

40 Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δεν μπορεί να διαβεβαιώνει ότι τα μέλη του ενήργησαν εν προκειμένω ως εκπρόσωποι των κυβερνήσεων ή των κρατών τους ενώ συγχρόνως υποστηρίζει ότι τα κράτη μέλη ενήργησαν κατ' αυτόν τον τρόπο εξ ονόματος της Ένωσης, δεσμευοντάς την έναντι τρίτου κράτους, με αυτό που χαρακτηρίζει ως «επίμαχη συμφωνία», η οποία, επιπλέον, αντίκειται στους κανόνες που προβλέπει το εφαρμοστέο στον τομέα του ασύλου παράγωγο δίκαιο της Ένωσης.

41 Εν πάση περιπτώσει, είναι σκόπιμο, κατά τον προσφεύγοντα, να γίνει αναφορά στους όρους που χρησιμοποιούνται στη δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, όπως αυτή δημοσιοποιήθηκε με το δελτίο Τύπου 144/16, και ιδίως στο γεγονός ότι στη δήλωση αυτή αναφέρεται, αφενός, ότι η «ΕΕ» και η Δημοκρατία της Τουρκίας «συμφώνησαν» ως προς ορισμένα πρόσθετα σημεία δράσης, «αποφάσισαν» και «επιβεβαίωσαν» ορισμένες πτυχές ενώ, αφετέρου, παρατίθενται συγκεκριμένες υποχρεώσεις τις οποίες ανέλαβε η κάθε πλευρά, πράγμα που επιβεβαιώνει την ύπαρξη νομικά δεσμευτικής συμφωνίας. Εξάλλου, όσον αφορά τις επεξηγήσεις της Επιτροπής σχετικά με την ύπαρξη νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου που να επιτρέπει ήδη τη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων επιστροφής, η οποία αποτελούσε ένα από τα πρόσθετα σημεία δράσης της δηλώσεως ΕΕ-Τουρκίας, ο προσφεύγων φρονεί ότι εκ τούτου συνάγεται ότι αυτό που χαρακτηρίζει ως «επίμαχη συμφωνία» συνήφθη σε πλαίσιο το οποίο επιτρέπει την εφαρμογή του, πράγμα που ενισχύει την ικανότητα της εν λόγω «επίμαχης συμφωνίας» να παράγει έννομα αποτελέσματα.

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

42 Υπενθυμίζεται προκαταρκτικώς ότι η προσφυγή ακυρώσεως την οποία προβλέπει το άρθρο 263 ΣΛΕΕ χωρεί κατά όλων των μέτρων που λαμβάνουν τα θεσμικά και λοιπά όργανα και οργανισμοί της Ένωσης, όποια και αν είναι η φύση ή η μορφή τους, εφόσον αυτά σκοπούν στην παραγωγή εννόμων αποτελεσμάτων (αποφάσεις της 31ης Μαρτίου 1971, Επιτροπή κατά Συμβουλίου, 22/70, EU:C:1971:32, σκέψη 42, και της 4ης Σεπτεμβρίου 2014, Επιτροπή κατά Συμβουλίου, C-114/12, EU:C:2014:2151, σκέψεις 38 και 39· βλ., επίσης, απόφαση της 28ης Απριλίου 2015, Επιτροπή κατά Συμβουλίου, C-28/12, EU:C:2015:282, σκέψεις 14 και 15 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Το γεγονός ότι η ύπαρξη πράξεως που προορίζεται να παραγάγει έννομα αποτελέσματα έναντι τρίτων αποκαλύφθηκε μέσω δελτίου Τύπου ή έλαβε τη μορφή δηλώσεως δεν αποκλείει τη δυνατότητα να κριθεί ότι υφίσταται μια τέτοια πράξη, ούτε επομένως την αρμοδιότητα του δικαστή της Ένωσης να ελέγξει τη νομιμότητα πράξεως βάσει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, εφόσον προέρχεται από θεσμικό ή άλλο όργανο ή οργανισμό της Ένωσης (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, απόφαση της 30ής Ιουνίου 1993, Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, C-181/91 και C-248/91, EU:C:1993:271, σκέψη 14).

43 Η Συνθήκη της Λισσαβώνας περιέλαβε και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στα θεσμικά όργανα της Ένωσης. Συνεπώς, αντιθέτως προς ό,τι έκριναν προηγουμένως τα δικαστήρια της Ένωσης (διατάξεις της 13ης Ιανουαρίου 1995, Roujansky κατά Συμβουλίου, C-253/94 P, EU:C:1995:4, σκέψη 11, και της 13ης Ιανουαρίου 1995, Bonnamy κατά Συμβουλίου, C-264/94 P, EU:C:1995:5, σκέψη 11), οι πράξεις που εκδίδει το εν λόγω θεσμικό όργανο, το οποίο, κατά το άρθρο 15 ΣΕΕ, δεν ασκεί νομοθετική λειτουργία και απαρτίζεται από τους αρχηγούς κρατών ή κυβερνήσεων των κρατών μελών, καθώς και από τον πρόεδρό του και τον πρόεδρο της Επιτροπής, δεν εκφεύγουν πλέον του προβλεπόμενου στο άρθρο 263 ΣΛΕΕ ελέγχου νομιμότητας (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, απόφαση της 27ης Νοεμβρίου 2012, Pringle, C-370/12, EU:C:2012:756, σκέψεις 30 έως 37).

44 Ωστόσο, από το άρθρο 263 ΣΛΕΕ προκύπτει ότι, εν γένει, ο δικαστής της Ένωσης δεν είναι αρμόδιος να αποφαινεται ως προς τη νομιμότητα πράξεως εθνικής αρχής (αποφάσεις της 3ης Δεκεμβρίου 1992, Oleificio Borelli κατά Επιτροπής, C-97/91, EU:C:1992:491, σκέψη 9, και της 15ης Δεκεμβρίου 1999, Kesko κατά Επιτροπής, T-22/97, EU:T:1999:327, σκέψη 83), ούτε πράξεως που εκδίδεται από τους εκπροσώπους των εθνικών αρχών πολλών κρατών μελών ενεργούντων στο πλαίσιο επιτροπής την οποία προβλέπει κανονισμός της Ένωσης (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 2014, Liivimaa Lihaveis, C-562/12, EU:C:2014:2229, σκέψη 51). Ομοίως, οι πράξεις που εκδίδονται από τους εκπροσώπους των κρατών μελών, οι οποίοι συνέρχονται με φυσική παρουσία στο πλαίσιο ενός εκ των θεσμικών οργάνων της Ένωσης και δεν ενεργούν ως μέλη του Συμβουλίου ή ως μέλη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, αλλά υπό την ιδιότητα των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων των κρατών μελών της Ένωσης, δεν υπόκεινται στον έλεγχο νομιμότητας που ασκεί ο δικαστής της Ένωσης

(απόφαση της 30ής Ιουνίου 1993, Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, C-181/91 και C-248/91, EU:C:1993:271, σκέψη 12).

45 Εντούτοις, δεν αρκεί το θεσμικό όργανο κατά του οποίου στρέφεται προσφυγή να χαρακτηρίζει μια πράξη ως «απόφαση των κρατών μελών» της Ένωσης –εν προκειμένω πράξεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου– για να εκφεύγει η πράξη αυτή του ελέγχου νομιμότητας τον οποίο θεσπίζει το άρθρο 263 ΣΛΕΕ. Πρέπει να εξακριβωθεί, επίσης, ότι η εν λόγω πράξη, βάσει του περιεχομένου της και του συνόλου των συνθηκών υπό τις οποίες εκδόθηκε, δεν αποτελεί στην πραγματικότητα απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (απόφαση της 30ής Ιουνίου 1993, Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, C-181/91 και C-248/91, EU:C:1993:271, σκέψη 14).

Επί των συντακτών της προσβαλλομένης πράξεως

46 Κατόπιν των ανωτέρω διευκρινίσεων, το Γενικό Δικαστήριο διαπιστώνει ότι, εν προκειμένω, η προσβαλλόμενη πράξη περιγράφεται ρητώς στο δικόγραφο της προσφυγής ως η «συμφωνία που συνήφθη μεταξύ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και της [Δημοκρατίας της] Τουρκίας στις 18 Μαρτίου 2016 και φέρει τον τίτλο “Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, 18 Μαρτίου 2016”», δηλαδή ως πράξη που διέπεται από το συμβατικό διεθνές δίκαιο. Εντούτοις, ο έλεγχος νομιμότητας που ασκεί ο δικαστής της Ένωσης επί των πράξεων που διέπονται από το συμβατικό διεθνές δίκαιο αφορά αποκλειστικά την πράξη με την οποία θεσμικό όργανο αποφάσισε να συνάψει την επίμαχη διεθνή συμφωνία και όχι τη διεθνή συμφωνία καθεαυτή (βλ., υπ’ αυτήν την έννοια, απόφαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2008, Kadi και Al Barakaat International Foundation κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, C-402/05 P και C-415/05 P, EU:C:2008:461, σκέψη 286). Επομένως, τα αιτήματα του προσφεύγοντος θα πρέπει να γίνουν νοητά ως διώκοντα, κατ’ ουσίαν, την ακύρωση πράξεως με την οποία το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε να συνάψει, για λογαριασμό της Ένωσης, συμφωνία με τη Δημοκρατία της Τουρκίας, στις 18 Μαρτίου 2016 (βλ., υπ’ αυτήν την έννοια, απόφαση της 9ης Αυγούστου 1994, Γαλλία κατά Επιτροπής, C-327/91, EU:C:1994:305, σκέψη 17), το περιεχόμενο της οποίας περιέχεται, κατά τον προσφεύγοντα, στη δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, όπως αυτή δημοσιεύθηκε μέσω του δελτίου Τύπου 144/16.

47 Επομένως, στο Γενικό Δικαστήριο εναπόκειται να εξετάσει αν η δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, όπως αυτή δημοσιοποιήθηκε μέσω του εν λόγω δελτίου Τύπου, αποκαλύπτει την ύπαρξη πράξεως δυνάμενης να αποδοθεί στο καθού θεσμικό όργανο, δηλαδή στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, και αν με την πράξη αυτή το εν λόγω θεσμικό όργανο συνήψε διεθνή συμφωνία, την οποία ο προσφεύγων χαρακτηρίζει ως «επίμαχη συμφωνία» και η οποία συνήφθη κατά παράβαση του άρθρου 218 ΣΛΕΕ και αντιστοιχεί στην προσβαλλόμενη πράξη.

48 Καθόσον, για τις ανάγκες του άρθρου 21, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η προσβαλλόμενη πράξη συγκεκριμενοποιήθηκε από τον προσφεύγοντα με την προσκόμιση του δελτίου Τύπου 114/16, θα πρέπει να εκτιμηθεί το πλαίσιο εντός του οποίου πραγματοποιήθηκε η δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, όπως δημοσιεύθηκε με το εν λόγω δελτίο Τύπου, καθώς και το περιεχόμενο αυτής της δηλώσεως, προκειμένου να κριθεί αν μπορεί να αποτελέσει πράξη αποδιδόμενη στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ή να αποκαλύψει την ύπαρξη ανάλογης πράξεως, έτσι ώστε να υπάγεται στον προβλεπόμενο στο άρθρο 263 ΣΛΕΕ έλεγχο νομιμότητας (βλ., υπ’ αυτήν την έννοια, απόφαση της 30ής Ιουνίου 1993, Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, C-181/91 και C-248/91, EU:C:1993:271, σκέψη 14) και, εν προκειμένω, πράξεως που να αντιστοιχεί στην προσβαλλόμενη πράξη και να συνεπάγεται τη σύναψη αυτού που ο προσφεύγων χαρακτηρίζει ως «επίμαχη συμφωνία».

49 Όπως αναφέρεται στη δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, η σύνοδος της 18ης Μαρτίου 2016 ήταν η τρίτη σύνοδος που πραγματοποιούνταν από τον Νοέμβριο του 2015. Στις δύο προηγούμενες συνόδους, που πραγματοποιήθηκαν στις 29 Νοεμβρίου 2015 και στις 7 Μαρτίου 2016, αντιστοίχως, οι εκπρόσωποι των κρατών μελών είχαν συμμετάσχει υπό την ιδιότητα των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων των κρατών μελών της Ένωσης και όχι ως μέλη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

50 Πράγματι, για την πρώτη σύνοδο των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων εκδόθηκε δελτίο Τύπου με τίτλο «Σύνοδος των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων της [Ένωσης] με τη [Δημοκρατία της Τουρκίας], 29 [Νοεμβρίου] 2015 – Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας», στην οποία αναφερόταν ότι «οι ηγέτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης» συναντήθηκαν με τον «Τούρκο ομόλογό τους».

- 51 Κατά το πέρας της δεύτερης συνόδου των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων εκδόθηκε δελτίο Τύπου με τίτλο «Δήλωση των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων της [Ένωσης]», στο οποίο αναφερόταν ότι «οι αρχηγοί κρατών ή κυβερνήσεων της Ένωσης» συναντήθηκαν με τον Τούρκο πρωθυπουργό και «[σ]υμφώνησαν να εργαστούν με βάση τις αρχές που [περιέχονται στις συμπληρωματικές προτάσεις οι οποίες υποβλήθηκαν στις 7 Μαρτίου 2016 από τη Δημοκρατία της Τουρκίας, και ειδικότερα]: να εξασφαλίζουν την επιστροφή όλων των νέων παράτυπων μεταναστών που μεταβαίνουν από την Τουρκία στα ελληνικά νησιά· το σχετικό κόστος θα καλύπτεται από την [Ένωση]· για κάθε Σύρο που θα γίνεται εκ νέου δεκτός στην [Δημοκρατία της Τουρκίας] από τα ελληνικά νησιά, ένας άλλος Σύρος θα επανεγκαθίσταται από την Τουρκία στα κράτη μέλη της [Ένωσης], στο πλαίσιο των υφισταμένων δεσμεύσεων».
- 52 Σε αυτό το πλαίσιο εκδόθηκε η ανακοίνωση της Επιτροπής της 16ης Μαρτίου 2016, η οποία δεν μπορεί να εξομοιωθεί με πρόταση κατά την έννοια του άρθρου 294, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, απόφαση της 30ής Ιουνίου 1993, Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, C-181/91 και C-248/91, EU:C:1993:271, σκέψεις 17 και 18). Στην ανακοίνωση αυτή αναφέρεται ότι η «νέα αυτή φάση της συνεργασίας ΕΕ-Τουρκίας για την αντιμετώπιση της μεταναστευτικής κρίσης θα απαιτήσει την ανάληψη συντονισμένων προσπαθειών από την [Ελληνική Δημοκρατία] και τη [Δημοκρατία της Τουρκίας], με την υποστήριξη της Επιτροπής, των οργανισμών της [Ένωσης] και των οργανισμών-εταίρων», ενώ «θα απαιτήσει στήριξη από τα κράτη μέλη, όσον αφορά τόσο την παροχή προσωπικού όσο και τη βούληση ανάληψης δεσμεύσεων σχετικά με την επανεγκατάσταση».
- 53 Η δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, όπως δημοσιοποιήθηκε μετά το πέρας της συνόδου της 18ης Μαρτίου 2016 μέσω του δελτίου Τύπου 144/16, διαφέρει, εντούτοις, σε σχέση με τις προηγούμενες δηλώσεις που είχαν δημοσιοποιηθεί κατά το πέρας της πρώτης και της δεύτερης συνόδου των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων.
- 54 Συγκεκριμένα, στο δελτίο Τύπου 144/16, το οποίο αφορά τη σύνοδο της 18ης Μαρτίου 2016, αναφέρεται, πρώτον, ότι η δήλωση ΕΕ-Τουρκίας είναι καρπός συναντήσεως μεταξύ «[των μελών] του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου με τον Τούρκο ομόλογό τους»· δεύτερον, ότι τα «μέλη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου» συναντήθηκαν με τον Τούρκο ομόλογό τους και, τρίτον, ότι «η ΕΕ και η [Δημοκρατία της Τουρκίας]» συμφώνησαν τα πρόσθετα σημεία δράσης που περιγράφονται στη δήλωση. Θα πρέπει, συνεπώς, να προσδιοριστεί αν από τη χρήση αυτών των όρων προκύπτει, όπως υποστηρίζει ο προσφεύγων, ότι οι εκπρόσωποι των κρατών μελών συμμετείχαν στη σύνοδο της 18ης Μαρτίου 2016 υπό την ιδιότητα των μελών του θεσμικού οργάνου «Ευρωπαϊκό Συμβούλιο» ή υπό την ιδιότητα των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων των κρατών μελών της Ένωσης.
- 55 Το Γενικό Δικαστήριο επισημαίνει, ως προς το ζήτημα αυτό, ότι, αν και το δελτίο Τύπου 144/16, με το οποίο δημοσιοποιήθηκε η δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, περιέχει, στη δικτυακή εκδοχή του την οποία προσκόμισε ο προσφεύγων ως παράρτημα του δικογράφου της προσφυγής, τη μνεία «Εξωτερικές υποθέσεις και διεθνείς σχέσεις», η οποία παραπέμπει κατ' αρχήν στις εργασίες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, η εκδοχή του δελτίου σε μορφότυπο PDF, την οποία προσκόμισε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, μνημονεύει τον όρο «Διεθνής σύνοδος κορυφής», ο οποίος παραπέμπει κατ' αρχήν στις συνόδους των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων των κρατών μελών της Ένωσης με εκπροσώπους τρίτων κρατών. Κατά συνέπεια, δεν μπορεί να εξαχθεί κάποιο συμπέρασμα από την παρουσία αυτών των όρων.
- 56 Περαιτέρω, όσον αφορά το περιεχόμενο της δηλώσεως ΕΕ-Τουρκίας, από τη χρήση της εκφράσεως «μέλη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου» και τη μνεία ότι η Ένωση ήταν εκείνη που συμφώνησε πρόσθετα σημεία δράσης με τη Δημοκρατία της Τουρκίας πράγματι θα μπορούσε, ενδεχομένως, να συναχθεί ότι οι εκπρόσωποι των κρατών μελών της Ένωσης ενήργησαν, κατά τη σύνοδο της 18ης Μαρτίου 2016, υπό την ιδιότητα των μελών του θεσμικού οργάνου «Ευρωπαϊκό Συμβούλιο» και αποφάσισαν, παρά το ότι το θεσμικό αυτό όργανο δεν διαθέτει νομοθετική αρμοδιότητα, όπως αναφέρει ρητώς το άρθρο 15, παράγραφος 1, ΣΕΕ, να συνάψουν νομικώς συμφωνία με το εν λόγω τρίτο κράτος εκτός του πλαισίου της προβλεπόμενης στο άρθρο 218 ΣΛΕΕ διαδικασίας.
- 57 Εντούτοις, στην απάντηση που απέστειλε στις 18 Νοεμβρίου 2016, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο διευκρινίζει ότι η έκφραση «μέλη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου», στη δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, πρέπει να γίνει νοητή ως αναφορά στους αρχηγούς κρατών ή κυβερνήσεων των κρατών μελών της Ένωσης,

καθώς αυτοί απαρτίζουν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Εξάλλου, το ότι στην εν λόγω δήλωση αναφέρεται ότι «η ΕΕ και η [Δημοκρατία της Τουρκίας]» συμφώνησαν ορισμένα πρόσθετα σημεία δράσης εξηγείται λόγω της προσπάθειας να απλουστεύονται οι όροι που χρησιμοποιούνται για το ευρύ κοινό στο πλαίσιο ενός δελτίου Τύπου.

- 58 Σύμφωνα με το εν λόγω θεσμικό όργανο, εντός ενός τέτοιου δημοσιογραφικού πλαισίου, ο όρος «ΕΕ» πρέπει να γίνει νοητός ως αναφορά στους αρχηγούς κρατών ή κυβερνήσεων των κρατών μελών της Ένωσης. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στη μορφή υπό την οποία δημοσιοποιήθηκε η συγκεκριμένη δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, στο ότι είχε, δηλαδή, τη μορφή δελτίου Τύπου το οποίο, ως εκ της φύσεώς του, εξυπηρετεί αποκλειστικά ενημερωτικό σκοπό και δεν έχει καμία νομική ισχύ. Συγκεκριμένα, το καθού υπογραμμίζει ότι αυτού του είδους το ενημερωτικό υλικό εκδίδεται για το ευρύ κοινό από την υπηρεσία Τύπου της Γενικής Γραμματείας του Συμβουλίου. Έτσι εξηγείται, αφενός, το ότι ορισμένα έγγραφα που αναρτώνται στο διαδίκτυο, όπως η διαδικτυακή εκδοχή του δελτίου Τύπου 144/16 για τη δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, την οποία προσκόμισε ο προσφεύγων, φέρουν τη διπλή κεφαλίδα «Ευρωπαϊκό Συμβούλιο/Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης» και, αφετέρου, το ότι ορισμένα έγγραφα αναρτώνται ενίοτε εκ παραδρομής σε λάθος σελίδες του δικτυακού τόπου τον οποίο μοιράζονται τα δύο αυτά θεσμικά όργανα και ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.
- 59 Λόγω του κοινού στο οποίο απευθύνεται τέτοιου είδους ενημερωτικό υλικό, στο δελτίο Τύπου στο οποίο παρατέθηκε η δήλωση ΕΕ-Τουρκίας χρησιμοποιήθηκε εσκεμμένα απλουστευμένη διατύπωση, όροι της καθομιλουμένης και συντομεύσεις. Εντούτοις, αυτή η εκλαΐκευση των όρων δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για νομικές και κανονιστικές εκτιμήσεις, ιδίως, δε, δεν μπορεί να μεταβάλει το περιεχόμενο ή τη νομική φύση της διαδικασίας την οποία αφορά, δηλαδή μια διεθνή σύνοδο κορυφής, όπως χαρακτηρίζεται στην εκδοχή PDF του δελτίου Τύπου για τη δήλωση ΕΕ-Τουρκίας.
- 60 Επομένως, κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, η ακατάλληλη χρήση της εκφράσεως «μέλη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου» και του όρου «ΕΕ» σε δελτίο Τύπου, όπως το δελτίο Τύπου 144/16 στο οποίο παρατίθεται η δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, δεν μπορεί κατ' ουδένα τρόπο να επηρεάσει το νομικό καθεστώς και τον ρόλο υπό τα οποία οι εκπρόσωποι των κρατών μελών συναντήθηκαν με τον Τούρκο ομόλογό τους, εν προκειμένω την ιδιότητα των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων, και δεν μπορεί κατ' ουδένα τρόπο να δεσμεύσει την Ένωση. Η δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, όπως δημοσιοποιήθηκε με το δελτίο Τύπου 144/16, στην πραγματικότητα δεν είναι παρά μία πολιτική δέσμευση των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων των κρατών μελών της Ένωσης έναντι του Τούρκου ομολόγου τους.
- 61 Κατόπιν αυτών των διευκρινίσεων εκ μέρους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και λαμβανομένης υπόψη της αμφισημίας της εκφράσεως «μέλη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου» και του όρου «ΕΕ» που περιλαμβάνονται στη δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, όπως δημοσιοποιήθηκε με το δελτίο Τύπου 144/16, θα πρέπει, για να προσδιοριστεί το περιεχόμενό τους, να ληφθούν υπόψη τα έγγραφα που αφορούν τη σύνοδο της 18ης Μαρτίου 2016.
- 62 Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο διαπιστώνει ότι τα επίσημα έγγραφα που αφορούν τη σύνοδο της 18ης Μαρτίου 2016, τα οποία προσκόμισε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κατόπιν αιτήματος του Γενικού Δικαστηρίου, αποδεικνύουν ότι είχαν διοργανωθεί παράλληλα, με διακριτές διαδικασίες στο νομικό επίπεδο, στο επίπεδο του πρωτοκόλλου και σε αυτό της οργανώσεως, δύο διακριτά γεγονότα, η σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και μια διεθνής σύνοδος κορυφής, πράγμα που συνηγορεί υπέρ της διακριτής νομικής φύσεως των δύο αυτών γεγονότων.
- 63 Πράγματι, αφενός, με τις απαντήσεις του στις ερωτήσεις του Γενικού Δικαστηρίου τις οποίες διαβίβασε στις 18 Νοεμβρίου 2016, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο διευκρίνισε, προσκομίζοντας δημοσιογραφικό υλικό που είχε παραχθεί από το ίδιο για τον Τύπο, ότι η σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου επρόκειτο αρχικά να διαρκέσει δύο ημέρες, αλλά λόγω των εξελίξεων στο μεταναστευτικό ζήτημα, αποφασίστηκε να αφιερωθεί μία μόνον ημέρα στην εν λόγω σύνοδο, και συγκεκριμένα η 17η Μαρτίου 2016, και να αντικατασταθεί η προγραμματισθείσα αρχικά ως δεύτερη ημέρα συνόδου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, δηλαδή η 18η Μαρτίου 2016, από σύνοδο των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων των κρατών μελών της Ένωσης με τον Τούρκο ομόλογό τους, σύνοδος η οποία, για λόγους κόστους, ασφάλειας και αποτελεσματικότητας, έλαβε χώρα στο ίδιο κτίριο με αυτό που χρησιμοποιείται για τις συνόδους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Συμβουλίου.

- 64 Αφετέρου, όπως προκύπτει ιδίως από την πρόσκληση που απηύθυνε στις 9 Μαρτίου 2016 ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στα διάφορα κράτη μέλη της Ένωσης, τα «μέλη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου» προσκλήθηκαν στις 17 Μαρτίου 2016 σε σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, οι εργασίες της οποίας προβλεπόταν να διεξαχθούν από τις 16:45 έως τις 19:30 και να ακολουθηθούν από δείπνο, ενώ, όσον αφορά την 18η Μαρτίου 2016, η άφιξη των «αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων της [Ένωσης] και του αρχηγού της Κυβερνήσεως της Τουρκίας» προβλεπόταν για τις 9:15 έως 9:45 και θα ακολουθούσαν από «γεύμα εργασίας για τους αρχηγούς κρατών ή κυβερνήσεων της [Ένωσης] και τον αρχηγό της Κυβερνήσεως της Τουρκίας» στις 10:00. Σε σημείωμα της 11ης Μαρτίου 2016, το οποίο απέστειλε η Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου στην αποστολή της Δημοκρατίας της Τουρκίας στην Ένωση, περιγράφεται κατά τον ίδιο τρόπο η διεξαγωγή της συνόδου της 18ης Μαρτίου 2016 και προκαλείται ο Τούρκος πρωθυπουργός σε συνάντηση με τους αρχηγούς κρατών ή κυβερνήσεων της Ένωσης και όχι με τα μέλη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.
- 65 Εξάλλου, σε σημείωμα της 18ης Μαρτίου 2016 της διευθύνσεως πρωτοκόλλου και συνεδριάσεων της Γενικής Διευθύνσεως «Διοίκηση» του Συμβουλίου, με τίτλο «Πρόγραμμα εργασίας της υπηρεσίας πρωτοκόλλου», αναφέρεται, σε σχέση με τη σύνοδο της 18ης Μαρτίου 2016, ότι η άφιξη των «μελών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, του πρωθυπουργού της Τουρκικής Δημοκρατίας και της Ύπατης Εκπροσώπου της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας» θα λάμβανε χώρα χωρίς την τήρηση της σειράς που προβλέπει το πρωτόκολλο, μεταξύ 12:00 και 12:45, ενώ στις 13:00 θα παρατίθετο «γεύμα εργασίας για τα μέλη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και την Ύπατη Εκπρόσωπο», χωρίς να αναφέρεται η παρουσία του Τούρκου πρωθυπουργού. Αντιθέτως, με το σημείωμα αυτό, το οποίο είχε εκδοθεί από την αρμόδια για το πρωτόκολλο υπηρεσία, οι συμμετέχοντες προσκαλούνταν σε «σύνοδο εργασίας των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων και της Ύπατης Εκπροσώπου της [Ένωσης] με τον πρωθυπουργό της Τουρκίας» η οποία θα άρχιζε στις 15:00, επιβεβαιώνοντας ότι οι εκπρόσωποι των κρατών μελών της Ένωσης προσκαλούνταν να συναντήσουν τον Τούρκο ομόλόγο του υπό την ιδιότητά τους αυτή και όχι υπό την ιδιότητα των μελών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.
- 66 Τα έγγραφα αυτά, τα οποία διαβιβάστηκαν επισήμως στα κράτη μέλη της Ένωσης και στη Δημοκρατία της Τουρκίας, αποδεικνύουν ότι, παρά την ατυχώς ασαφή διατύπωση της δηλώσεως ΕΕ-Τουρκίας, όπως αυτή δημοσιοποιήθηκε μέσω του δελτίου Τύπου 144/16, οι εκπρόσωποι των κρατών μελών συνάντησαν τον Τούρκο πρωθυπουργό στις 18 Μαρτίου 2016 στις κτιριακές εγκαταστάσεις που μοιράζονται το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Συμβούλιο, δηλαδή στο κτίριο Justus Lipsius, υπό την ιδιότητα των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων των εν λόγω κρατών μελών.
- 67 Το γεγονός ότι ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και ο πρόεδρος της Επιτροπής, οι οποίοι δεν είχαν προσκληθεί επισήμως, παρίσταντο κατά τη συνάντηση αυτή, δεν επιτρέπει να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι, λόγω της παρουσίας όλων αυτών των μελών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, η σύνοδος της 18ης Μαρτίου 2016 έλαβε χώρα μεταξύ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Τούρκου πρωθυπουργού.
- 68 Συγκεκριμένα, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, παραπέμποντας σε πολυάριθμα έγγραφα του προέδρου του, ανέφερε ότι, στην πράξη, οι αρχηγοί κρατών ή κυβερνήσεων των κρατών μελών της Ένωσης του έχουν αναθέσει καθήκοντα εκπροσωπήσεως και συντονισμού των διαπραγματεύσεων με τη Δημοκρατία της Τουρκίας εξ ονόματός τους, πράγμα που εξηγεί την παρουσία του κατά τη σύνοδο της 18ης Μαρτίου 2016. Επίσης, η παρουσία του προέδρου της Επιτροπής κατά την εν λόγω σύνοδο εξηγείται λόγω του ότι η σύνοδος αποτελούσε τη συνέχεια του πολιτικού διαλόγου με τη Δημοκρατία της Τουρκίας, τον οποίο εγκαινίασε η Επιτροπή τον Οκτώβριο του 2015 μετά από πρόσκληση που απηύθυναν οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων της Ένωσης στις 23 Σεπτεμβρίου 2015. Όπως ορθώς υπογραμμίζει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, τα έγγραφα αυτά, αναφερόμενα στις εργασίες της 18ης Μαρτίου 2016, κάνουν λόγο, ρητώς και επανειλημμένως, για σύνοδο των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων της Ένωσης με τον Τούρκο ομόλόγο τους και όχι για συνάντηση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Αυτό ισχύει, ιδίως, για τη δήλωση υπ' αριθ. 151/16 του προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, που δημοσιεύθηκε αμέσως μετά τη σύνοδο της 18ης Μαρτίου 2016, με τίτλο «Δηλώσεις του Προέδρου κ. Donald Tusk μετά τη σύνοδο των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων της [Ένωσης] με την Τουρκία».

- 69 Υπ' αυτές τις συνθήκες, το Γενικό Δικαστήριο εκτιμά ότι η έκφραση «μέλη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου» και ο όρος «ΕΕ» στη δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, όπως η δήλωση αυτή δημοσιοποιήθηκε μέσω του δελτίου Τύπου 144/16, πρέπει να θεωρηθεί ότι αναφέρονται στους αρχηγούς κρατών ή κυβερνήσεων της Ένωσης οι οποίοι, όπως και κατά την πρώτη και τη δεύτερη σύνοδο των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων, της 29ης Νοεμβρίου 2015 και της 7ης Μαρτίου 2016, συναντήθηκαν με τον Τούρκο ομόλογό τους και συμφώνησαν επιχειρησιακά μέτρα για την αποκατάσταση της δημόσιας τάξεως, κυρίως στην ελληνική επικράτεια, τα οποία αντιστοιχούσαν στα μέτρα που είχαν αναφερθεί ή εξαγγελθεί προηγουμένως στις δημόσιες δηλώσεις υπό μορφή δελτίων Τύπου που δημοσιεύθηκαν μετά το πέρας της πρώτης και της δεύτερης συνόδου των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων των κρατών μελών της Ένωσης με τον Τούρκο ομόλογό τους. Τούτο επιβεβαιώνεται από το ότι στη δήλωση που δημοσιεύθηκε μετά το πέρας της δεύτερης συνόδου των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων, η οποία πραγματοποιήθηκε στις 29 Νοεμβρίου 2015, χρησιμοποιήθηκε κατά τον ίδιο τρόπο και χωρίς διαφοροποίηση ο όρος «ΕΕ» και η έκφραση «ηγέτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης» για τους εκπροσώπους των κρατών μελών της Ένωσης, οι οποίοι ενεργούσαν υπό την ιδιότητα των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων των εν λόγω κρατών μελών, κατά την εν λόγω σύνοδο της 29ης Νοεμβρίου 2015, η οποία είναι ανάλογη με τη σύνοδο της 18ης Μαρτίου 2016.
- 70 Από αυτό το γενικό πλαίσιο που προηγήθηκε της αναρτήσεως στον δικτυακό τόπο του Συμβουλίου του δελτίου Τύπου 144/16, στο οποίο παρατίθεται η δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, προκύπτει ότι, όσον αφορά τη διαχείριση της μεταναστευτικής κρίσεως, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ως θεσμικό όργανο, δεν έλαβε απόφαση περί συνάψεως συμφωνίας με την Τουρκική Κυβέρνηση εξ ονόματος της Ένωσης ούτε δέσμευσε την Ένωση κατά την έννοια του άρθρου 218 ΣΛΕΕ. Επομένως, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δεν εξέδωσε πράξη που να αντιστοιχεί στην προσβαλλόμενη, όπως αυτή περιγράφεται από τον προσφεύγοντα και το περιεχόμενό της περιέχεται στο εν λόγω δελτίο Τύπου.
- 71 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, όπως δημοσιοποιήθηκε μέσω του δελτίου Τύπου 144/16, ανεξαρτήτως του αν αποτελεί, όπως υποστηρίζουν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Συμβούλιο και η Επιτροπή, δήλωση πολιτικής φύσεως ή, αντιθέτως, όπως υποστηρίζει ο προσφεύγων, πράξη δυνάμει να παραγάγει δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα, δεν μπορεί να θεωρηθεί πράξη εκδοθείσα από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ή από άλλο θεσμικό ή άλλο όργανο ή οργανισμό της Ένωσης ούτε να θεωρηθεί ότι αποκαλύπτει την ύπαρξη ανάλογης πράξεως που να αντιστοιχεί στην προσβαλλόμενη πράξη.
- 72 Όσον αφορά τη μνεία, στη δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, ότι «η ΕΕ και η [Δημοκρατία της Τουρκίας] συμφώνησαν πρόσθετα σημεία δράσης», το Γενικό Δικαστήριο κρίνει, επαλλήλως, ότι, ακόμα και αν θεωρηθεί ότι κατά τη σύνοδο της 18ης Μαρτίου 2016 συνήφθη ατύπως διεθνής συμφωνία, κάτι που, εν προκειμένω, αρνούνται το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Συμβούλιο και η Επιτροπή, η συμφωνία αυτή συνήφθη από τους αρχηγούς κρατών ή κυβερνήσεων των κρατών μελών της Ένωσης και από τον Τούρκο πρωθυπουργό.
- 73 Στο πλαίσιο, όμως, προσφυγής που ασκείται δυνάμει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, το Γενικό Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να αποφαιίνεται επί της νομιμότητας διεθνούς συμφωνίας που έχει συναφθεί από τα κράτη μέλη (απόφαση της 5ης Μαΐου 2015, Ισπανία κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, C-146/13, EU:C:2015:298, σκέψη 101).
- 74 Επομένως, θα πρέπει να γίνει δεκτή η ένσταση αναρμοδιότητας την οποία προβάλλει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και να υπομνησθεί ότι το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν έχει ως αντικείμενο την τροποποίηση του συστήματος δικαστικού ελέγχου που προβλέπουν οι Συνθήκες (απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2013, Inuit Tapiriit Kanatami κ.λπ. κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, C-583/11 P, EU:C:2013:625, σκέψη 97).
- 75 Δεδομένου ότι έγινε δεκτή η ένσταση αναρμοδιότητας και, ως εκ τούτου, η προσφυγή είναι απορριπτέα για τον λόγο αυτόν, παρέλκει η εξέταση των αιτήσεων παρεμβάσεως που υπέβαλαν οι ΝQ, NR, NS, NT, NU και NV, καθώς και το Βασίλειο του Βελγίου, η Ελληνική Δημοκρατία και η Επιτροπή.

- 76 Κατά το άρθρο 134, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Εντούτοις, κατά το άρθρο 135, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, όταν τούτο επιβάλλεται για λόγους επιείκειας, το Γενικό Δικαστήριο μπορεί να αποφασίσει ότι ο ηττηθείς διάδικος φέρει, πέραν των δικαστικών εξόδων του, μέρος μόνον των εξόδων του αντιδίκου ή ότι, ενδεχομένως, δεν πρέπει να καταδικαστεί καν στα έξοδα αυτά.
- 77 Λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της κρινόμενης υποθέσεως, και ιδίως της ασαφούς διατυπώσεως του δελτίου Τύπου 144/16, το Γενικό Δικαστήριο αποφασίζει, για λόγους επιείκειας, ότι κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά έξοδά του.
- 78 Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 144, παράγραφος 10, του Κανονισμού Διαδικασίας, αν η δίκη επί της κύριας υποθέσεως τερματιστεί πριν ληφθεί απόφαση επί της αιτήσεως παρεμβάσεως, ο αιτών την παρέμβαση και οι κύριοι διάδικοι φέρουν έκαστος τα σχετικά με την αίτηση παρεμβάσεως δικαστικά έξοδά τους. Επομένως, ο NF, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και οι NQ, NR, NS, NT, NU και NV, καθώς και το Βασίλειο του Βελγίου, η Ελληνική Δημοκρατία και η Επιτροπή φέρουν τα σχετικά με τις αιτήσεις παρεμβάσεως δικαστικά έξοδά τους.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο πενταμελές τμήμα)

διατάσσει:

- 1) **Απορρίπτει την προσφυγή λόγω αναρμοδιότητας του Γενικού Δικαστηρίου.**
- 2) **Παρέλκει η έκδοση αποφάσεως επί των αιτήσεων παρεμβάσεως που υπέβαλαν οι NQ, NR, NS, NT, NU και NV, καθώς και το Βασίλειο του Βελγίου, η Ελληνική Δημοκρατία και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.**
- 3) **Ο NF και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα.**
- 4) **Οι NQ, NR, NS, NT, NU και NV, καθώς και το Βασίλειο του Βελγίου, η Ελληνική Δημοκρατία και η Επιτροπή φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα.**

Λουξεμβούργο, 28 Φεβρουαρίου 2017.

Ο Γραμματέας

Η πρόεδρος

E. Coulon

I. Pelikánová

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ J.R. ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΙ ΚΑΤΑ ΕΛΛΑΔΑΣ

(Προσφυγή αρ.22696/16)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

25 Ιανουαρίου 2018

Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική υπό τις προβλεπόμενες στο άρθρο 44 παρ.2 της Σύμβασης προϋποθέσεις. Ενδέχεται να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

Στην υπόθεση J.R. και λοιποί κατά Ελλάδος,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Πρώτο Τμήμα),
συνεδριάζοντας σε τμήμα με την ακόλουθη σύνθεση:

Kristina Pardalos, *Πρόεδρος*

Λίνο-Αλέξανδρο Σισιλιάνο,

Ales Pejchal,

Ksenija Turkovic,

Armen Harutyunyan,

Pauliine Koskelo,

Tim Eicke, *Δικαστές*

και Abel Campos, *Γραμματέας Τμήματος,*

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 19 Δεκεμβρίου 2017,

Εκδίδει την παρακάτω απόφαση, η οποία ελήφθη κατά την ως άνω
ημερομηνία:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση εισήχθη με μια προσφυγή (υπ' αριθ.22696/16) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας από τρεις Αφγανούς υπήκοους, τον Κο J.R. («ο πρώτος προσφεύγων»), την Κα N.R. («η δεύτερη προσφεύγουσα») και τον Κο A.M.R. («ο τρίτος προσφεύγων»), οι οποίοι προσέφυγαν στο Δικαστήριο στις 19 Απριλίου 2016 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»). Το τμήμα αποφάσισε να μην αποκαλύψει την ταυτότητα των προσφευγόντων (άρθρο 47 παραγ.4 του Κανονισμού του Δικαστηρίου).

2. Οι προσφεύγοντες εκπροσωπήθηκαν από τον Κο I.-J.Tegebauer, Δικηγόρο Τρίερ (Γερμανία). Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπήθηκε από τις απεσταλμένες της αντιπροσώπου της, Κα Σ. Χαριτάκη, Σύμβουλο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και Κα Ζ.Χατζηπαύλου, Δικαστική Πληρεξούσια του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους. Παρατηρήσεις ελήφθησαν επίσης από τον Ύπατο Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες και τον Ύπατο Αρμοστή των

Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του ανθρώπου, στους οποίους η Πρόεδρος είχε επιτρέψει να παρέμβουν στην έγγραφη διαδικασία ως τρίτοι (άρθρα 36 παρ.2 της Σύμβασης και 44 παρ.3^α) του Κανονισμού του Δικαστηρίου).

3. Οι προσφεύγοντες επικαλέστηκαν παραβίαση των άρθρων 3 και 5 παρ.1 και 2 της Σύμβασης.

4. Στις 26 Μαΐου 2016, η προσφυγή κοινοποιήθηκε στην Κυβέρνηση.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

I. ΟΙ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

5. Οι προσφεύγοντες γεννήθηκαν το 1990, 1994 και 1989 αντίστοιχα.

6. Ο πρώτος προσφύγων και η δεύτερη προσφεύγουσα είναι αδέρφια. Ο τρίτος προσφύγων είναι ο σύντροφος της δεύτερης προσφεύγουσας. Στο Αφγανιστάν, η οικογένεια της δεύτερης προσφεύγουσας ήθελε να παντρέψει την τελευταία με έναν ξάδερφό της, γεγονός που φέρεται να οδήγησε την ενδιαφερόμενη να εγκαταλείψει την χώρα με τα δύο παιδιά της, τον αδερφό της και τον σύντρόφό της.

A. Η σύλληψη και η τοποθέτηση των προσφευγόντων στο κέντρο της ΒΙΑΛ και η διαδικασία αίτησης ασύλου

7. Στις 20 Μαρτίου 2016 τέθηκε σε ισχύ μία συμφωνία για τη μετανάστευση, η οποία συνήφθη στις 18 Μαρτίου 2016 μεταξύ των Κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Τουρκίας, με τίτλο «Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας». Προβλέπει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, την επιστροφή των παράτυπων μεταναστών της Ελλάδας στην Τουρκία.

8. Στις 21 Μαρτίου 2016, οι τρεις προσφεύγοντες και τα δύο παιδιά της δεύτερης προσφεύγουσας, ηλικίας 4 και 7 ετών, έφτασαν στο νησί της Χίου. Συλλήφθηκαν και τοποθετήθηκαν στο *hotspot* της ΒΙΑΛ (κέντρο υποδοχής, ταυτοποίησης και καταγραφής μεταναστών εγκατεστημένο σε εγκαταλειμμένο εργοστάσιο γνωστό με το ακρωνύμιο ΒΙΑΛ-«το κέντρο της ΒΙΑΛ»). Κατά την καταγραφή του, ο πρώτος προσφύγων δήλωσε ότι ήταν

ανήλικος (ανέφερε ότι η ημερομηνία γέννησής του ήταν η 1^η Ιανουαρίου 1999) και ότι συνοδευόταν από την αδερφή του.

9. Με τρεις αποφάσεις της 21^{ης} Μαρτίου 2016, ο Διευθυντής της Αστυνομίας της Χίου διέταξε την κράτηση των προσφευγόντων μέχρι την έκδοση, εντός προθεσμίας τριών ημερών, απόφασης απέλασης, λαμβανόμενης βάσει του άρθρου 76 του υπ' αριθ.3386/2005 (παράγραφος 29 παρακάτω). Οι προσφεύγοντες διέθεταν προθεσμία σαράντα οκτώ ωρών για να υποβάλουν αντιρρήσεις κατά της απόφασης απέλασης. Οι άνω αποφάσεις της 21^{ης} Μαρτίου 2016 ανέφεραν ότι οι προσφεύγοντες είχαν λάβει ενημερωτικό φυλλάδιο σε γλώσσα κατανοητή σε εκείνους σχετικά με τους λόγους της κράτησής τους και τα δικαιώματά τους.

10. Στις 24 Μαρτίου 2016, ο Διευθυντής της Αστυνομίας της Χίου εξέδωσε τρεις αποφάσεις, οι οποίες διέταζαν την απέλαση των προσφευγόντων καθώς και την παράταση της κράτησής τους μέχρι την απέλασή τους για περίοδο που δεν μπορούσε να υπερβαίνει τους έξι μήνες για το λόγο ότι υπήρχε κίνδυνος φυγής τους. Οι αποφάσεις αυτές ανέφεραν ότι τους είχε δοθεί φυλλάδιο που ενημέρωνε τους προσφεύγοντες ότι είχαν τη δυνατότητα να επιστρέψουν με την θέλησή τους στην χώρα καταγωγής τους με έξοδα του ελληνικού Κράτους.

11. Στις 4 Απριλίου 2016, οι προσφεύγοντες εξέφρασαν ενώπιον των παρόντων αστυνομικών στο κέντρο της ΒΙΑΛ τη βούλησή τους να ζητήσουν άσυλο. Οι τρεις δηλώσεις καταγράφηκαν υπό τους αριθμούς 8492, 8498 και 8499 μέσω λογισμικού με την ονομασία «χαρτογράφηση αλλοδαπών».

12. Στις 15 Απριλίου 2016, οι προσφεύγοντες καταγράφηκαν από ομάδα του κέντρου της ΒΙΑΛ και στις 19 Απριλίου 2016 ο υπεύθυνος του κέντρου αυτού έλαβε τρεις αποφάσεις που περιόριζαν την ελευθερία κίνησης των ενδιαφερόμενων από τις 15 Απριλίου 2016 και για περίοδο δεκαπέντε ημερών, με τη δυνατότητα η προθεσμία αυτή να παραταθεί για εικοσιπέντε ημέρες (άρθρο 11 παρ.5 του υπ' αρ.3907/2011 νόμου, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 14 του υπ' αρ.4375/2016 νόμου). Η απόφαση σχετικά με τη δεύτερη προσφεύγουσα ανέφερε ότι εκείνη συνοδευόταν από τα δυο ανήλικα

παιδιά της. Οι άνω αποφάσεις ανέφεραν επίσης ότι οι προσφεύγοντες

μπορούσαν να διατυπώσουν αντιρρήσεις ενώπιον του Προέδρου του Διοικητικού Δικαστηρίου δυνάμει του άρθρου 76 παρ.4 και 5 του υπ'αρ.3386/2005 νόμου. Εντούτοις, η Κυβέρνηση αναγνωρίζει ότι οι αποφάσεις αυτές δεν κοινοποιήθηκαν στους προσφεύγοντες επειδή οι αρχές δεν κατάφεραν να τους εντοπίσουν εντός του κέντρου.

13. Στις 7 Μαΐου 2016, ο Γενικός Διευθυντής της Αστυνομίας Βορείου Αιγαίου έλαβε δυο αποφάσεις που ανέστειλαν την απέλαση της δεύτερης προσφεύγουσας και του τρίτου προσφεύγοντα μέχρι τη λήξη της διαδικασίας εξέτασης της αίτησής του για χορήγηση ασύλου. Τους επέβαλε επίσης περιοριστικά της ελευθερίας κινήσεών τους μέτρα, ιδιαίτερα την υποχρέωση να μην φύγουν από το νησί της Χίου και να παραμείνουν στο κέντρο. Οι άνω αποφάσεις κοινοποιήθηκαν στους προσφεύγοντες στις 16 Μαΐου 2016.

14. Στις 5 Ιουλίου 2016, η ανεξάρτητη ομάδα, η επιφορτισμένη με τις αιτήσεις ασύλου της Χίου χορήγησε στον κάθε προσφεύγοντα προσωρινό αποδεικτικό καταγραφής της αίτησής του για χορήγηση ασύλου.

15. Η Κυβέρνηση διευκρινίζει ότι οι προσφεύγοντες εξακολούθησαν να διαμένουν με την θέλησή τους στο κέντρο της ΒΙΑΛ, απολαμβάνοντας απόλυτη ελευθερία κινήσεων εφόσον το κέντρο είναι, κατά τη γνώμη της, ανοιχτή δομή.

16. Στη συνέχεια, στις 17 Σεπτεμβρίου 2016, ο πρώτος προσφεύγων έφυγε από το κέντρο της ΒΙΑΛ, ξεκίνησε να δουλεύει για μη κυβερνητική οργάνωση (ΜΚΟ) και εγκαταστάθηκε σε ένα σπίτι στο κέντρο της Χίου. Στις 4 Νοεμβρίου 2016, η δεύτερη προσφεύγουσα και ο τρίτος προσφεύγων πήγαν στην Αθήνα. Ζουν πλέον στον καταυλισμό του Σκαραμαγκά. Οι τρεις προσφεύγοντες όφειλαν να παρουσιαστούν, στις 12 Δεκεμβρίου 2016, στις αρμόδιες αρχές για την οριστική καταγραφή των αιτήσεων ασύλου τους.

B. Οι συνθήκες κράτησης στο κέντρο της ΒΙΑΛ σύμφωνα με τους προσφεύγοντες

17. Προκειμένου περί των συνθηκών κράτησής τους στο κέντρο της ΒΙΑΛ, οι προσφεύγοντες παραθέτουν τις ακόλουθες πληροφορίες. Το κέντρο αυτό άνοιξε το 2015 για να εξυπηρετήσει την καταγραφή των προσφύγων που έφταναν στα ελληνικά νησιά. Την εποχή εκείνη το διαχειρίζονταν ανθρωπιστικές οργανώσεις και η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, οι οποίοι αποσύρθηκαν στις 20 Μαρτίου 2016, ημερομηνία υπογραφής της «Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας» για τους πρόσφυγες με προέλευση την Τουρκία. Την άνω ημερομηνία, το κέντρο της ΒΙΑΛ μετατράπηκε σε κέντρο κράτησης διαχειριζόμενο από τις ελληνικές αρχές και από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό για τη διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα των Κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης («οργανισμός Frontex»).

18. Οι συνθήκες κράτησης στο κέντρο της ΒΙΑΛ ήταν κακές. Η τροφή ήταν χαμηλής διατροφικής ποιότητας και η ποσότητα που σερβίρετο ανεπαρκής. Τυπικό καθημερινό μενού αποτελείτο από πρωινό με μερίδα κέικ ή κρουασάν και χυμό πορτοκάλι, μεσημεριανό γεύμα με βραστές πατάτες ή ζυμαρικά με ψωμί και βραδινό με βραστές πατάτες ή ρύζι με ψωμί. Οδοντίατρος της Χίου, ο οποίος περιέθαλπε τους πρόσφυγες ανέφερε ότι έδειχναν σημάδια από σκορβούτο λόγω έλλειψης βιταμίνης C. Ο πρώτος προσφεύγων ισχυρίζεται ότι υπήρχαν σκουλήκια και χαλίκια στην τροφή και ότι δεν υπήρξε καμία βελτίωση παρά τις υποσχέσεις προς την κατεύθυνση αυτή.

19. Στις 28 Ιουλίου 2016, πρόσφυγες διαδήλωσαν για να διαμαρτυρηθούν για την τροφή στο κέντρο και αρνήθηκαν τις μερίδες που διανέμονταν. Στις 6 Αυγούστου 2016, σε διαδήλωση για τον ίδιο λόγο, αστυνομικός τραυματίστηκε από πετροβόλημα. Οι αρχές σταμάτησαν λοιπόν τη διανομή γευμάτων. Στις 7 Αυγούστου, οι πρόσφυγες ενημέρωσαν τις ανθρωπιστικές οργανώσεις ότι γινόταν διανομή νερού και ψωμιού και μόνο. Η διανομή τροφής ξανάρχισε στις 9 Αυγούστου 2016.

20. Λόγω του υπερπληθυσμού, τα λουτρά και οι τουαλέτες ήταν βρώμικα. Υπήρχαν και διακοπές νερού.

21. Καμία ιατρική φροντίδα δεν παρεχόταν στους κρατούμενους και η δεύτερη προσφεύγουσα έκανε δύο απόπειρες αυτοκτονίας.

22. Προς επίρρωση των ισχυρισμών τους για τις συνθήκες διαβίωσης στο κέντρο της ΒΙΑΛ, οι προσφεύγοντες προσκομίζουν τρεις εκθέσεις: μία έκθεση της Human Rights Watch με τίτλο «*Greece: Asylum Seekers Locked up*», της 14^{ης} Απριλίου 2016, μία έκθεση της Amnesty International, με τίτλο «*Greece: Refugees detained in dire conditions amid rush to implement EU-Turkey deal*», της 7^{ης} Απριλίου 2016, και ένα άρθρο της βρετανικής εφημερίδας The Independent, με τίτλο «*The Chios Hilton: inside the refugee camp that makes prison look like a five star hotel*», της 22ας Απριλίου 2016. Οι προσφεύγοντες αναφέρουν επίσης ότι η Επιτροπή για την πρόληψη των βασανιστηρίων του Συμβουλίου της Ευρώπης μετέβη στην Χίο κατά την επίσκεψή της στα κέντρα των νησιών του Αιγαίου από τις 13 έως τις 18 Απριλίου 2016.

Γ. Οι συνθήκες κράτησης στο κέντρο της ΒΙΑΛ κατά τη γνώμη της Κυβέρνησης

23. Η Κυβέρνηση παρέχει από την πλευρά της τις ακόλουθες πληροφορίες σχετικά με τις συνθήκες κράτησης στο κέντρο της ΒΙΑΛ. Επιφάνειας 33 851,30 τ.μ., το κέντρο της ΒΙΑΛ βρίσκεται σε 1,5 χλμ από το πλησιέστερο χωριό και σε 7 χλμ από την πόλη της Χίου. Συνδέεται με την πόλη με λεωφορείο που περνά κάθε σαράντα λεπτά. Αποτελείται από ένα κεντρικό κτίριο (το πρώην εργοστάσιο ΒΙΑΛ), το οποίο στεγάζει τα γραφεία διαφόρων υπηρεσιών (υπηρεσία υποδοχής και ταυτοποίησης, αστυνομία, υπηρεσία ασύλου, κλπ) και δύο ζώνες υποδοχής των αλλοδαπών. Οι ζώνες αυτές περιλαμβάνουν 143 κοντεϊνερ (50 στη ζώνη Α, 71 στη ζώνη Β και 22 εντός του κεντρικού κτιρίου). Τα κοντεϊνερ είναι όλα εξοπλισμένα με κλιματισμό, κρεβάτια, στρώματα και κουβέρτες, και ορισμένα με μπάνιο. Οκτώ κοντεϊνερ χρησιμεύουν ως κοινά μπάνια και είναι εξοπλισμένα με χημικές τουαλέτες. Υπάρχει γήπεδο ποδοσφαίρου κοντά στο κέντρο. Ιδιωτική εταιρεία καθαρισμού έχει αναλάβει, βάσει σύμβασης, την

αποκομιδή των απορριμμάτων και τον καθαρισμό των χώρων.

24. Η διατροφή των χρηστών του κέντρου της ΒΙΑΛ εξασφαλίζεται από ιδιωτική εταιρεία εστίασης. Εκείνη παρέχει γεύματα αποτελούμενα από

μεγάλη ποικιλία τροφών (κρέας, αμυλούχα, νωπά λαχανικά και όσπρια). Κάθε πρόσωπο λαμβάνει τρία μπουκάλια μεταλλικού νερού την ημέρα. Το πρόγραμμα διατροφής έχει καταρτιστεί από γιατρούς-διατροφολόγους του Υπουργείου Άμυνας και η ποιότητα και η ποσότητα των γευμάτων ελέγχονται τακτικά από τις υπηρεσίες του Στρατού. Ειδικά γεύματα προβλέπονται για τα μωρά από 0 έως 6 μηνών και για εκείνα από 6 έως 12 μηνών, για τα παιδιά από 1 έως 2 ετών, για τους διαβητικούς και για τις ευάλωτες ομάδες, όπως έγκυες γυναίκες και μητέρες που θηλάζουν.

25. Με υπουργική απόφαση της 14^{ης} Ιανουαρίου 2016, ιδρύθηκαν στο κέντρο της ΒΙΑΛ εννέα θέσεις παθολόγου, δύο θέσεις ψυχολόγου, οκτώ θέσεις κοινωνικού λειτουργού και εννέα θέσεις νοσοκόμου. Το κέντρο διαθέτει ιατρείο και δομή επείγουσας φροντίδας. Ο Στρατός προμηθεύει το κέντρο με φάρμακα και, σε περίπτωση ανάγκης, απευθύνεται στα φαρμακεία των δημόσιων νοσοκομείων.

26. Η χωρητικότητα του κέντρου είναι για 1100 άτομα. Μεταξύ της 20^{ης} Μαρτίου και της 1^{ης} Απριλίου 2016, το κέντρο φιλοξένησε 1 593 άτομα. Την τελευταία αυτή ημερομηνία, 500 άτομα έφυγαν από το κέντρο και μεταφέρθηκαν σε ανοιχτή δομή φιλοξενίας, στον καταυλισμό της Σούδας, ο οποίος βρίσκεται επίσης στο νησί της Χίου. Επειδή τα 1424 άτομα που έφτασαν στην Χίο μεταξύ της 2ας Απριλίου και της 16^{ης} Μαΐου 2016 δεν μπορούσαν να φιλοξενηθούν στο κέντρο της ΒΙΑΛ, τοποθετήθηκαν στον καταυλισμό της Σούδας και σε άλλη δομή που έκλεισε στη συνέχεια.

27. Η Κυβέρνηση παρέχει επίσης επίσημους πίνακες που δείχνουν, μέρα με τη ημέρα, την πορεία της ροής των ατόμων στα κέντρα του τύπου του κέντρου της ΒΙΑΛ σε όλη την Ελλάδα, εκ των οποίων σε αυτά της Χίου. Διευκρινίζοντας ότι η χωρητικότητα του κέντρου της ΒΙΑΛ είναι 1100 ατόμων, οι πίνακες δείχνουν την εξής εξέλιξη του αριθμού των διαμενόντων από τις 21 Μαρτίου 2016: 21 Μαρτίου 2016: 1251, 22 Μαρτίου 2016: 1810,

28 Μαρτίου 2016: 1371, 29 Μαρτίου 2016: 1472, 30 Μαρτίου 2016: 1492, 31 Μαρτίου 2016: 1529, 1^η Απριλίου 2016: 1529, 2 Απριλίου 2016: 1693, 3 Απριλίου 2016: 1768, 4 Απριλίου 2016: 1842, 5 Απριλίου 2016: 1776, 6 Απριλίου 2016: 1776, 7 Απριλίου 2016: 1845, 8 Απριλίου 2016: 1706, 9

Απριλίου 2016: 1703, 10 Απριλίου 2016: 1789, 15 Απριλίου 2016: 1823, 16 Απριλίου 2016: 1850, 17 Απριλίου 2016: 1928, 18 Απριλίου 2016: 1920, 19 Απριλίου 2016: 1960, 20 Απριλίου 2016: 2035, 21 Απριλίου 2016: 2035, 22 Απριλίου 2016: 2045, 23 Απριλίου 2016: 2045, 24 Απριλίου 2016: 2093, 25 Απριλίου 2016: 2147, 30 Απριλίου 2016: 2165, 1^η Μαΐου 2016: 2213, 2 Μαΐου 2016: 2265.

28. Κατά την τελευταία απογραφή, το κέντρο της ΒΙΑΛ φιλοξενούσε 733 άτομα στις 4 Οκτωβρίου 2016 και 762 στις 13 Οκτωβρίου 2016. Το κέντρο είναι ανοιχτή δομή, γι αυτό και πολλά πρόσωπα μετακινούνται μεταξύ του κέντρου αυτού και του καταυλισμού της Σούδας, γεγονός που εξηγεί γιατί ο αριθμός των διαμενόντων στο κέντρο της ΒΙΑΛ δεν είναι σταθερός.

II. ΟΙΚΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

A. Το οικείο εσωτερικό δίκαιο

29. Το άρθρο 76 του υπ'αρ.3386/2005 σχετικά με την είσοδο, τη διαμονή και την κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην ελληνική επικράτεια (αναφορικά με τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία της διοικητικής απέλασης), το οποίο τροποποιήθηκε με τον υπ'αρ.3900/2010 νόμο, που τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιανουαρίου 2011, είναι διατυπωμένο ως εξής:

« 1. Η διοικητική απέλαση αλλοδαπού επιτρέπεται εφόσον:

α) έχει καταδικασθεί τελεσίδικα σε ποινή στερητική της ελευθερίας τουλάχιστον ενός έτους (...) για εγκλήματα που αφορούν (...) την προώθηση λαθρομεταναστών στο εσωτερικό της Χώρας ή τη διευκόλυνση της μεταφοράς ή προώθησής τους ή της εξασφάλισης καταλύματος σε αυτούς για απόκρυψη (...),

β) έχει παραβιάσει τις διατάξεις του νόμου αυτού,

γ) η παρουσία του στο ελληνικό έδαφος είναι επικίνδυνη για τη δημόσια τάξη ή ασφάλεια της Χώρας,

(...)

2. Η απέλαση διατάσσεται με απόφαση του οικείου Αστυνομικού Διευθυντή και (...) αφού προηγουμένως δοθεί στον αλλοδαπό προθεσμία τουλάχιστον σαράντα οκτώ ωρών για να υποβάλει τις αντιρρήσεις του.

3.Εφόσον ο αλλοδαπός εκ των εν γένει περιστάσεων κρίνεται ύποπτος φυγής ή επικίνδυνος για τη δημόσια τάξη ή αποφεύγει ή παρεμποδίζει την προετοιμασία της αναχώρησής του ή τη διαδικασία απομάκρυνσής του, με απόφαση των οργάνων της προηγούμενης παραγράφου, διατάσσεται η προσωρινή κράτησή του μέχρι την έκδοση, εντός τριών (3) ημερών, απόφασης ως προς την απέλασή του. Εφόσον εκδοθεί απόφαση απέλασης, η κράτηση συνεχίζεται ως την εκτέλεση της απέλασης, σε καμία όμως περίπτωση δεν μπορεί να υπερβαίνει τους έξι (6) μήνες. Σε περίπτωση που η απέλαση καθυστερεί επειδή αυτός αρνείται να συνεργαστεί ή καθυστερεί η λήψη των αναγκαίων για την απέλασή του εγγράφων από τη χώρα καταγωγής ή προέλευσής του, η κράτηση του αλλοδαπού είναι δυνατόν να παραταθεί για περιορισμένο χρόνο, που δεν υπερβαίνει τους δώδεκα μήνες. Ο αλλοδαπός πρέπει να πληροφορείται στη γλώσσα που κατανοεί, τους λόγους της κράτησής του και να διευκολύνεται η επικοινωνία με τον πληρεξούσιο δικηγόρο του. Ο αλλοδαπός που κρατείται (...) μπορεί να προβάλει και αντιρρήσεις κατά της απόφασης κράτησης ή παράτασης της κράτησής του ενώπιον του Προέδρου (...) του Διοικητικού Πρωτοδικείου (...) στην Περιφέρεια του οποίου κρατείται.

4. Οι αντιρρήσεις πρέπει να περιέχουν συγκεκριμένους λόγους. Μπορεί επίσης να προβληθούν προφορικά και στην περίπτωση αυτή ο Γραμματέας συντάσσει σχετική έκθεση.

Στην εξέταση τέτοιων αντιρρήσεων εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 27 παρ.2 γ) και του άρθρου 204 παρ.1 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας. Εάν ο αλλοδαπός ζητήσει ακρόαση, ο δικαστής οφείλει να τον ακούσει (...). Σε κάθε περίπτωση, ο δικαστής μπορεί επίσης να διατάξει με δική του πρωτοβουλία την εμφάνιση του αλλοδαπού.

Οι ισχυρισμοί που προβάλλονται κατά την άνω διαδικασία πρέπει να αποδεικνύονται αμέσως.

Ο αρμόδιος δικαστής, κατά την παράγραφο 3, ο οποίος αποφαινεται επίσης επί της νομιμότητας της κράτησης ή της παράτασης αυτής, εκδίδει αμέσως την απόφασή του επί των αντιρρήσεων, την οποία ?? συνοπτικά στο πρακτικό. Αντίγραφο του πρακτικού χορηγείται άμεσα στις αστυνομικές αρχές. Εάν η διαδικασία διεξάγεται σε ημέρα αργία, η παρουσία Γραμματέα δεν είναι αναγκαία και το άνω πρακτικό καθώς και η αναφερόμενη στο πρώτο εδάφιο της παραγράφου 4 έκθεση συντάσσονται από τον ίδιο τον δικαστή.

Κανένα ένδικο μέσο δεν προβλέπεται κατά της απόφασης.

5. Σε περίπτωση που ο προς απέλαση αλλοδαπός δεν κρίνεται ύποπτος φυγής ή επικίνδυνος για τη δημόσια τάξη ή ο Πρόεδρος του Διοικητικού Πρωτοδικείου διαφωνεί ως προς την κράτησή του, τάσσεται σε αυτόν προθεσμία προς αναχώρηση, η οποία δεν

μπορεί να υπερβαίνει τις τριάντα ημέρες, με την επιφύλαξη να μην υπάρχει λόγος που να εμποδίζει την απέλασή του.

6. Η αναφερόμενη στις παραγράφους 3 και 4 του παρόντος άρθρου απόφαση μπορεί να ακυρωθεί ύστερα από προσφυγή των μερών εάν η προσφυγή στηρίζεται σε νέα πραγματικά περιστατικά (...).

30. Το άρθρο 30 (σχετικά με την κράτηση) του υπ'αρ.3907/2011 νόμου περί υπηρεσιών ασύλου-πρώτης υποδοχής, επιστροφής των ατόμων που διαμένουν παράνομα στην επικράτεια και άδειας παραμονής-ορίζει τα εξής:

«1. Οι υπήκοοι τρίτης χώρας που υπόκεινται σε διαδικασίες επιστροφής (...) τίθενται υπό κράτηση για την προετοιμασία της επιστροφής και τη διεκπεραίωση της διαδικασίας απομάκρυνσης, μόνο εάν στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν δύνανται να εφαρμοσθούν αποτελεσματικά άλλα επαρκή και λιγότερο επαχθή μέτρα (...). Το μέτρο της κράτησης εφαρμόζεται όταν: α) υπάρχει κίνδυνος διαφυγής ή β) ο υπήκοος τρίτης χώρας αποφεύγει ή παρεμποδίζει την προετοιμασία της επιστροφής ή τη διαδικασία απομάκρυνσης ή γ) συντρέχουν λόγοι εθνικής ασφάλειας.

Η κράτηση επιβάλλεται και διατηρείται για το απολύτως αναγκαίο χρονικό διάστημα διεκπεραίωσης της διαδικασίας απομάκρυνσης, η οποία εξελίσσεται και εκτελείται με τη δέουσα επιμέλεια. Σε κάθε περίπτωση, για την επιβολή ή τη συνέχιση του μέτρου της κράτησης λαμβάνεται υπόψη η διαθεσιμότητα κατάλληλων χώρων κράτησης και η δυνατότητα εξασφάλισης αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης για τους κρατούμενους.

2. Η απόφαση κράτησης περιέχει πραγματική και νομική αιτιολόγηση, εκδίδεται εγγράφως, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παρ. 2 του άρθρου 76 του ν.3386/2005 και εφόσον δεν έχει εκδοθεί απόφαση επιστροφής, αυτή εκδίδεται εντός τριών (3) ημερών. Ο υπήκοος τρίτης χώρας που κρατείται, παράλληλα με τα δικαιώματα που έχει σύμφωνα με τον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, μπορεί να προβάλει και αντιρρήσεις κατά της απόφασης κράτησης ή παράτασης της κράτησής του ενώπιον του Προέδρου (...) του Διοικητικού Πρωτοδικείου, στην περιφέρεια του οποίου κρατείται. Κατά τα λοιπά (...) εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις των παραγράφων 4 και 5 του άρθρου 76 του ν.3386/2005 (...). Ο υπήκοος τρίτης χώρας απολύεται αμέσως εάν διαπιστωθεί ότι η κράτησή του δεν

είναι νόμιμη.

3. Σε κάθε περίπτωση, η συνδρομή των προϋποθέσεων της κράτησης επανεξετάζεται αυτεπαγγέλτως, ανά τρίμηνο, από το όργανο που εξέδωσε την απόφαση κράτησης. Σε περίπτωση παράτασης της διάρκειας της κράτησης, οι

σχετικές αποφάσεις διαβιβάζονται στον Πρόεδρο (...) του Διοικητικού Πρωτοδικείου (...), ο οποίος κρίνει τη νομιμότητα της παράτασης της κράτησης, εκδίδει παραχρήμα την απόφασή του, την οποία διατυπώνει συνοπτικώς σε τηρούμενο πρακτικό, αντίγραφο του οποίου διαβιβάζει αμέσως στην αρμόδια αστυνομική αρχή.

4. Όταν καθίσταται πρόδηλο ότι δεν υφίσταται πλέον λογικά προοπτική απομάκρυνσης για νομικούς ή άλλους λόγους ή όταν παύουν να ισχύουν οι όροι της παραγράφου 1, η κράτηση αίρεται και ο υπήκοος τρίτης χώρας απολύεται αμέσως.

5. Η κράτηση συνεχίζεται για το χρονικό διάστημα που πληρούνται οι όροι της παραγράφου 1 και είναι αναγκαία για να διασφαλισθεί η επιτυχής απομάκρυνση. Το ανώτατο όριο κράτησης δεν μπορεί να υπερβαίνει το εξάμηνο.

6. Το χρονικό όριο της παραγράφου 5 μπορεί να παραταθεί για περιορισμένο μόνο χρόνο που δεν υπερβαίνει τους δώδεκα μήνες, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες παρά τις εύλογες προσπάθειες των αρμόδιων υπηρεσιών η επιχείρηση απομάκρυνσης είναι πιθανόν να διαρκέσει περισσότερο επειδή: α) ο υπήκοος της τρίτης χώρας αρνείται να συνεργασθεί ή β) καθυστερεί η λήψη των αναγκαίων εγγράφων από τρίτες χώρες»

31. Το άρθρο 15 (σχετικά με την κράτηση) της Οδηγίας 2008/115/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16^{ης} Δεκεμβρίου 2008 για τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών, ορίζει ότι:

«1. Εκτός εάν στη συγκεκριμένη περίπτωση δύναται να εφαρμοσθούν αποτελεσματικά άλλα επαρκή αλλά λιγότερο αναγκαστικά μέτρα, τα κράτη μέλη μπορούν να θέτουν απλώς υπό κράτηση υπήκοο τρίτης χώρας υποκείμενο σε διαδικασίες επιστροφής, για την προετοιμασία της επιστροφής και/ή τη διεκπεραίωση της διαδικασίας απομάκρυνσης, ιδίως όταν:

- α) υπάρχει κίνδυνος διαφυγής, ή
- β) ο συγκεκριμένος υπήκοος τρίτης χώρας αποφεύγει ή παρεμποδίζει την προετοιμασία της επιστροφής ή τη διαδικασία απομάκρυνσης. Οιαδήποτε κράτηση έχει τη μικρότερη δυνατή διάρκεια και διατηρείται μόνο καθόσον χρόνο η διαδικασία απομάκρυνσης εξελίσσεται και εκτελείται με τη δέουσα επιμέλεια.

2. Η κράτηση διατάσσεται από τις διοικητικές ή δικαστικές αρχές.

Η κράτηση διατάσσεται εγγράφως και συνοδεύεται από πραγματική και νομική αιτιολόγηση.

Όταν η διαταγή κράτησης εκδίδεται από διοικητικές αρχές, τα κράτη μέλη:

α) είτε προβλέπουν την ταχεία δικαστική επανεξέταση της νομιμότητας της κράτησης που αποφασίζεται το συντομότερο δυνατό μετά την έναρξη της κράτησης,

β) είτε χορηγούν στον συγκεκριμένο υπήκοο τρίτης χώρας το δικαίωμα να κινηθεί διαδικασία για την ταχεία δικαστική επανεξέταση της νομιμότητας της κράτησής του που αποφασίζεται το συντομότερο δυνατό μετά την έναρξη της σχετικής διαδικασίας· εν τω μεταξύ, τα κράτη μέλη ενημερώνουν αμέσως τους ενδιαφερομένους υπηκόους τρίτων χωρών σχετικά με τη δυνατότητα διεξαγωγής τέτοιας διαδικασίας.

Ο συγκεκριμένος υπήκοος τρίτης χώρας απολύεται αμέσως εάν η κράτηση δεν είναι νόμιμη.

3. Εν πάση περιπτώσει, η απόφαση κράτησης επανεξετάζεται ανά εύλογα χρονικά διαστήματα είτε κατ' προσφυγή του συγκεκριμένου υπηκόου τρίτης χώρας, είτε αυτεπαγγέλτως. Σε περίπτωση παραταθείσας διάρκειας κράτησης, η επανεξέταση εποπτεύεται από δικαστική αρχή.

4. Οσάκις καθίσταται πρόδηλο ότι δεν υφίσταται πλέον λογικά προοπτική απομάκρυνσης για νομικούς ή άλλους λόγους ή όταν παύουν να ισχύουν οι όροι της παραγράφου 1, η κράτηση παύει να δικαιολογείται και το συγκεκριμένο πρόσωπο απολύεται αμέσως.

5. Η κράτηση εξακολουθεί καθ' όλη τη χρονική περίοδο κατά την οποία πληρούνται οι όροι της παραγράφου 1 και είναι αναγκαία για να διασφαλισθεί η επιτυχής απομάκρυνση. Κάθε κράτος μέλος καθορίζει περιορισμένη περίοδο κράτησης, η οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει το εξάμηνο.

6. Τα κράτη μέλη δεν μπορούν να παρατείνουν το χρονικό διάστημα που αναφέρεται στην παράγραφο 5 παρά μόνο για περιορισμένο χρόνο που δεν υπερβαίνει τους δώδεκα μήνες, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, σε περιπτώσεις κατά τις οποίες, παρ' όλες τις εύλογες προσπάθειές τους, η επιχείρηση απομάκρυνσης είναι πιθανόν να διαρκέσει περισσότερο επειδή:

α) ο συγκεκριμένος υπήκοος της τρίτης χώρας αρνείται να συνεργασθεί,

ή

β) καθυστερεί η λήψη αναγκαίων εγγράφων από τρίτες χώρες.»

32.Στις 3 Απριλίου 2016, η Ελλάδα θέσπισε τον υπ'αρ.4375/2016 νόμο σχετικά με την οργάνωση και λειτουργία Υπηρεσίας Ασύλου, Αρχής

Προσφυγών, Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης, καθώς και με την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς την Οδηγία 2013/32/ΕΕ σχετικά με κοινές διαδικασίες για την χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας.

33. Το άρθρο 14 παρ.5 του υπ'αρ.4375/2016 υποχρεώνει τον Υπεύθυνο και το προσωπικό των κέντρων υποδοχής και ταυτοποίησης να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε οι φιλοξενούμενοι να τελούν υπό αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης και να έχουν πρόσβαση σε επείγουσα υγειονομική περίθαλψη και κάθε απαραίτητη θεραπευτική αγωγή ή ψυχοκοινωνική στήριξη. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, τα ευάλωτα άτομα πρέπει να τυχαίνουν κατάλληλης μεταχείρισης, και επίσης, όσοι τοποθετούνται στα προαναφερόμενα κέντρα πρέπει να ενημερώνονται επαρκώς για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, να έχουν πρόσβαση σε νομική συμβουλή και συνδρομή σχετικά με την κατάστασή τους, να διατηρούν επαφή με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται στον τομέα της μετανάστευσης και των δικαιωμάτων του ανθρώπου και παρέχουν νομική ή κοινωνική συνδρομή.

34. Η παράγραφος 2 του άνω άρθρου 14 διευκρινίζει ότι οι πολίτες τρίτων χωρών που εισέρχονται στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης τελούν σε καθεστώς περιορισμού της ελευθερίας τους για τις ανάγκες της διαδικασίας ταυτοποίησης, με απόφαση του Υπεύθυνου του Κέντρου, η οποία εκδίδεται εντός τριών ημερών από την είσοδο στο Κέντρο. Εφόσον η διαδικασία αυτή δεν έχει ολοκληρωθεί εντός της άνω προθεσμίας, ο Υπεύθυνος μπορεί να αποφασίζει την παράταση αυτού του περιορισμού της ελευθερίας για επιπλέον διάστημα που δεν μπορεί να υπερβαίνει τις είκοσι πέντε ημέρες από την είσοδο στο Κέντρο. Η παράγραφος 4 του ίδιου άρθρου 14 προβλέπει ότι η απόφαση παράτασης του περιορισμού της ελευθερίας για τις ανάγκες της

διαδικασίας πρέπει να είναι έγγραφη και να περιέχει πραγματική και νομική αιτιολόγηση. Τέλος, βάσει του άρθρου 76 παρ.4 και 5 του υπ'αρ.3386/2005 νόμου, ο υπήκοος τρίτης χώρας μπορεί να διατυπώσει αντιρρήσεις κατά της

προαναφερόμενης απόφασης ενώπιον του Προέδρου του Διοικητικού Πρωτοδικείου.

35. Το άρθρο 46 του υπ'αρ.4375/2016 προβλέπει ότι ο προσφεύγων άσυλο που κρατείται κατ'εφαρμογή των υπ'αρ.3386/2005 και 3907/2011 νόμων παραμένει υπό κράτηση κατ'εξαιρέση εφόσον δεν μπορούν να εφαρμοσθούν εναλλακτικά μέτρα για έναν από τους παρακάτω λόγους: για τις ανάγκες διαπίστωσης των στοιχείων της ταυτότητάς του, όταν υπάρχει κίνδυνος διαφυγής, εφόσον συνιστά απειλή για τη δημόσια τάξη ή την εθνική ασφάλεια, εφόσον αποδείχθηκε ότι κατέθεσε προσφυγή ασύλου προκειμένου να καθυστερήσει ή να παρεμποδίσει την εκτέλεση απόφασης επιστροφής. Σε κάθε περίπτωση, η κράτηση δεν μπορεί να υπερβαίνει τους τρεις μήνες.

B. Πληροφορίες που παρείχε η Κυβέρνηση σχετικά με τις ροές μεταναστών προς την Ελλάδα και τη διαχείριση αυτών από τις ελληνικές και ευρωπαϊκές αρχές

36. Σχετικά με τις ροές μεταναστών προς την Ελλάδα και τη διαχείριση αυτών από τις ελληνικές και τις ευρωπαϊκές αρχές, η Κυβέρνηση παρέχει τις ακόλουθες πληροφορίες. Η σημερινή μεταναστευτική κρίση προκαλεί τεράστια πίεση στο ελληνικό σύστημα ασύλου διότι η Ελλάδα είναι η πρώτη χώρα εισόδου των προσώπων που φτάνουν από την ανατολική Μεσόγειο. Στην από 10 Φεβρουαρίου 2016 σύστασή της προς την Ελλάδα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπογράμμισε ότι η προκλήσεις τις οποίες έπρεπε να αντιμετωπίσει η χώρα είχαν επιδεινωθεί σημαντικά λόγω της αύξησης των εισόδων των μεταναστών το 2015, κάτι που είχε ως αποτέλεσμα, κατά τη γνώμη της, να υποβάλει σε πολύ δυνατές πιέσεις τους πόρους και την ικανότητα της Ελλάδας να αντιμετωπίσει την ροή αυτή. Η Επιτροπή επεσήμανε ότι το 2015, πάνω από 800 000 παράτυποι μετανάστες έφτασαν στα ελληνικά νησιά, κάτι που φέρεται να προκάλεσε μεταναστευτική και

ανθρωπιστική κρίση χωρίς προηγούμενο, η οποία έχρηζε επείγουσας δράσης.

37. Από το 2015, πάνω από ένα εκατομμύριο πρόσφυγες έφτασαν στα ελληνικά νησιά από τις ακτές της Τουρκίας. Ο αριθμός των μεταναστών αυτών ήταν 847 930 το 2015 και 150 703 μεταξύ της 1^{ης} Ιανουαρίου και της

31^{ης} Μαρτίου 2016. Μεταξύ της 1^{ης} Ιανουαρίου και της 20^{ης} Μαρτίου 2016, 40 574 μετανάστες δισώθηκαν στην θάλασσα.

38. Κατά τις πρώτες εβδομάδες εφαρμογής της «Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας» (παράγραφος 39 κατωτέρω), 1 740 μετανάστες έφταναν καθημερινά στα ελληνικά νησιά του ανατολικού Αιγαίου. Σε ό,τι αφορά ειδικότερα το νησί της Χίου, 1 593 μετανάστες έφτασαν εκεί μεταξύ της 20^{ης} Μαρτίου 2016 και της 1^{ης} Απριλίου 2016, και 1 424 μεταξύ της 2ας Απριλίου 2016 και της 16^{ης} Μαΐου 2016. Ο αριθμός αιτούντων άσυλο αυξήθηκε πολύ επίσης: πέρασε από 688 το μήνα περίπου το 2013 σε 786 το 2014, 1 100 το 2015 και 4 288 το 2016 (μέχρι τον Μαΐο). Μεταξύ των αιτήσεων αυτών, 2 859 κατατέθηκαν στα νησιά του Αιγαίου από τις 20 Μαρτίου 2016 και, τον Ιούνιο του 2016, 5 919 εκκρεμούσαν ακόμη και δεν είχαν ακόμη καταχωρηθεί οριστικά.

39. Στις 18 Μαρτίου 2016, τα μέλη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και της τουρκικής Κυβέρνησης συμφώνησαν σε μία δήλωση για την καταπολέμηση των παράτυπων μεταναστεύσεων ύστερα από τη μαζική εισροή μεταναστών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Προκειμένου να καταστραφεί το οικονομικό μοντέλο των διακινητών και να προσφέρουν στους μετανάστες μία προοπτική διαφορετική από εκείνη της διακινδύνευσης της ζωής τους, η ΕΕ και η Τουρκία αποφάσισαν να θέσουν τέλος στην παράτυπη μετανάστευση από την Τουρκία προς την ΕΕ. Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος αυτός, συνομολόγησαν ορισμένο αριθμό σημείων δράσης, εκ των οποίων ιδίως:

«Όλοι οι νέοι παράτυποι μετανάστες που φθάνουν στα ελληνικά νησιά μέσω Τουρκίας από τις 20 Μαρτίου 2016 και έπειτα θα επιστρέφονται σε αυτήν. Αυτό θα συμβαίνει σε πλήρη συμφωνία με το Δίκαιο της ΕΕ και το Διεθνές Δίκαιο, άρα με αποκλεισμό κάθε είδους ομαδικών απελάσεων. Όλοι οι μετανάστες θα προστατεύονται σύμφωνα με τα σχετικά διεθνή πρότυπα και τηρουμένης της αρχής της μη επαναπροώθησης. Θα πρόκειται για προσωρινό και έκτακτο μέτρο που είναι απαραίτητο προκειμένου να σταματήσει ο ανθρώπινος πόνος και να

αποκατασταθεί η δημόσια τάξη. Οι μετανάστες που φθάνουν στα ελληνικά νησιά θα καταγράφονται δεόντως και τυχόν αιτήσεις ασύλου θα διεκπεραιώνονται ατομικά από τις ελληνικές αρχές δυνάμει της οδηγίας για τις διαδικασίες ασύλου, σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες. Οι μετανάστες που δεν αιτούνται άσυλο ή η προσφυγή των οποίων κρίνεται αβάσιμη ή απαράδεκτη βάσει της ως άνω οδηγίας θα επιστρέφονται στην

Τουρκία. Η Τουρκία και η Ελλάδα, με τη συνδρομή των θεσμικών οργάνων και οργανισμών της ΕΕ, θα λάβουν τα αναγκαία μέτρα και θα συνάπτουν εφόσον απαιτείται διμερείς διακανονισμούς, συμπεριλαμβανομένης και της παρουσίας τούρκων αξιωματούχων στα ελληνικά νησιά και ελλήνων αξιωματούχων στην Τουρκία από τις 20 Μαρτίου 2016, για να εξασφαλίζεται η επικοινωνία και ως εκ τούτου να διευκολύνεται η απρόσκοπτη εφαρμογή των εν λόγω διακανονισμών. Η ΕΕ θα καλύψει τις δαπάνες των επιχειρήσεων επιστροφής παράτυπων μεταναστών.»

40. Στην πρώτη της έκθεση της 20^{ης} Απριλίου 2016 επί της προόδου στην εφαρμογή της «Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας», η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τόνισε ότι μόνο ένας μικρός αριθμός προσώπων που έφθασαν στην Ελλάδα κατέθεσε εκεί προσφυγή ασύλου. Ωστόσο, ενόψει της προοπτικής ταχείας επιστροφής στην Τουρκία, ο αριθμός των αιτήσεων ασύλου αυξήθηκε και, σε δύο εβδομάδες, περίπου 2 000 αιτήσεις ασύλου κατατέθηκαν στην Ελλάδα. Όμως η βραδύτητα των διαδικασιών προσθέτει μόνο μία πρόσθετη πίεση στην ήδη υπερφορτωμένη ελληνική Υπηρεσία Ασύλου. Για το λόγο αυτό δημιουργούνται σήμερα στα νησιά ταχείες διαδικασίες για όλα τα στάδια της διαδικασίας, από τις αρχικές συνεντεύξεις έως τις προσφυγές, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της οδηγίας σχετικά με τις διαδικασίες ασύλου.

41. Μετά τη «Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας», χρειάστηκε να αναθεωρηθεί αμέσως η λειτουργία των κέντρων υποδοχής και καταγραφής. Η αναθεώρηση αυτή για την οποία θα χρειάζονταν ανθρώπινοι πόροι και υποδομές, απαιτούσε δράση τόσο σε νομοθετικό επίπεδο όσο και σε επιχειρησιακό. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτίμησε ότι για τα τεθεί σε εφαρμογή η Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, οι ανάγκες σε προσωπικό για την Ελλάδα ανέρχονταν σε 4 000 άτομα, τα οποία έπρεπε, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, να διατεθούν από την ίδια την Ελλάδα, τα Κράτη μέλη, την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία

Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO) και τον οργανισμό Frontex. Για την εξέταση των αιτήσεων ασύλου ειδικότερα, έκρινε ότι χρειαζόταν η κινητοποίηση 200 υπαλλήλων της ελληνικής Υπηρεσίας Ασύλου, 400 εμπειρογνομόνων σε θέματα ασύλου από άλλα Κράτη μέλη και 400 διερμηνέων. Τον Ιούνιο του 2016, 141 υπάλληλοι του οργανισμού Frontex

και της EASO εργάζονταν στην Ελλάδα, εκ των οποίων 43 διερμηνείς, 47 εμπειρογνώμονες σε θέματα ασύλου και 51 συνοδοί.

42. Στις 16 Φεβρουαρίου 2016 συστάθηκε ένα ανεξάρτητο γραφείο για τις αιτήσεις ασύλου, το οποίο άρχισε να λειτουργεί εντός του κέντρου της ΒΙΑΛ. Την υπηρεσία υποδοχής και καταγραφής της Χίου στήριξαν δύο ΜΚΟ, η ΜΕΤΑδράση και η Praksis, εκ των οποίων η πρώτη ενίσχυσε την νομική της ομάδα στο νησί.

III. ΟΙ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΒΙΑΛ

A. Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

43. Σε μία έκθεση για τις συνθήκες διαβίωσης στα κέντρα υποδοχής και φιλοξενίας για μετανάστες και πρόσφυγες, που δημοσιεύθηκε τον Δεκέμβριο του 2016, η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου («η Εθνική Επιτροπή») ανέφερε τις εντυπώσεις της Προέδρου του συλλόγου των ευρωπαϊκών δικαστών για τη δημοκρατία και τις ελευθερίες, η οποία είχε μεταβεί στο κέντρο της ΒΙΑΛ στις 6 Οκτωβρίου 2016. Η Πρόεδρος ανέφερε ότι το κέντρο της ΒΙΑΛ ήταν περιφραγμένο με συρματοπλέγμα και ότι άτομα κρατιόνταν σφιχτά από το συρματοπλέγμα. Σημείωσε ότι κατά την είσοδό της στο κέντρο, με συνοδεία αστυνομικών, διαπίστωσε ότι κυριαρχούσε μεγάλη ένταση μεταξύ των μεταναστών και ότι υπήρξε μάρτυρας βίαιων επεισοδίων που προκάλεσε η απελπισία εκείνων των οποίων η προσφυγή ασύλου είχε απορριφθεί. Ανέφερε ότι είδε πολλούς πρόσφυγες να προσπαθούν να κάνουν κακό στον εαυτό τους χτυπώντας το κεφάλι τους στον τοίχο, τραβώντας τα μαλλιά τους και κάνοντας απόπειρα να κόψουν τις

φλέβες τους. Σύμφωνα με την Πρόεδρο, ορισμένοι επέδειξαν και βίαιη συμπεριφορά απέναντι σε μικρά παιδιά, τα οποία πέταξαν στο τσιμεντένιο πάτωμα με κλωτσιές. Σύμφωνα με εκείνη επίσης, η αντίδραση της αστυνομίας υπήρξε άμεση αλλά ο σωματικός και ψυχικός πόνος των ατόμων αυτών ήταν σπαρακτικός.

44. Στα πορίσματά της, η Εθνική Επιτροπή δήλωνε ότι διαπίστωσε de facto παραβιάσεις των δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο για το λόγο ότι κρατούνταν μαζικά και αδιακρίτως στα νησιά του ανατολικού Αιγαίου, ότι συναντούσαν εμπόδια στην ουσιαστική και γρήγορη πρόσβαση τους στη διαδικασία χορήγησης ασύλου και ότι οι συνθήκες παραμονής τους και οι υγειονομικές συνθήκες τους ήταν ακατάλληλες. Επεσήμανε ακόμα ότι δεν τηρούνταν τα δικαιώματα σχετικά με την υποβολή αντιρρήσεων κατά της κράτησης και τα δικαιώματα πρόσβασης στη διαδικασία χορήγησης ασύλου. Συνέστησε στις ελληνικές αρχές να εφαρμόσουν εναλλακτικά μέτρα στην κράτηση, σεβόμενοι ως προς τούτο το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και να παράσχουν αξιοπρεπή υποδοχή και φιλοξενία στα κέντρα υποδοχής και φιλοξενίας.

B. Το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες

45. Τον Απρίλιο 2016, το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες κατάρτισε έκθεση μετά από δύο επισκέψεις στα κέντρα της Χίου που πραγματοποιήθηκαν από τις 22 έως τις 24 Φεβρουαρίου 2016 και από τις 30 έως τις 31 Μαρτίου 2016. Στην έκθεση αυτή, παρείχε τις ακόλουθες πληροφορίες.

46. Η κατάσταση στο κέντρο της ΒΙΑΛ είχε αλλάξει δραματικά μετά τις 20 Μαρτίου 2016, ημερομηνία από την οποία όλοι οι νεοαφιχθέντες υποβλήθηκαν σε καθεστώς κράτησης. Το καθεστώς αυτό, σε συνδυασμό με την παντελή έλλειψη προετοιμασίας για τη διαχείριση των αφίξεων των μεταναστών και με την αναχώρηση του Νορβηγικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες, το οποίο διαχειριζόταν πρακτικά το κέντρο, είχε δημιουργήσει μία χαοτική κατάσταση.

47. Οι νεοαφιχθέντες κατανέμονταν σε κοντεϊνερ αλλά οι αρχές δεν λάμβαναν υπόψη τις πληροφορίες αυτές, κάτι που δυσχέρανε ιδιαίτερα τον μεταγενέστερο εντοπισμό των ατόμων.

48. Το μεγαλύτερο μέρος των κοντεϊνερ ήταν εξοπλισμένο με κουκέτες ή ράντζα και, σε όποια δεν υπήρχαν, οι πρόσφυγες κοιμόνταν πάνω σε χαρτόνια ή χαλάκια που διένεμε η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών

για τους Πρόσφυγες. Ωστόσο, ακόμη και στα κοντεϊνερ με τις κουκέτες, ορισμένοι διαμένοντες ήταν υποχρεωμένοι να κοιμούνται χάρω λόγω του υπερπληθυσμού. Κάθε πρόσωπο λάμβανε μία μόνο κουβέρτα, η οποία δεν επαρκούσε για να τους προστατέψει από το κρύο τη νύχτα, και ακόμη λιγότερο εκείνα που κοιμόνταν στο έδαφος.

49. Τα κοντεϊνερ ήταν επίσης εξοπλισμένα με ντουζιέρες αλλά εκείνες ήταν συστηματικά εκτός χρήσης. Επιπλέον, το ζεστό νερό ήταν συχνά μη διαθέσιμο, κάτι που απέτρεπε ορισμένο αριθμό προσώπων να πλένονται από την αρχή της κράτησής τους. Ακόμη, πολλές τουαλέτες δεν λειτουργούσαν.

50. Η διανομή των γευμάτων, την οποία εξασφάλιζε εταιρεία εστίασης υπό την ευθύνη του Στρατού, πραγματοποιείτο με τόση αναρχία που ορισμένοι κρατούμενοι-οι δυνατότεροι-λάμβαναν δυο μερίδες, στερώντας έτσι άλλα άτομα από οποιαδήποτε τροφή. Οι πρόσφυγες παραπονούνταν για την ανεπάρκεια των μερίδων τροφής, οι οποίες αποτελούνταν κατά κανόνα από πατάτες ή ρύζι και σάλτσα. Τον Απρίλιο, η κατάσταση χειροτέρευσε και αναφέρθηκαν κρούσματα υποσιτισμού.

51. Καμία υγειονομική φροντίδα δεν παρεχόταν στα άτομα που ανήκαν σε ευάλωτες ομάδες. Εκείνα ζούσαν στις ίδιες ελεεινές συνθήκες με τους υπολοίπους. Τα πιο ευάλωτα άτομα ήταν εκείνα που δεν τρέφονταν διότι δεν κατάφερναν να πάρουν τη μερίδα που τους αναλογούσε. Τα κρατούμενα πρόσωπα βρίσκονταν, στην πλειοψηφία τους, σε ευάλωτη θέση. Οι οικογένειες αντιπροσώπευαν 700 άτομα, εκ των οποίων 400 παιδιά.

52. Στην Χίο, όπως εξάλλου και στα υπόλοιπα νησιά που αποτελούσαν σημεία εισόδου στην χώρα, η νομική βοήθεια στους νεοαφιχθέντες ήταν εξαιρετικά περιορισμένη. Τις ημέρες επίσκεψης των κέντρων της Χίου από

το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, μία μόνο δικηγόρος της ΜΚΟ ΜΕΤΑδραση ήταν παρούσα. Παρείχε νομική συνδρομή στα ασυνόδευτα ανήλικα. Το προβλεπόμενο πρόγραμμα βοήθειας για το σύνολο των νεοαφιχθέντων είχε τελειώσει το 2015 και δεν είχε ανανεωθεί. Ένας δικηγόρος της ΜΚΟ Praksis ήταν παρών επί τόπου για τις ανάγκες των ανηλίκων και των οικογενειών.

53. Δεδομένης της κατάστασης, η ενίσχυση της νομικής βοήθειας επιβαλλόταν και καθίστατο επείγουσα. Η μετατροπή του παλαιού εργοστασίου της ΒΙΑΛ σε χώρο κράτησης, η συντομευμένη διαδικασία χορήγησης ασύλου, το διακύβευμα της οποίας ήταν η επιστροφή στην Τουρκία, η μη διασφάλιση των στοιχειωδών δικαιωμάτων των νεοαφιχθέντων και οι διοικητικές διαδικασίες σχετικά με το παραδεκτό των αιτήσεων ασύλου προκαλούσαν έντονο προβληματισμό και αποκάλυψαν την ανάγκη να εξασφαλιστεί ουσιαστική και πλήρη νομική συνδρομή στο νησί της Χίου.

Γ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη πρόληψη των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας (CPT)

54. Από τις 13 έως τις 18 Απριλίου 2016, και από τις 19 έως τις 25 Ιουλίου 2016, αντιπροσωπεία της CPT μετέβη στα hotspot στα νησιά του Αιγαίου, εκ των οποίων σε εκείνο της ΒΙΑΛ στην Χίο. Στην από 26 Σεπτεμβρίου 2017 έκθεσή της, η CPT παρουσίασε τα πορίσματά της σχετικά και με τις δυο επισκέψεις. Γενικότερα, σε ό,τι αφορά στην πρώτη επίσκεψη, σημείωνε ότι η επιδείνωση των συνθηκών κράτησης υπήρξε ταχεία διότι τα κέντρα ήταν υπερπλήρη και έπρεπε να φιλοξενούν τους μετανάστες επί πολλές εβδομάδες και όχι επί δύο ή τρεις ημέρες όπως προβλεπόταν αρχικά. Υπήρχαν προβλήματα με την ποιότητα του πόσιμου νερού, την τροφή, την βασική υγειονομική περίθαλψη και την συνδρομή προς τις ευάλωτες ομάδες. Κατά την επίσκεψη του Ιουλίου 2016, τα κέντρα είχαν ήδη μετατραπεί σε ανοικτά κέντρα. Ωστόσο, η κατάσταση ήταν ακόμη τεταμένη και πολλά από τα προβλήματα που είχαν επισημανθεί τον Απρίλιο εξακολουθούσαν να

υφίστανται, όπως το άγχος και η δυσαρέσκεια που αυξάνονταν λόγω της αβεβαιότητας για το μέλλον, το αίσθημα ανασφάλειας, οι ακατάλληλες υλικές συνθήκες, ο υπερπληθυσμός, η απουσία συντονισμού των υπηρεσιών υγείας, η ανεπαρκής κοινοποίηση πληροφοριών και η απουσία νομικής συνδρομής.

55. Σε ό,τι αφορά ειδικότερα την ΒΙΑΛ, η CPT επεσήμανε ότι τον Απρίλιο, μόνον μη κυβερνητικές οργανώσεις παρείχαν υπηρεσίες υγείας αλλά εκείνες

ήταν ανεπαρκείς λόγω του αριθμού του πληθυσμού μέσα στο κέντρο: ο βασικός ιατρικός εξοπλισμός ήταν ανύπαρκτος και τα φάρμακα, ιδίως για την φροντίδα των παιδιών, ήταν ανεπαρκή. Οι αιτήσεις ιατρικής εξέτασης φιλτράρονταν από τους αξιωματικούς της αστυνομίας και αυτοί αποφάσιζαν εάν χρειαζόταν να κληθεί γιατρός. Η απουσία διερμηνείας και μετάφρασης για τα ζητήματα σε σχέση με την υγειονομική περίθαλψη τόσο μέσα στο κέντρο όσο και στο νοσοκομείο της Χίου οδήγησαν στο να διώχνονται οι ασθενείς μετανάστες από το Νοσοκομείο χωρίς να εξετάζονται ή να λαμβάνουν ιατρική φροντίδα. Σε μία επιδημία ανεμοβλογιάς, κανένα μέτρο δημόσιας υγείας δεν λήφθηκε για να περιοριστεί η εξάπλωση της επιδημίας. Η έλλειψη πόσιμου νερού σε συνδυασμό με τις δυσκολίες να πλυθούν οι κουβέρτες και τα ρούχα αύξαναν τους κινδύνους στη δημόσια υγεία.

56. Κατά την πρώτη επίσκεψη, οι κρατούμενοι δεν λάμβαναν καμία ενημέρωση για τα δικαιώματά τους. Δεν υπήρχαν φυλλάδια σε διάφορες γλώσσες που να εξηγούν τους λόγους για τους οποίους οι μετανάστες στερούνταν την ελευθερία τους, τη διαδικασία του ασύλου και τα ένδικα βοηθήματα κατά της στέρησης της ελευθερίας. Υπήρχε επιπλέον μεγάλο κενό στην νομική προστασία: δεν υπήρχε, στην πράξη, νομική βοήθεια, και η πρόσβαση σε δικηγόρο ήταν προβληματική.

57. Τον Ιούλιο του 2016, η κατάσταση στα τρία hotspots που επισκέφθηκαν είχε αλλάξει στο μέτρο που εκείνα λειτουργούσαν σαν ημι-ανοιχτά κέντρα. Τα περισσότερα άτομα δεν στερούνταν πλέον την ελευθερία τους διότι τους επιτρεπόταν να φεύγουν προσωρινά (κατά τη διάρκεια της ημέρας) από τους χώρους του κέντρου. Εντούτοις, η ελευθερία κίνησής τους περιοριζόταν στα

αντίστοιχα νησιά τους.

Δ. Η Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης

58. Στην Απόφασή της 2109 (2016) για την κατάσταση των προσφύγων και των μεταναστών στο πλαίσιο της «Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας» της 18^{ης} Μαρτίου 2016, η Κοινοβουλευτική Συνέλευση εκφράστηκε ιδίως με τα εξής λόγια:

«2. Η Συνέλευση θεωρεί ότι η συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας εγείρει πολλά σημαντικά ερωτήματα σε σχέση με τα δικαιώματα του

ανθρώπου, τόσο επί της ουσίας όσο και στο επίπεδο της άμεσης και μεταγενέστερης εφαρμογής της. Ειδικότερα:

2.1. το ελληνικό σύστημα ασύλου δεν είναι σε θέση να διασφαλίσει την καταγραφή των αιτήσεων ασύλου, ούτε να εκδώσει πρωτοβάθμιες αποφάσεις ή οριστικές αποφάσεις σε δεύτερο βαθμό εντός ευλόγων προθεσμιών. Ο υπ'αρ.4375/2016 νέος ελληνικός νόμος θα μπορούσε να συντελέσει στην αντιμετώπιση των διαπιστωμένων κενών αλλά δεν θα εγγυάται ωστόσο επαρκή χωρητικότητα,

2.2. η κράτηση των αιτούντων άσυλο στα κέντρα κρίσης («*hotspots*») των νησιών του Αιγαίου πιθανόν να είναι μη συμβατή με τις απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (...), ιδίως λόγω των διαδικαστικών πλημμελειών της νομικής βάσης της κράτησης και ακατάλληλων συνθηκών κράτησης,

2.3. τα ανήλικα και τα ευάλωτα άτομα που τελούν σε κράτηση δεν στέλνονται συστηματικά σε κατάλληλες δομές φιλοξενίας (...).

Ε. Ο Ειδικός Εκπρόσωπος του Γενικού Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης για τις μεταναστεύσεις και τους πρόσφυγες

59. Στην έκθεση που συντάχθηκε μετά την ενημερωτική επίσκεψη στην Χίο (από τις 7 έως τις 11 Μαρτίου 2016), ο Ειδικός Εκπρόσωπος του Γενικού Γραμματέα για τις μεταναστεύσεις και τους πρόσφυγες ανέφερε τα εξής:

« (...)

Όλοι οι πρόσφυγες και μετανάστες υποτίθεται ότι καταγράφονται στα κέντρα υποδοχής πρώτης γραμμής, ιδίως στα *hotspots*. Όταν μετέβην σε ένα από αυτά, στο νησί της Χίου, (...) οι συνθήκες διαβίωσης ήταν κατάλληλες παρά τον συγχρωτισμό στους κοιτώνες που φιλοξενούσαν έως οκτώ άτομα σε τέσσερα διπλά κρεβάτια-κουκέτες. Όπως αναφέρεται παραπάνω, λίγο καιρό μετά την αποστολή μου, έγινε υπέρβαση της χωρητικότητας του κέντρου υποδοχής και οι αρχές έχασαν πολύ γρήγορα τον έλεγχο της κατάστασης. Σύμφωνα με ορισμένους από τους συνομιλητές μου, υπήρχαν διάφορα σημάδια για μία παρόμοια εξέλιξη: από την σύναψη της συμφωνίας μεταξύ της ΕΕ και της Τουρκίας, οι

προσφεύγοντες άσυλο που έφταναν στα ελληνικά νησιά υποτίθεται ότι υποβάλουν την αίτησή τους στα κέντρα φιλοξενίας. Η υποχρέωσή τους να παραμείνουν εκεί κατά την εξέταση της αίτησής τους σύντομα θα οδηγήσει τα κέντρα υποδοχής στα όρια της χωρητικότητάς τους.

(...)

β) Κράτηση de facto;

Ένα από τα σημεία που οφείλει να αποσαφηνίσει ο νέος νόμος είναι εάν οι πρόσφυγες και μετανάστες που τοποθετούνται στα κέντρα φιλοξενίας κοντά στα *hotspots* υπόκεινται σε απλό περιορισμό της ελευθερίας κινήσεών τους ή σε πραγματική στέρηση της ελευθερίας τους.

Ένα από τα συμπεράσματά μου από την επίσκεψη στην Χίο είναι ότι υποβάλλονται *de facto* σε στέρηση της ελευθερίας. Για την ώρα, φαίνεται ότι το μοναδικό ένδικο βοήθημα που διαθέτουν τα άτομα για να αντισταθούν στην τοποθέτησή σε κέντρο φιλοξενίας είναι η άσκηση ανακοπής ενώπιον του Διευθυντή της τοπικής αστυνομίας, γεγονός που εγείρει ζητήματα ως προς την αποτελεσματικότητα της προσφυγής αυτής βάσει της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Πληροφορήθηκα επίσης τη δυνατότητα των ενδιαφερομένων να ασκήσουν έφεση ενώπιον Διοικητικού Πρωτοδικείου κατά της απόφασης του Διευθυντή της Αστυνομίας. Ωστόσο, η γεωγραφική θέση των δικαστηρίων αυτών δημιουργεί πρόβλημα. Για παράδειγμα, το νησί της Χίου δεν διαθέτει Διοικητικό Πρωτοδικείο. Το αρμόδιο δικαστήριο βρίσκεται στη Λέσβο, σε άλλο νησί. Επιπλέον, οι δυνατότητες παροχής νομικής βοήθειας φαίνονται περιορισμένες. Όλοι αυτοί οι παράγοντες μαζί ή-σε

ορισμένες περιπτώσεις-ξεχωριστά θα μπορούσαν να εγείρουν ζητήματα βάσει του άρθρου 5 παρ.4 της Σύμβασης (δικαίωμα *habeas corpus*).

ΣΤ. Human Rights Watch

60. Στις 14 Απριλίου 2016, η ΜΚΟ Human Rights Watch δημοσίευσε μία έκθεση με τίτλο «Greece: Asylum Seekers Locked up» σχετικά με τα κέντρα υποδοχής, ταυτοποίησης και καταγραφής των νησιών της Χίου και της Λέσβου. Η έκθεση ανέφερε ότι πρόσφυγες που έφευγαν

για να γλυτώσουν από τον πόλεμο κρατούνταν υπό δύσκολες συνθήκες περιμένοντας την πιθανή επιστροφή τους στην Τουρκία ή μαράζωναν εξαιτίας του «δυσλειτουργικού» ελληνικού συστήματος ασύλου.

61. Η Human Rights Watch επισκέφθηκε το κέντρο της ΒΙΑΛ στις 7 και 8 Απριλίου 2016. Προκειμένου για τις συνθήκες κράτησης, η ΜΚΟ διαπίστωσε στην έκθεσή της ότι η ελευθερία κινήσεων των προσφύγων μέσα στο κέντρο ήταν περιορισμένη, ότι εκείνοι ήταν κλεισμένοι σε μία ή δύο ζώνες, ότι ζούσαν σε κοντεϊνερ με ντουζιέρες και στοιχειώδεις τουαλέτες και ότι διέθεταν μικρό εξωτερικό χώρο. Επεσήμανε ότι κατά τα λεγόμενα των προσφύγων, υπήρχε τρεχούμενο νερό αλλά σε περιορισμένη ποσότητα, ότι οι συνθήκες υγιεινής ήταν υποτυπώδεις και ότι η διατροφική ποιότητα των γευμάτων, ιδίως εκείνων που διανέμονταν στα παιδιά, ήταν ανεπαρκής. Διευκρίνισε ότι, από τις 9 Απριλίου 2016, ο ελληνικός Ερυθρός Σταυρός και ο Στρατός παρείχαν στοιχειώδη ιατρική περίθαλψη.

62. Η Human Rights Watch ανέφερε επίσης ότι οι πρόσφυγες δεν είχαν πρόσβαση σε νομικές συμβουλές και ότι υπήρχαν λίγοι διερμηνείς σε σχέση με τον αριθμό των ομιλούμενων γλωσσών στο κέντρο της ΒΙΑΛ.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΝΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΕΙΨΗ ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΥ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΕΥΓΟΝΤΩΝ

63. Επικαλούμενη το άρθρο 45 παρ.3 του κανονισμού του Δικαστηρίου, η Κυβέρνηση καλεί το Δικαστήριο να απορρίψει την προσφυγή λόγω έλλειψης πληρεξουσιότητας του εκπροσώπου των προσφευγόντων την ημέρα κατάθεσης της προσφυγής. Ισχυρίζεται ότι η προσκομιδή των αντιγράφων των μηνυμάτων που ανταλλάχθηκαν μέσω της εφαρμογής κινητής τηλεφωνίας «WhatsApp» μεταξύ των προσφευγόντων και εκείνου που εμφανίζεται ως εκπρόσωπός τους δεν καλύπτει την παράλειψη αυτή. Εκτιμά ότι η τοποθέτηση των προσφευγόντων στο κέντρο της ΒΙΑΛ δεν αποτελούσε εμπόδιο στην υπογραφή εκ μέρους τους πληρεξουσίου εγγράφου προς

δικηγόρο για την εκπροσώπησή τους ενώπιον του Δικαστηρίου. Αναφέρει ότι το κέντρο ήταν ανοιχτή δομή και ότι δικηγόροι της ΜΚΟ ΜΕΤΑδραση παρείχαν εκεί δωρεάν νομική συνδρομή. Σύμφωνα με την Κυβέρνηση, ο πρώτος προσφεύγων είχε εξάλλου δηλώσει στην Αστυνομική Διεύθυνση της Χίου ότι δεν γνώριζε την ύπαρξη προσφυγής ενώπιον του Δικαστηρίου και ότι είχε μόνο, τις πρώτες ημέρες της άφιξής του στο Κέντρο, παρακαλέσει έναν γερμανό δικηγόρο που είχε έρθει σε επαφή μαζί του να κάνει κάτι για εκείνον, χωρίς να του διευκρινίσει τι.

64. Στηριζόμενοι στη νομολογία του Δικαστηρίου (ιδίως *Hirsi Jamaa και λοιποί κατά Ιταλίας*, αρ.27765/09, παρ.53, ΕΔΔΑ 2012), οι προσφεύγοντες αναφέρουν ότι ούτε η Σύμβαση, ούτε ο Κανονισμός του Δικαστηρίου επιβάλλουν ιδιαίτερες προϋποθέσεις ως προς τη διατύπωση της εξουσιοδότησης. Εκτιμούν ότι αυτό που έχει σημασία για το Δικαστήριο είναι η εξουσιοδότηση να αναφέρει σαφώς ότι ο προσφεύγων ανέθεσε την εκπροσώπησή του ενώπιον του Δικαστηρίου σε δικηγόρο και εκείνος να έχει αποδεχθεί την εντολή. Υποστηρίζουν ότι από τον φάκελο προκύπτει σαφώς ότι αυτό ισχύει εν προκειμένω.

65. Το άρθρο 45 του Κανονισμού, στα μέρη του σχετικά με την προκείμενη περίπτωση, ορίζει τα εξής:

«1. Κάθε προσφυγή, η οποία διατυπώνεται δυνάμει των άρθρων 33 ή 34 της σύμβασης πρέπει να υποβάλλεται εγγράφως και να υπογράφεται από τον αιτούντα ή τον εκπρόσωπό του.

(...)

3. Όταν ένας προσφεύγων εκπροσωπείται σύμφωνα με το άρθρο 36 του παρόντος Κανονισμού, ο ή οι εκπρόσωποί του πρέπει να προσκομίσουν έγγραφη εξουσιοδότηση ή πληρεξουσιότητα.»

66. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι όταν ένας προσφεύγων, αντί να καταθέσει ο ίδιος την προσφυγή, επιλέγει να εκπροσωπηθεί από δικηγόρο, σύμφωνα με το άρθρο 36 του Κανονισμού, το άρθρο 45 του Κανονισμού υποχρεώνει τον εν λόγω δικηγόρο να παράσχει έγγραφη εξουσιοδότηση ή πληρεξούσιο. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι είναι απαραίτητο για τους εκπροσώπους να αποδεικνύουν ότι έλαβαν συγκεκριμένες και ρητές οδηγίες των ισχυριζόμενων θυμάτων με την έννοια του άρθρου 34 για λογαριασμό

των οποίων υποτίθεται ότι ενεργούν (*Post κατά Κάτω-Χωρών*, αρ.21727/08, 20 Ιανουαρίου 2009).

67. Στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι προσφεύγοντες δεν ήλθαν σε άμεση επαφή με το Δικαστήριο και ότι κατέθεσαν την προσφυγή τους μέσω του εκπροσώπου τους, Κου I.-J. Tegebauer, δικηγόρου Τρίερ, ο οποίος υπέγραψε το έντυπο προσφυγής. Στο τετράγωνο του εντύπου προσφυγής που προορίζεται για την υπογραφή των προσφευγόντων, ο άνω δικηγόρος ανέφερε ότι εκείνοι ήταν «σε αδυναμία υπογραφής επειδή ήταν κρατούμενοι». Επιπλέον, σε άλλο τετράγωνο του εντύπου, ανέφερε ότι «προσώρας, οι προσφεύγοντες τελούν σε αδυναμία υπογραφής του πληρεξουσίου διότι βρίσκονται στο κέντρο κράτησης της ΒΙΑΛ στο ελληνικό νησί της Χίου».

68. Μόλις έλαβε την προσφυγή, η Γραμματεία απέστειλε στον άνω δικηγόρο την ακόλουθη επιστολή:

«Σημειώνω ότι το προαναφερόμενο έντυπο της προσφυγής δεν έχει υπογραφεί από τους προσφεύγοντες και ότι δηλώνετε ότι οι τελευταίοι δεν μπόρεσαν να υπογράψουν το έντυπο της προσφυγής λόγω της κράτησής τους.

Θα σας ήμουν υπόχρεος εάν μου αναφέρατε, το συντομότερο δυνατόν, με ποιο μέσο ήρθατε σε επαφή με τους προσφεύγοντες και εάν τους συναντήσατε προσωπικά, με ποιο τρόπο σας διόρισαν εκπρόσωπό τους και εάν γνωρίζουν ή όχι ότι κατατέθηκε προσφυγή στο όνομά τους ενώπιον του Δικαστηρίου».

69. Στις 9 Μαΐου 2016, ο Δικηγόρος απάντησε ως εξής:

«Σε απάντηση στην επιστολή της Γραμματείας της 3^{ης} Μαΐου 2016, ενημερώνω το Δικαστήριο ότι δεν συνάντησα προσωπικά τους προσφεύγοντες. Μού μίλησαν για τους προσφεύγοντες και ήρθα σε επαφή μαζί τους μέσω μίας φίλης τους, την Κα... από τις Κάτω Χώρες.

Είμαι σε επαφή με τους προσφεύγοντες μέσω της εφαρμογής για κινητά τηλέφωνα WhatsApp. Ως απόδειξη θα βρείτε συνημμένο αντίγραφο της πιο πρόσφατης ανταλλαγής με τους προσφεύγοντες, η οποία έγινε στις 5 Μαΐου 2016.

Ο προσφεύγων, J.R., έδωσε την συγκατάθεσή του για την κατάθεση προσφυγής ενώπιον του Δικαστηρίου. Στις 14 Απριλίου 2016, ώρα 13.48, μέσω WhatsApp, τον ρώτησα: «Θέλετε να καταθέσω προσφυγή στο όνομά σας ενώπιον του

Δικαστηρίου;» Μού απάντησε: «Ναι.» Ως απόδειξη επισυνάπτεται στην προσφυγή αντίγραφο της ανταλλαγής μηνυμάτων.

Απέστειλα στον προσφεύγοντα, J.R., μέσω WhatsApp, την επιστολή του Δικαστηρίου της 28^{ης} Απριλίου 2016, η οποία επιβεβαιώνει την παραλαβή του έντυπου της προσφυγής. Οι τρεις προσφεύγοντες εγκρίνουν την εκκρεμή προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου. Στην επιστολή αυτή επισυνάπτεται πρόσφατη φωτογραφία καθενός εκ των προσφευγόντων, η οποία λήφθηκε στο κέντρο κράτησης της ΒΙΑΛ. Έλαβα τις εικόνες αυτές μέσω WhatsApp στις 5 Μαΐου 2016.

70. Στις 10 Μαΐου 2016, η Γραμματεία απεύθυνε στον Δικηγόρο την ακόλουθη επιστολή:

«Βεβαιώνω ότι παρέλαβα την από 9 Μαΐου 2016 επιστολή σας και τα συνημμένα έγγραφα».

Εντούτοις, ως προς το γεγονός ότι το έντυπο της προσφυγής δεν υπογράφηκε από τους προσφεύγοντες, ούτε συνοδεύτηκε από πληρεξούσια που να σας επιτρέπουν να τους εκπροσωπείτε ενώπιον του Δικαστηρίου, σας προσκαλώ να μου κοινοποιήσετε, το συντομότερο δυνατόν, μία σύντομη επιστολή που να εκθέτει σαφώς τους λόγους για τους οποίους η επαφή με τους προσφεύγοντες (ακόμη και εγγράφως ή για τις ανάγκες της υπογραφής πληρεξουσίου) υπήρξε αδύνατη μέχρι σήμερα. (...)

71. Με την από 11 Μαΐου 2016 επιστολή, ο Δικηγόρος διευκρίνισε τα εξής:

«Βεβαιώνω ότι παρέλαβα την από 10 Μαΐου 2016 επιστολή σας.

Είναι αδύνατη η ταχυδρομική αλληλογραφία με τους προσφεύγοντες διότι διαμένουν στο κέντρο κράτησης της ΒΙΑΛ, στο νησί της Χίου. Είναι

αδύνατον να μου στείλουν επιστολή μέσα από το κέντρο. Στο κέντρο αυτό, η αλληλογραφία δεν παραδίδεται στους προσφεύγοντες. Έτσι, μέχρι στιγμής οι προσφεύγοντες δεν μπόρεσαν να υπογράψουν έντυπο πληρεξουσιότητας.

Δεν συνάντησα προσωπικά τους προσφεύγοντες. Ωστόσο εξακολουθώ να έχω επαφή μαζί τους μέσω WhatsApp. Μού μίλησαν για τους προσφεύγοντες και ήρθα σε επαφή μαζί τους μέσω μίας φίλης τους, της Κας..., από τις Κάτω Χώρες.

Οι προσφεύγοντες μου έστειλαν την φωτογραφία τους αντί πληρεξουσίου (βλέπε συνημμένο).

Ο προσφεύγων J.R. συμφώνησε στην κατάθεση προσφυγής ενώπιον του Δικαστηρίου. Στις 14 Απριλίου 2016, ώρα 13.48, μέσω WhatsApp, τον ρώτησα: «Θέλετε να καταθέσω προσφυγή στο όνομά σας ενώπιον του Δικαστηρίου;» Μού απάντησε: «Ναι.» Σας παρακαλώ να ανατρέξετε, ως απόδειξη, στο αντίγραφο της ανταλλαγής μηνυμάτων με τον J.R., η οποία επισυνάπτεται στο έντυπο της προσφυγής της 19^{ης} Απριλίου 2016.

Όλοι οι προσφεύγοντες εγκρίνουν την προσφυγή που κατατέθηκε στο Δικαστήριο».

72. Το Δικαστήριο σημειώνει, αφενός, ότι ο Δικηγόρος επισύναψε στην από 9 Μαΐου 2016 επιστολή του τις φωτογραφίες των τριών προσφευγόντων που ελήφθησαν στο κέντρο της ΒΙΑΛ καθώς και αντίγραφο των μηνυμάτων που ανταλλάχθηκαν με τους ενδιαφερόμενους. Επισημαίνει ότι φαίνεται καθαρά στα μηνύματα ότι οι προσφεύγοντες απάντησαν καταφατικά στην ερώτηση του Δικηγόρου που τους ρωτούσε εάν επιθυμούσαν να προσφύγει στο Δικαστήριο για λογαριασμό τους.

73. Διαπιστώνει, αφετέρου, ότι μετά την προαναφερόμενη επιστολή, ο Δικηγόρος των προσφευγόντων του απέστειλε τρεις επιστολές της 3^{ης} Ιουνίου 2016, με παρόμοια διατύπωση, τις οποίες οι προσφεύγοντες συνέταξαν στο χέρι και υπέγραψαν. Με τις επιστολές αυτές, οι τελευταίοι έδιναν πληρεξουσιότητα στον Δικηγόρο για να τους εκπροσωπήσει ενώπιον του Δικαστηρίου για την εξέταση της προσφυγής τους που υποβλήθηκε στις 19 Απριλίου 2016. Η συνοδευτική επιστολή που συνέταξε ο Δικηγόρος

διευκρίνιζε ότι δεν υπήρχε διανομή αλληλογραφίας στο Κέντρο της ΒΙΑΛ και ότι δεν ήταν άρα εφικτό να σταλούν με ταχυδρομείο τα προβλεπόμενα από το έντυπο της προσφυγής πληρεξούσια.

74. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η παρούσα προσφυγή δεν μπορεί να απορριφθεί λόγω απουσίας του προσφεύγοντα με την έννοια του άρθρου 34 της Σύμβασης και άρα συμβαδίζει *rationae personae* με τις διατάξεις της Σύμβασης.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΙΣΧΥΡΙΖΟΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 5 ΠΑΡ.1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

75. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται για τον αυθαίρετο χαρακτήρα της κράτησής τους βάσει των κριτηρίων της νομολογίας *Saadi κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (GC, αρ.13229/03, παρ.74, ΕΔΔΑ 2003) λόγω των συνθηκών κράτησής τους και της διάρκειας αυτής. Καταγγέλλουν παραβίαση του άρθρου 5 παρ.1 της Σύμβασης, κατά το οποίο:

«1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν και την ασφάλειαν. Ουδείς επιτρέπεται να στερηθή της ελευθερίας του ειμή εις τας ακολούθους περιπτώσεις και συμφώνως προς την νόμιμον διαδικασίαν:

(...)

στ) εάν πρόκειται περί νομίμου συλλήψεως ή κρατήσεως ατόμου επί σκοπό όπως εμποδισθή από του να εισέλθη παρανόμως εν τη χώρα, ή εναντίον του οποίου εκκρεμεί διαδικασία απελάσεως ή εκδόσεως.»

A. Επί της εφαρμογής του άρθρου 5 της Σύμβασης

1. *Επί του συμβατού rationae materiae της αιτίας με το άρθρο 5 της Σύμβασης*

α) Επιχειρήματα της Κυβέρνησης

76. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η παραμονή των προσφευγόντων στο κέντρο της ΒΙΑΛ δεν αποτελούσε ούτε κράτηση, ούτε στέρηση της ελευθερίας με την έννοια του άρθρου 5 της Σύμβασης. Αναφέρει ότι τα άτομα που διαμένουν σε τέτοιου τύπου κέντρα υπόκεινται σε κάποιους περιορισμούς για μέγιστο χρόνο εικοσιπέντε ημερών για τον σκοπό της

ταυτοποίησης και της καταγραφής. Προσθέτει ότι το κέντρο της ΒΙΑΛ λειτούργησε πάντα ως ανοιχτή δομή και ότι οι αλλοδαποί μπορούν να μπαίνουν και να βγαίνουν από αυτό κατά το δοκούν. Με τον τρόπο αυτό εξηγεί ότι την 1^η Απριλίου 2016, ομάδα 500 μεταναστών έφυγε από το κέντρο της ΒΙΑΛ για να εγκατασταθεί κατ'αρχήν στο λιμάνι της Χίου, και, στη συνέχεια, σε άλλα κέντρα φιλοξενίας του νησιού. Αναφέρει ότι με τις αποφάσεις τους της 7^{ης} Μαΐου 2016 που ανέστειλαν το μέτρο απέλασης των προσφευγόντων, οι αστυνομικές αρχές υπέβαλαν τους ενδιαφερόμενους σε

εναλλακτικά προς την κράτηση μέτρα. Εκείνοι εξακολούθησαν να διαμένουν στο εν λόγω κέντρο με την θέλησή τους.

77. Γενικότερα, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η διαχείριση των ροών των προσώπων που εισέρχονται παράνομα στην ελληνική επικράτεια βασίζεται σε τρεις πυλώνες: η κράτηση των παράτυπων μεταναστών αποφασίζεται μόνο όταν καθίσταται αναγκαία βάσει του οικείου εσωτερικού δικαίου (άρθρο 76 του υπ'αρ.3386/2005 νόμου και του άρθρου 30 του υπ'αρ.3907/2011 νόμου), οι μετανάστες κρατούνται σε κέντρα για εικοσιπέντε ημέρες το πολύ προκειμένου να ταυτοποιηθούν, να καταγραφούν και να υποβληθούν σε ιατρική εξέταση, εκείνοι που ζητούν άσυλο κρατούνται μόνον κατ'εξάιρεση (άρθρο 46 του υπ'αρ.4375/2016 νόμου).

β) Επιχειρήματα των προσφευγόντων

78. Οι προσφεύγοντες αναφέρουν ότι όλα τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και οι ΜΚΟ δήλωσαν ότι από τις 20 Μαρτίου 2016-ημερομηνία θέσης σε ισχύ της Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας-έως τις 21 Απριλίου 2016, το κέντρο της ΒΙΑΛ ήταν κλειστή δομή. Δηλώνουν ότι, εξάλλου, στην ανακοίνωση τύπου της 20^{ης} Απριλίου 2016, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την πρόληψη των βασανιστηρίων του Συμβουλίου της Ευρώπης ανέφερε ότι η επίσκεψή της στην Ελλάδα από τις 13 έως τις 18 Απριλίου 2016 είχαν σαν σκοπό να εξετάσει την κατάσταση των αλλοδαπών μεταναστών από τους οποίους στερήθηκε η ελευθερία στα κέντρα υποδοχής και ταυτοποίησης που

ιδρύθηκαν πρόσφατα. Εκθέτουν ότι εάν μία ομάδα προσφύγων μπόρεσε να φύγει από το κέντρο και να κατευθυνθεί προς το λιμάνι για να επιβιβαστεί σε πλοία και να μεταβεί στην ηπειρωτική χώρα, δεν είναι επειδή οι πόρτες του κέντρου είχαν ανοίξει αλλά επειδή τα άτομα αυτά κατάφεραν να δραπετεύσουν.

79. Οι προσφεύγοντες παραδέχονται ότι το κέντρο της ΒΙΑΛ άνοιξε τις πόρτες του στις 21 Απριλίου 2016. Ισχυρίζονται ωστόσο ότι εάν η εκτέλεση του μέτρου απέλασης ανεστάλη στις 7 Μαΐου 2016, η κράτηση που διατάχθηκε με την απόφαση της 24^{ης} Μαρτίου 2016 παρέμεινε σε ισχύ έως

τις 21 Σεπτεμβρίου 2016, ημερομηνία λήξης της εξάμηνης περιόδου που προβλέπει το άρθρο 76 παρ.3 του υπ'αρ.3386/2005 νόμου.

γ) Παρατηρήσεις των τρίτων παρεμβαινόντων

ι. Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες

80. Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες δηλώνει ότι κατά την ημερομηνία της δημοσίευσης της Δήλωσης ΕΕ-Τουρκία, στις 18 Μαρτίου 2016, τα κέντρα υποδοχής και ταυτοποίησης έγιναν κλειστές δομές κατ'εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου της Ελλάδας.

81. Αναφέρει ότι η πλειοψηφία των μεταναστών που έφτασαν στα νησιά της Χίου, της Λέσβου και της Σάμου, μεταξύ της 20^{ης} Μαρτίου και της 2ας Απριλίου 2016, κρατήθηκαν επί εβδομάδες σε κλειστές δομές χωρίς να τους κοινοποιούνται οι αποφάσεις που διέταζαν την κράτησή τους και χωρίς να ενημερώνονται σχετικά με τους λόγους και τη διάρκεια αυτής, ούτε με τα διαθέσιμα ένδικα μέσα για την αμφισβήτησή της. Προσθέτει ότι σε ό,τι αφορά την ταυτοποίηση των προσώπων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες, οι οποίες υποτίθεται ότι απαλλάσσονται από την κράτηση, καμία διαδικασία δεν προβλέφθηκε μετά τις 20 Μαρτίου 2016 λόγω έλλειψης προσωπικού στα κέντρα.

ii. Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του ανθρώπου

82. Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του

ανθρώπου, η οποία επισκέφθηκε, μεταξύ άλλων, το κέντρο της ΒΙΑΛ τον Απρίλιο του 2016, διαπίστωσε ότι, παρά την τότε ελληνική νομοθεσία, η οποία προέβλεπε εξέταση κατά περίπτωση της αναγκαιότητα της κράτησης, οι μετανάστες που έφταναν μετά τις 20 Μαρτίου 2016 τίθονταν υπό κράτηση χωρίς ατομικευμένη εξέταση, χωρίς απόφαση θέσης υπό κράτηση και χωρίς δυνατότητα αμφισβήτησης της νομιμότητας της κράτησής τους, ελλείπει απόφασης και πρόσβασης τόσο στην πληροφόρηση για τις δυνατότητες προσφυγής όσο και στη νομική βοήθεια.

δ) Εκτίμηση του Δικαστηρίου

83. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο άρθρο 5 παρ.1 της Σύμβασης, προκηρύσσοντας το «δικαίωμα στην ελευθερία», αφορά στην σωματική ελευθερία του ατόμου και έχει ως σκοπό να διασφαλίσει ότι κανένας δεν την στερείται αυθαίρετα. Αντιθέτως, η διάταξη αυτή δεν αφορά, κατά κανόνα, τους απλούς περιορισμούς στην ελευθερία κυκλοφορίας, οι οποίοι υπάγονται στο άρθρο 2 του υπ'αρ.4 Πρωτοκόλλου της Σύμβασης. Για να προσδιοριστεί εάν ένα άτομο «στερείται της ελευθερίας του» με την έννοια του άρθρου 5 της Σύμβασης, πρέπει κανείς να ξεκινήσει από την συγκεκριμένη κατάσταση του και να λάβει υπόψη του ένα σύνολο κριτηρίων όπως είναι η φύση, η διάρκεια, οι επιπτώσεις και ο τρόπος εκτέλεσης του συγκεκριμένου μέτρου. Μεταξύ στέρησης και περιορισμού της ελευθερίας, δεν υπάρχει παρά μόνο διαφορά βαθμού ή έντασης, όχι φύσης ή ουσίας (*Amuur κατά Γαλλίας*, 25 Ιουνίου 1996, παρ.42, Ευρετήριο αποφάσεων 1996-III).

84. Ασφαλώς η διατήρηση προσφύγων στα κέντρα υποδοχής, ταυτοποίησης και καταγραφής αποτελεί περιορισμό στην ελευθερία, αλλά ο περιορισμός αυτός δεν μπορεί να εξομοιώνεται εξ ολοκλήρου με εκείνον που υφίστανται στα κέντρα κράτησης οι αλλοδαποί που αναμένουν την απέλασή τους ή την προώθησή τους στα σύνορα. Συνοδευόμενο από προσήκουσες εγγυήσεις για τα πρόσωπα που την υφίστανται, μία τέτοια διατήρηση υπό κράτηση γίνεται δεκτή μόνο για να είναι σε θέση τα Κράτη να ταυτοποιήσουν τους νεοαφιχθέντες μετανάστες, να τους καταγράψουν και να

πάρουν τα δακτυλικά τους αποτυπώματα (βλέπε, *mutatis mutandis*, παρ.43).

85. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο σημειώνει ότι με τρεις αποφάσεις της 21^{ης} Μαρτίου 2016, ο Διευθυντής της Αστυνομίας της Χίου διέταξε την κράτηση των προσφευγόντων επί τρεις ημέρες έως την έκδοση απόφασης απέλασης κατ'εφαρμογή του άρθρου 76 του υπ'αρ.3386/2005 νόμου. Στις 24 Μαρτίου 2016, ο ίδιος Διευθυντής εξέδωσε τρεις αποφάσεις που διέταξαν την απέλαση των προσφευγόντων καθώς και την παράταση της κράτησής τους έως την απέλασή τους και για περίοδο που δεν μπορεί να υπερβαίνει τους έξι μήνες για το λόγο ότι ήταν ύποπτοι φυγής. Το Δικαστήριο διαπιστώνει λοιπόν ότι κατά την ημερομηνία αυτή οι προσφεύγοντες κρατούνταν για περίοδο που

μπορεί να φτάνει τους έξι μήνες, κατ'εφαρμογή του άρθρου 76 του άνω νόμου σχετικά με την κράτηση αλλοδαπών στους οποίους επιβάλλεται διαδικασία διοικητικής απέλασης.

86. Στις 19 Απριλίου 2016, ο Υπεύθυνος του κέντρου έλαβε τρεις αποφάσεις, περιοριστικές της ελευθερίας κινήσεων των προσφευγόντων από τις 15 Απριλίου 2016 (ημερομηνία καταγραφής των ενδιαφερόμενων από ομάδα του κέντρου) και για περίοδο δεκαπέντε ημερών η οποία δύναται να παραταθεί έως εικοσιπέντε ημέρες (άρθρο 11 παρ.5 του υπ'αρ.3907/2011 νόμου, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 14 του υπ'αρ.4375/2016 νόμου). Στις 19 Απριλίου 2016, ο Υπεύθυνος του κέντρου έλαβε τρεις αποφάσεις περιοριστικές της ελευθερίας κινήσεων των προσφευγόντων από τις 15 Απριλίου 2016 (ημερομηνία καταγραφής των ενδιαφερόμενων από ομάδα του κέντρου) και για περίοδο δεκαπέντε ημερών η οποία δύναται να παραταθεί έως εικοσιπέντε ημέρες (άρθρο 11 παρ.5 του υπ'αρ.3907/2011 νόμου, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 14 του υπ'αρ.4375/2016 νόμου). Επίσης, στις 21 Απριλίου 2016, εφόσον το κέντρο της ΒΙΑΛ μετατράπηκε σε ημι-ανοιχτό κέντρο, οι προσφεύγοντες είχαν την ευχέρεια να φεύγουν όλη την ημέρα, αρκεί να επιστρέφουν τη νύχτα. Το Δικαστήριο διαπιστώνει λοιπόν ότι εάν από τις 21 Μαρτίου έως τις 21 Απριλίου 2016 οι προσφεύγοντες τελούσαν «υπό κράτηση», από την τελευταία αυτή

ημερομηνία, υπόκεινταν μόνον σε έναν απλό περιορισμό κινήσεων.

87. Το Δικαστήριο συμπεραίνει ότι υπό τις περιστάσεις της κρινόμενης υπόθεσης, η παραμονή των προσφευγόντων στο κέντρο της ΒΙΑΛ από τις 21 Μαρτίου έως τις 21 Απριλίου 2016 αντιστοιχούσε σε στέρηση της ελευθερίας. Δέχεται λοιπόν την ένσταση της Κυβέρνησης για την περίοδο μετά τις 21 Απριλίου 2016 και την απορρίπτει για εκείνη πριν την ημερομηνία αυτή.

2. Επί της μη εξάντλησης των εσωτερικών ενδίκων βοηθημάτων

α) Επιχειρήματα της Κυβέρνησης

88. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι οι προσφεύγοντες δεν εξάντλησαν τα εσωτερικά ένδικα βοηθήματα για το λόγο ότι, αφενός, δεν διατύπωσαν αντιρρήσεις κατά της κράτησής τους στη βάση του άρθρου 76 παρ.3 του υπ'αρ.3386/2005 άρθρου, και ότι, αφετέρου, δεν θα είχαν καταθέσει αίτηση ακύρωσης της απόφασης απέλασης, νομική βάση της κράτησής τους κατά την Κυβέρνηση.

89. Η Κυβέρνηση επικαλείται, στο θέμα αυτό, τη νομολογία του Δικαστηρίου σε ορισμένες υποθέσεις σχετικά με την Ελλάδα, στις οποίες το Δικαστήριο έκρινε ότι η προβλεπόμενη στο άρθρο 76 παρ.3 του υπ'αρ.3386/2005 νόμου ήταν ουσιαστική για την αμφισβήτηση τόσο της νομιμότητας της κράτησης όσο και των συνθηκών αυτής. Αναφέρει ότι η προσφυγή αυτή ισχύει επίσης στο πλαίσιο παράτασης του περιορισμού της ελευθερίας κινήσεων που προβλέπει το άρθρο 14 παρ.4 του υπ'αρ.4375/2016 νόμου. Προσκομίζει έξι αποφάσεις του Διοικητικού Πρωτοδικείου της Λέσβου για να αποδείξει ότι οι προβλεπόμενες στο άρθρο 76 παρ.3 του υπ'αρ.3386/2005 νόμου αντιρρήσεις αποτελούν αντικείμενο άμεσης εξέτασης.

90. Τέλος, η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι οι προσφεύγοντες έλαβαν, μόλις έφτασαν, ένα φυλλάδιο που τους ενημέρωνε σχετικά με τα δικαιώματά τους και τις προσφυγές που μπορούσαν να ασκήσουν. Προσθέτει ότι η ΜΚΟ

\

ΜΕΤΑδραση, παρούσα στο κέντρο της ΒΙΑΛ με πολλούς δικηγόρους, προσέφερε δωρεάν νομική βοήθεια στους πρόσφυγες και ότι ο Δικηγορικός Σύλλογος της Χίου έθετε πάνω από εκατό δικηγόρους στη διάθεση των προσφευγόντων. Τέλος, εκτιμά ότι ο δικηγόρος των προσφευγόντων που επικοινωνήσε με εκείνους στις 14 Απριλίου 2016 θα έπρεπε, πριν προσφύγει στο Δικαστήριο, να είχε παράσχει συμβουλές στους προσφεύγοντες επί των διαθέσιμων ενδίκων βοηθημάτων στην Ελλάδα, με την συνδρομή έλληνα δικηγόρου.

β) Επιχειρήματα των προσφευγόντων

91. Οι προσφεύγοντες απαντούν ότι δεν έλαβαν το ενημερωτικό φυλλάδιο που αναφέρει η Κυβέρνηση και ότι, ούτως ή άλλως, αυτή είναι συνταγμένη

στα αγγλικά ενώ εκείνοι μιλούν μόνο φαρσί. Εκτιμούν ακόμη ότι το φυλλάδιο αυτό είναι ελλιπές και παραπλανητικό διότι σύμφωνα με τα κεφάλαιά του 2 και 3 έχει σαν σκοπό να πληροφορεί πρόσωπα που κρατούνται σε αστυνομικά τμήματα. Επιπλέον, ισχυρίζονται ότι δεν παρέχει επαρκείς πληροφορίες για το δικαστήριο ενώπιον του οποίου πρέπει κανείς να προσφύγει για να προβάλει αντιρρήσεις, ούτε για τις δυνατότητες συνδρομής που προσφέρονται τοπικά και που θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν πρόσφυγες σαν κι αυτούς.

92. Ισχυρίζονται, εξάλλου, ότι η προσκομιδή από την Κυβέρνηση έξι δικαστικών αποφάσεων σχετικά με αντιρρήσεις που διατυπώνουν πρόσφυγες δεν σημαίνει ότι είχαν εύκολα πρόσβαση σε προσφυγή. Εκτιμούν ότι έξι αποφάσεις μόνο για πληθυσμό 8 000 κρατουμένων στα νησιά της Χίου και της Λέσβου δεν επαρκούν για να αποδειχθεί ότι η προσφυγή αυτή ασκείται εύκολα. Προσθέτουν ότι, εάν αυτό ίσχυε, εκατοντάδες άτομα θα την είχαν ασκήσει.

γ) Παρατηρήσεις των τρίτων παρεμβαίνόντων

ι. Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες

93. Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες δηλώνει ότι, μεταξύ της 20^{ης} Μαρτίου και της 19^{ης} Απριλίου 2016, δεν

υπήρξε δωρεάν νομική βοήθεια στα σημεία εισόδου των αιτούντων άσυλο στην ελληνική επικράτεια. Διευκρινίζει ότι κάποιες ΜΚΟ παρείχαν περιορισμένη νομική συνδρομή και δωρεάν εκπροσώπηση αλλά ότι τα μέτρα αυτά ήταν ανεπαρκή για να καλύψουν όλες τις ανάγκες.

94. Εκθέτει ότι από τις 20 Μαρτίου 2016, λόγω της έλλειψης προσωπικού στα κέντρα υποδοχής της Χίου και της Σάμου, οι αιτούντες άσυλο έπρεπε να περιμένουν πολύ πριν καταγραφούν και εξεταστούν οι αιτήσεις τους. Προσθέτει ότι υπήρξαν ουσιαστικές βελτιώσεις από τον Ιούνιο του 2016 όταν τα περισσότερα *hotspots* ξανάγιναν ανοικτές δομές.

ιι. Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του ανθρώπου

95. Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του ανθρώπου δηλώνει ότι οι διαδικαστικές εγγυήσεις σχετικά με την κράτηση των μεταναστών είναι λιγότερες σε σχέση με εκείνες που απολαμβάνουν τα στερούμενα την ελευθερία τους άτομα μετά από ποινική καταδίκη. Εκθέτει ότι οι μετανάστες υπό κράτηση στερούνται συχνά πρόσβασης στην πληροφόρηση, στη νομική βοήθεια και σε υπηρεσίες διερμηνείας, και ότι αδυνατούν να καταλάβουν τους λόγους της κράτησής τους, να ασκήσουν τα δικαιώματά τους (να έρθουν σε επαφή με δικηγόρους, τις οικογένειές τους ή προξενικούς υπαλλήλους) και να αμφισβητήσουν τη νομιμότητα της κράτησής τους.

96. Η Ύπατη Αρμοστεία παρατηρεί επίσης ότι ο Ειδικός εισηγητής για τα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών και η Ομάδα εργασίας για την αυθαίρετη κράτηση, οι οποίοι επισκέφθηκαν, μεταξύ άλλων, τα κέντρα της Χίου, αναφέρουν ότι η ελληνική νομοθεσία χορηγεί στους μετανάστες το δικαίωμα να υποβάλλουν αντιρρήσεις κατά της κράτησής τους αλλά ότι αυτό δεν είναι αυτόματο και δεν επιτρέπει άμεσο έλεγχο της νομιμότητας της κράτησης. Κατά τη γνώμη τους, ελλείπει πρόσβασης σε διερμηνέα και σε δικηγόρο, οι μετανάστες σχεδόν δεν είχαν πρόσβαση στο δικαίωμα αυτό στην πράξη.

δ) Εκτίμηση του Δικαστηρίου

97. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η υποχρέωση που προκύπτει από το άρθρο 35 της Σύμβασης περιορίζεται σε εκείνη της κανονικής χρήσης των πιθανόν αποτελεσματικών, επαρκών και προσιτών ενδίκων βοηθημάτων (*Sofri και λοιποί κατά Ιταλίας*, αρ.37235/97, ΕΔΔΑ 2003-VIII). Ειδικότερα, η Σύμβαση προβλέπει την εξάντληση μόνο των ενδίκων βοηθημάτων που ταυτόχρονα σχετίζονται με τις αξιόποινες παραβιάσεις, είναι διαθέσιμα και κατάλληλα. Η ύπαρξη τέτοιων ενδίκων μέσων πρέπει να είναι αρκούντως βέβαιη, όχι μόνο στη θεωρία αλλά και στην πράξη, διαφορετικά δεν υπάρχει η απαιτούμενη αποτελεσματικότητα και προσβασιμότητα (*Dalia κατά Γαλλίας*, 19 Φεβρουαρίου 1998, παρ.38, Ευρετήριο 1998-I). Επιπλέον, σύμφωνα με τις «γενικώς αναγνωρισμένες αρχές του διεθνούς δικαίου»,

ορισμένες ιδιαίτερες περιστάσεις μπορούν να απαλλάξουν τον προσφεύγοντα από την υποχρέωση εξάντλησης των εσωτερικών ένδικων μέσων που του προσφέρονται (*Aksoy κατά Τουρκίας*, 18 Δεκεμβρίου 1996, παρ.52, Ευρετήριο 1996-VI, και *Scoppola κατά Ιταλίας* (αρ.2), αρ. 10249/03, παρ.70, ΕΔΔΑ 2009).

98. Επιπροσθέτως, το άρθρο 35 της Σύμβασης προβλέπει κατανομή του βάρους της απόδειξης. Επαφίεται στην Κυβέρνηση που επικαλείται την ένσταση της μη εξάντλησης να πείσει το Δικαστήριο ότι το επικαλούμενο από εκείνη ένδικο βοήθημα ήταν ουσιαστικό και διαθέσιμο τόσο στη θεωρία όσο και στην πράξη κατά την εποχή των γεγονότων, δηλαδή ότι ήταν προσιτό, ικανό να προσφέρει στον προσφεύγοντα την αποκατάσταση των αιτιάσεών του και ότι εμφάνιζε εύλογες προοπτικές επιτυχίας (*Sejdovic κατά Ιταλίας*, αρ.56581/00, παρ.46, ΕΔΔΑ 2006-II).

99. Στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι προσφεύγοντες θα μπορούσαν να έχουν καταθέσει ένδικο μέσο βάσει του άρθρου 76 παρ.3 του υπ'αρ.3386/2005 νόμου από τις 24 Μαρτίου 2016, ημερομηνία της απόφασης που διέταξε την απέλασή τους και την παράταση της κράτησής τους και από τις 19 Απριλίου 2016, ημερομηνία κατά την οποία ο Υπεύθυνος του κέντρου της ΒΙΑΛ διέταξε τον περιορισμό της

ελευθερίας τους.

Εντούτοις, θεωρεί ότι υπό τις περιστάσεις της υπόθεσης οι προσφεύγοντες δεν είχαν πρόσβαση στο ένδικο αυτό βοήθημα για τους ακόλουθους λόγους.

100. Κατά πρώτο λόγο, οι προσφεύγοντες ήταν Αφγανοί υπήκοοι που δεν καταλάβαιναν παρά μόνο το φαρσί. Οι αποφάσεις αυτές όμως, ορισμένες εκ των οποίων ανέφεραν τη δυνατότητα ενδίκου μέσου, ήταν συνταγμένες στην ελληνική γλώσσα. Επίσης, ακόμη και αν υποτεθεί ότι οι προσφεύγοντες είχαν λάβει το ενημερωτικό φυλλάδιο που αναφέρει η Κυβέρνηση, δεν είναι βέβαιο ότι θα είχαν επαρκείς νομικές γνώσεις για να καταλάβουν το περιεχόμενο του άνω φυλλαδίου, εφόσον δεν είχαν τη συνδρομή δικηγόρου στο κέντρο της ΒΙΑΛ, και ιδίως ότι είχε να κάνει με τις διάφορες δυνατότητες ένδικων μέσων που τους προσέφερε το οικείο εσωτερικό δίκαιο εν προκειμένω. Κατά δεύτερο λόγο, το φυλλάδιο αναφέρεται γενικώς σε Διοικητικό Πρωτοδικείο

χωρίς να αναφέρει ποιο: σημειώνεται σχετικά ότι δεν υπάρχει Διοικητικό Πρωτοδικείο στο νησί της Χίου όπου κρατούνται οι προσφεύγοντες και ότι υπάρχει μόνο ένα στο νησί της Λέσβου.

101. Οι δυσχέρειες των κρατούμενων ατόμων στο κέντρο της ΒΙΑΛ ως προς την υποβολή αντιρρήσεων κατά της στέρησης της ελευθερίας τους επισημάνθηκαν επίσης από τον Ειδικό εισηγητή του Γενικού Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης, ο οποίος υπογράμμισε την απουσία Διοικητικού Πρωτοδικείου στο νησί της Χίου (παράγραφος 55 ανωτέρω).

102. Κατά τρίτο λόγο, οι προσφεύγοντες δεν εκπροσωπήθηκαν από δικηγόρο παρούσας ΜΚΟ στο κέντρο. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η Κυβέρνηση ουδόλως διευκρινίζει τον τρόπο χορήγησης της βοήθειας αυτής και, κυρίως, δεν διευκρινίζει εάν ο αριθμός των δικηγόρων και τα οικονομικά μέσα των ΜΚΟ επαρκούσαν για την κάλυψη των αναγκών του συνολικού πληθυσμού του κέντρου της ΒΙΑΛ που, κατά την εποχή της κράτησης των προσφευγόντων, ανερχόταν σε πάνω από χίλια άτομα. Σημειώνει σχετικά ότι η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες διαπίστωσε ότι από τις 20 Μαρτίου έως τις 19 Απριλίου 2016, δεν υπήρξε δωρεάν νομική συνδρομή στα σημεία εισόδου των αιτούντων άσυλο στην ελληνική

επικράτεια, ότι περιορισμένη νομική βοήθεια και δωρεάν εκπροσώπηση παρέχονταν από κάποιες ΜΚΟ αλλά ότι αυτές δεν επαρκούσαν για να καλύψουν όλες τις ανάγκες. Το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες διαπίστωσε την παρουσία δύο δικηγόρων στα τέλη Μαρτίου 2016. Ο ένας εργαζόταν για την ΜΚΟ ΜΕΤΑδραση και ο άλλος για την ΜΚΟ Praksis. Κατά τη γνώμη του, οι δικηγόροι αυτοί βοηθούσαν κυρίως τα ασυνόδευτα ανήλικα (παράγραφος 52 ανωτέρω). Την περιορισμένη πρόσβαση σε νομικές συμβουλές επεσήμανε και η Human Rights Watch στην έκθεση που συνέταξε μετά την επίσκεψή της στις 7 και 8 Απριλίου 2016 (παράγραφος 54 ανωτέρω).

103. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο εκτιμά ότι δεν μπορούμε να προσάψουμε στους προσφεύγοντες ότι δεν έκαναν χρήση των ένδικων μέσων που αναφέρει η Κυβέρνηση. Κατά συνέπεια, απορρίπτει την ένσταση της Κυβέρνησης στο σημείο αυτό.

3. Συμπέρασμα

104. Κρίνοντας ότι αυτή αιτίαση δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 παρ.3 α) της Σύμβασης και ότι δεν προσκρούει, εξάλλου, σε κανέναν άλλο λόγο απαραδέκτου, το Δικαστήριο την κηρύσσει παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας

1. Θέσεις των μερών

105. Οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι ο χρόνος κράτησής τους δεν είναι εκείνος που προβάλλει η Κυβέρνηση. Αναφέρουν ότι, ακόμη και αν το κέντρο της ΒΙΑΑ έγινε ανοικτή δομή από τις 21 Απριλίου 2016, η νόμιμη διάρκεια της κράτησής τους ήταν έξι μήνες (έληξε στις 21 Σεπτεμβρίου 2016, ημερομηνία λήξης της περιόδου που προβλέπει το άρθρο 76 παρ.3 του υπ'αρ.3386/2005 νόμου καθώς και η απόφαση της 24^{ης} Μαρτίου 2016 που διέταξε την κράτηση). Οι προσφεύγοντες προσθέτουν ότι ούτε η απόφαση της 21^{ης} Μαρτίου 2016 που διέταξε την κράτησή τους, ούτε εκείνη της 24^{ης}

Μαρτίου 2016 που την παρέτεινε δεν είχαν νόμιμη βάση στο εσωτερικό δίκαιο. Ισχυρίζονται ότι ο κίνδυνος διαφυγής που επικαλούνται οι αστυνομικές αρχές δεν ήταν πραγματικός και ότι εκείνες βασίστηκαν σε γενικές σκέψεις, οι οποίες θεωρούν ότι ήταν άσχετες με τη δική τους περίπτωση. Επίσης, κατά τη γνώμη τους, η διαδικασία απέλασης με την έννοια της απόφασης *Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (15 Νοεμβρίου 1996, παρ.113, Ευρετήριο 1996-V) έληξε στις 4 Απριλίου 2016, ημερομηνία της αίτησής τους για χορήγηση ασύλου, ανεξαρτήτως του γεγονότος ότι η αναστολή της εκτέλεσης της απέλασης αποφασίστηκε στις 7 Μαΐου 2016. Τέλος, εκτιμούν ότι ο τόπος και το καθεστώς της κράτησής τους δεν είχαν σχέση με τον επικαλούμενο λόγο για την δικαιολόγηση της στέρησης της ελευθερίας (*Saadi*, ανωτέρω, παρ.67 και 74, ΕΔΔΑ 2008).

106. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι οι αποφάσεις σχετικά με την κράτηση των προσφευγόντων λήφθηκαν εξατομικευμένα και αιτιολογημένα, στη βάση του ελληνικού και ευρωπαϊκού νομοθετικού πλαισίου, και ότι η κράτηση των ενδιαφερομένων ήταν σύντομης διάρκειας. Εκθέτει, αφενός, ότι αυτή

βασιζόταν κατ'αρχήν στον υπ'αρ.3385/2005 νόμο και αποσκοπούσε να εμποδίζει τους προσφεύγοντες να διαμένουν παρανόμως στην ελληνική επικράτεια και να διασφαλίζει την ενδεχόμενη απέλασή τους. Αναφέρει, αφετέρου, ότι η κράτηση των προσφευγόντων διατάχθηκε στο πλαίσιο της εφαρμογής της Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας της 18^{ης} Μαρτίου 2016, η οποία προβλέπει την επιστροφή στην Τουρκία, από τις 20 Μαρτίου 2016, όλων των παράτυπων μεταναστών που πέρασαν από την Τουρκία στην Ελλάδα.

107. Η Κυβέρνηση αναφέρει επίσης ότι για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία αναφέρθηκε στη «Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας» και στο ζήτημα της στέγασης των αλλοδαπών εν αναμονή της επιστροφής τους στην Τουρκία, οι παράτυποι μετανάστες μπορούσαν να κρατούνται σε κλειστές δομές, υπό την επιφύλαξη της εφαρμογής της ευρωπαϊκής νομοθεσίας και, ιδίως, της οδηγίας 2008/115 σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες που εφαρμόζονται στα Κράτη μέλη για την επιστροφή των παράτυπων υπηκόων τρίτων χωρών, ιδίως του άρθρου 15, το οποίο προβλέπει την κράτηση αυτών

των τελευταίων (παράγραφος 31 ανωτέρω).

2. Εκτίμηση του Δικαστηρίου

108. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η ευχέρεια των Κρατών να θέτει υπό κράτηση υποψήφιους μετανάστες που ζήτησαν-μέσω αίτησης ασύλου ή διαφορετικά-την άδεια εισόδου στην χώρα απορρέει απαραιτήτως από το δικαίωμα των Κρατών να ελέγχουν κυρίαρχα την είσοδο και την παραμονή των αλλοδαπών στην επικράτεια (*Chahal*, ανωτέρω, παρ.73, και *Saadi*, ανωτέρω, παρ.64).

109. Υπενθυμίζει επίσης ότι αναφορικά με τη νομιμότητα της κράτησης, συμπεριλαμβανομένης της τήρησης των νομίμων οδών, η Σύμβαση παραπέμπει κυρίως στην υποχρέωση τήρησης των ουσιαστικών και διαδικαστικών κανόνων της εθνικής νομοθεσίας, αλλά ότι απαιτεί, επιπλέον, κάθε στέρηση της ελευθερίας να συμβαδίζει με τον σκοπό του άρθρου 5 της Σύμβασης: προστασία του ατόμου κατά της αυθαιρεσίας (βλέπε, μεταξύ άλλων, *Chahal*, ανωτέρω, παρ.118, *Conka κατά Βελγίου*, αρ.51564/99,

παρ.39, ΕΔΔΑ 2002-I και *Khlaiifia και λοιποί κατά Ιταλίας*, αρ.16483/12, παρ.91, 15 Δεκεμβρίου 2016).

110. Για να μην χαρακτηριστεί αυθαίρετη, η εφαρμογή μέτρου κράτησης πρέπει να πληροί κάποια κριτήρια. Η κράτηση πρέπει να γίνεται καλόπιστα, πρέπει επίσης να έχει άμεση σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό της κράτησης. Επιπλέον, ο τόπος και οι συνθήκες κράτησης πρέπει να είναι κατάλληλα διότι ένα τέτοιο μέτρο εφαρμόζεται όχι σε δράστες ποινικών αδικημάτων αλλά σε αλλοδαπούς που, επειδή φοβούνται συχνά για τη ζωή τους, εγκαταλείπουν την ίδια τους την χώρα. Τέλος, ο χρόνος κράτησης δεν πρέπει να υπερβαίνει την αναγκαία εύλογη προθεσμία για την επίτευξη του σκοπού (*Saadi*, ανωτέρω, παρ.74, και *A.και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αρ.3455/05, παρ.164, ΕΔΔΑ 2009).

111. Το Δικαστήριο επισημαίνει εξ αρχής ότι σύμφωνα με το οικείο εσωτερικό δίκαιο η κράτηση των παράτυπων μεταναστών ισχύει μόνο στις περιπτώσεις που αποδεικνύεται η αναγκαιότητά της. Το άρθρο 76 του

υπ'αρ.3386/2005 νόμου προβλέπει την κράτηση αλλοδαπού για τον οποίο εκκρεμεί απέλαση, όταν είναι ύποπτος φυγής, όταν συνιστά απειλή για τη δημόσια τάξη ή όταν παρεμποδίζει την προετοιμασία της απομάκρυνσής του. Το άρθρο 30 του υπ'αρ.3907/2011 νόμου, το οποίο μεταφέρει στο ελληνικό δίκαιο το άρθρο 15 της οδηγίας 2008/115/ΕΚ, ορίζει ότι οι υπήκοοι τρίτων χωρών για τους οποίους κινήθηκε διαδικασία επιστροφής κρατούνται ενόψει της προετοιμασίας της επιστροφής και της διεξαγωγής της σχετικής διαδικασίας όταν άλλα μέτρα, λιγότερα περιοριστικά, δεν μπορούν να εφαρμοστούν. Κάθε περίπτωση εξετάζεται ατομικά και η κράτηση διατηρείται για όσο χρόνο χρειάζεται απολύτως για τις ανάγκες της διαδικασίας επιστροφής, η οποία πρέπει να διεξάγεται με επιμέλεια (παράγραφοι 30-31 ανωτέρω). Τέλος, οι αιτούντες άσυλο μπορούν να κρατούνται εξαιρετικά και υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπει ο νόμος (άρθρο 12 του υπ'αρ.113/2013 διατάγματος, όπως καταργήθηκε από τον υπ'αρ.4375/2016 νόμο, και άρθρο 46 του υπ'αρ.4375/2016 νόμου-παράγραφος 35 ανωτέρω).

112. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι η επίδικη κατάσταση εμπίπτει στο εδάφιο στ) του άρθρου 5 παρ.1 της Σύμβασης και ότι έχει έρεισμα στο εσωτερικό δίκαιο. Θεωρεί ότι η κράτηση των προσφευγόντων αποσκοπούσε να τους εμποδίσει να παραμείνουν παράτυπα στην ελληνική επικράτεια, να εξασφαλίσει τυχόν απέλασή τους και να τους ταυτοποιήσει και να τους καταγράψει στο πλαίσιο εφαρμογής της Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας. Συνεπώς, κρίνει ότι η καλή πίστη των αρμόδιων αρχών δεν μπορεί να αμφισβητηθεί εν προκειμένω.

113. Στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η στέρηση ελευθερίας των προσφευγόντων βασιζόταν στο άρθρο 76 του υπ'αρ.3386/2005 νόμου και ότι κατ'αρχήν επεδίωκε να εξασφαλίσει τη δυνατότητα να προβεί στην απέλασή τους. Η προσωρινή κράτηση, η οποία διατάχθηκε αρχικά στις 21 Μαρτίου 2016, παρατάθηκε με τις αποφάσεις της 24^{ης} Μαρτίου 2016 που διέταξαν την απέλαση των ενδιαφερόμενων και την κράτησή τους για περίοδο που δεν μπορεί να υπερβαίνει τους έξι μήνες,

σύμφωνα με τις νομοθετικές διατάξεις σχετικά με τη διαδικασία διοικητικής απέλασης. Στη συνέχεια, οι προσφεύγοντες υποβλήθηκαν στη διαδικασία υποδοχής και ταυτοποίησης στο κέντρο της ΒΙΑΛ σύμφωνα με τις διατάξεις του υπ'αρ.4375/2016 νόμου, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ στις 3 Απριλίου 2016. Για τις ανάγκες της διαδικασίας αυτής και κατ'εφαρμογή του άρθρου 14 παρ.2 του άνω νόμου, ο Υπεύθυνος του κέντρου της ΒΙΑΛ διέταξε με αποφάσεις της 19^{ης} Απριλίου 2016, περιορισμό στην ελευθερία κίνησης των προσφευγόντων για περίοδο δεκαπέντε ημερών από τις 15 Απριλίου 2016. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η Κυβέρνηση αναγνωρίζει ότι οι αποφάσεις αυτές δεν κοινοποιήθηκαν στους προσφεύγοντες διότι οι αρχές δεν κατάφεραν να τους εντοπίσουν μέσα στο κέντρο (παράγραφος 12 ανωτέρω). Όπως και να είναι, το κέντρο μετατράπηκε σε ημι-ανοιχτό κέντρο από τις 21 Απριλίου 2016, πράγμα που επέτρεπε στα άτομα που βρίσκονταν εκεί να βγαίνουν κατά τη διάρκεια της ημέρας και να επιστρέφουν τη νύχτα.

114. Αναφορικά με τον χρόνο κράτησης, το Δικαστήριο σημειώνει λοιπόν ότι οι προσφεύγοντες κρατήθηκαν πράγματι για περίοδο ενός μήνα, ήτοι από 21 Μαρτίου έως 21 Απριλίου 2016. Αναφέρει ότι τέτοια προθεσμία δεν

πρέπει, κατά κανόνα, να θεωρείται υπερβολική για την ολοκλήρωση των προαναφερόμενων διοικητικών διατυπώσεων.

115. Όσο για την αίτηση ασύλου που υπέβαλαν οι προσφεύγοντες, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι προκύπτει από το εσωτερικό δίκαιο ότι, εάν μία αίτηση αναστέλλει την εκτέλεση του μέτρου απέλασης, δεν αναστέλλει εκείνη της κράτησης. Το εσωτερικό δίκαιο επιβάλλει μόνο η αίτηση ασύλου να εξεταστεί κατ'απόλυτη προτεραιότητα. Όμως, εν προκειμένω, οι προσφεύγοντες απολύθηκαν ένα μήνα και δέκα ημέρες αφού εξέφρασαν την επιθυμία τους να ζητήσουν άσυλο και ένα μήνα μετά την καταγραφή τους (παράγραφοι 11 και 13 ανωτέρω).

116. Σε σχέση με τα προηγούμενα, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η κράτηση των προσφευγόντων δεν ήταν αυθαίρετη και ότι δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι δεν ήταν «νόμιμη» με την έννοια του άρθρου 5 παρ.1 στ) της σύμβασης.

Εκτιμά λοιπόν ότι δεν υπήρξε παραβίαση της διάταξης αυτής εν προκειμένω.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΙΣΧΥΡΙΖΟΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 5 ΠΑΡ.2 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

117. Οι προσφεύγοντες διατυπώνουν παράπονα επίσης για το γεγονός ότι δεν έλαβαν καμία πληροφόρηση σχετικά με τους λόγους της κράτησής τους, ούτε στη μητρική τους γλώσσα, ούτε σε άλλη γλώσσα. Καταγγέλλουν παραβίαση του άρθρου 5 παρ.2 της Σύμβασης, κατά το οποίο:

«Παν συλληφθέν πρόσωπον δέον να πληροφορήται κατά το δυνατόν συντομώτερον και εις γλώσσαν την οποίαν εννοεί, τους λόγους της συλλήψεώς του ως και πάσαν διατυπωμένην εναντίον του κατηγορίαν.»

A. Επί του παραδεκτού

118. Διαπιστώνοντας ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 παρ.3 α) της Σύμβασης και ότι δεν προσκρούει εξάλλου σε κανένα άλλο λόγο απαραδέκτου, το Δικαστήριο την κηρύσσει παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας

119. Οι προσφεύγοντες δηλώνουν ότι ούτε οι Υπεύθυνοι του κέντρου της ΒΙΑΑ, ούτε η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, ούτε άλλη αρχή δεν τους παρέδωσε ενημερωτικό φυλλάδιο ή κοινοποίησε συγκεκριμένες πληροφορίες σχετικά με τους λόγους της σύλληψής τους. Διευκρινίζουν ότι το να κάνουν αίτηση ασύλου δεν σημαίνει πάντως ότι διέθεταν πληροφορίες για τους λόγους της σύλληψής τους.

120. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει, αντιθέτως, ότι οι προσφεύγοντες έλαβαν ενημερωτικό φυλλάδιο σε γλώσσα κατανοητή για εκείνους και ότι ως εκ τούτου ενημερώθηκαν σχετικά με τους λόγους της κράτησής τους πριν την έκδοση της απόφασης που την διέταξε. Δηλώνει ότι το προσωπικό της υπηρεσίας υποδοχής και ταυτοποίησης καθώς και το γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες αναλαμβάνουν την

υποχρέωση ενημέρωσης των νεοαφιχθέντων στα hotspots σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους και να τους αναφέρουν τον τρόπο πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου. Σύμφωνα με την Κυβέρνηση, το ίδιο αυτό προσωπικό διανέμει ενημερωτικά φυλλάδια νομικής φύσης και, στη συνέχεια, οι αλλοδαποί που το επιθυμούν μπορούν να απευθύνονται στους δικηγόρους της ΜΚΟ ΜΕΤΑδραση, ο αριθμός των οποίων φέρεται να αυξήθηκε μετά την έναρξη ισχύος της «Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας».

121. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το άρθρο 5 παρ.2 της Σύμβασης θεσπίζει μία στοιχειώδη εγγύηση: κάθε πρόσωπο που συλλαμβάνεται πρέπει να γνωρίζει γιατί στερήθηκε την ελευθερία του. Η άνω εγγύηση υποχρεώνει σε πληροφόρηση ενός τέτοιου προσώπου, σε απλή και προσιτή για εκείνο γλώσσα, σχετικά με τους νομικούς και πραγματικούς λόγους της στέρησης της ελευθερίας του ώστε να μπορέσει να συζητήσει τη νομιμότητά της ενώπιον δικαστηρίου δυνάμει του άρθρου 5 παρ.4 της σύμβασης. Το εν λόγω πρόσωπο πρέπει να λαμβάνει τις πληροφορίες αυτές «το συντομότερο δυνατόν» αλλά ο υπάλληλος των αρχών επιβολής του νόμου, ο οποίος προβαίνει στην σύλληψή του μπορεί να μην του τις δώσει όλες αμέσως. Για να προσδιοριστεί εάν το πρόσωπο αυτό έλαβε επαρκείς πληροφορίες και

αρκετά σύντομα, πρέπει κανείς να λάβει υπόψη του τις ιδιαιτερότητες της προκειμένης περίπτωσης (*Conka*, ανωτέρω, παρ.50, και *Rura κατά Ρουμανίας* (αρ.1), αρ.58478/00, παρ.119. 14 Δεκεμβρίου 2004).

122. Στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο δεν αμφιβάλλει ότι, εάν οι προσφεύγοντες μπορούσαν ενδεχομένως να ξέρουν ότι εισήλθαν παράτυπα στην ελληνική επικράτεια, μπορούσαν να μην γνωρίζουν ότι ίσχυε η «Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας», η οποία καταρτίστηκε την παραμονή της σύλληψής τους και δυνάμει της οποίας υπόκειντο σε επιστροφή στην Τουρκία μετά από διαδικασία που εμπειρείχε κράτηση ή περιορισμό της ελευθερίας, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 14 του υπ'αρ.4375/2016 νόμου.

123. Ακόμη και αν υποθέσουμε ότι οι προσφεύγοντες έλαβαν ενημερωτικό φυλλάδιο παρόμοιο με εκείνο που επισύναψε η Κυβέρνηση στις παρατηρήσεις της, το Δικαστήριο σημειώνει ότι το περιεχόμενο του εν λόγω

φυλλαδίου δεν ήταν ικανό να δια φωτίσει επαρκώς τους ενδιαφερόμενους, ούτε σχετικά με τους λόγους της σύλληψής τους, ούτε σχετικά με τα ένδικα βοηθήματα που διέθεταν. Διαπιστώνει ότι το προαναφερόμενο φυλλάδιο αναφέρει ιδίως ότι το πρόσωπο στο οποίο απευθύνεται δεν εισήλθε νόμιμα στην επικράτεια, ότι μπορεί να διορίσει δικηγόρο με δικά του έξοδα αφού συμβουλευθεί τις αστυνομικές αρχές, ότι μπορεί να αποταθεί σε αξιωματικό της αστυνομίας για περισσότερες πληροφορίες και, ειδικότερα: «να διατυπώσει αντιρρήσεις ενόψει της απόφασης σχετικά με την απέλαση εντός προθεσμίας σαράντα οκτώ ωρών», «να καταθέσει ένδικο μέσο κατά της απόφασης απέλασης εντός προθεσμίας πέντε ημερών από την επίδοση αυτής ενώπιον του Γενικού Γραμματέα της περιοχής» και «να διατυπώσει αντιρρήσεις σχετικά με την κράτησή του ενώπιον του Προέδρου του Διοικητικού Πρωτοδικείου».

124. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι πληροφορίες που περιέχονται στο εν λόγω φυλλάδιο δεν μπορούν να θεωρούνται πληροφόρηση σε απλή και προσιτή γλώσσα για τους προσφεύγοντες επί των νομικών και πραγματικών λόγων στέρησης της ελευθερίας τους ώστε να είναι σε θέση να συζητήσουν τη νομιμότητά της ενώπιον δικαστηρίου δυνάμει του άρθρου 5 παρ.4 της Σύμβασης.

Εκτιμά ότι υπήρξε λοιπόν εν προκειμένω παραβίαση του άρθρου 5 παρ.2 της Σύμβασης.

IV. ΕΠΙ ΤΗΣ ΙΣΧΥΡΙΖΟΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 3 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

125. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται για τις συνθήκες κράτησής τους στο κέντρο της ΒΙΑΛ. Καταγγέλλουν σχετικά παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης, η διατύπωση του οποίου έχει ως εξής:

«Ουδείς επιτρέπεται να υποβληθή εις βασάνους ούτε εις ποινάς ή μεταχειρίσιν απανθρώπους ή εξευτελιστικάς.»

A. Επί του παραδεκτού

126. Η Κυβέρνηση επαναλαμβάνει τις ενστάσεις της ως προς την αιτίαση σχετικά με το άρθρο 5 παρ.1 της Σύμβασης.

127. Το Δικαστήριο παραπέμπει στις προτάσεις τις, όπως αναφέρονται στις παραγράφους 83 και 99 παραπάνω. Διαπιστώνοντας ότι η άνω αιτίαση δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 παρ.3 α) της Σύμβασης και ότι δεν προσκρούει σε κανένα άλλο λόγο απαραδέκτου, την κηρύσσει παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας

1. Θέσεις των διαδίκων

α) Επιχειρήματα των προσφευγόντων

128. Οι προσφεύγοντες παραπέμπουν στην εκδοχή τους ως προς τις συνθήκες διαβίωσης στο κέντρο της ΒΙΑΛ.

129. Ειδικότερα, αναφέρουν ότι όταν έφτασαν στην Χίο στις 21 Μαρτίου 2016, το κέντρο της ΒΙΑΛ φιλοξενούσε 1 251 άτομα, ήτοι 10% περίπου παραπάνω από την επίσημη χωρητικότητά της των 1 100 ατόμων. Προσθέτουν ότι την 1^η Μαΐου 2016, το κέντρο της ΒΙΑΛ φιλοξενούσε έναν αριθμό ατόμων ίσο με το διπλάσιο της χωρητικότητας αυτής και ότι στις 18

Σεπτεμβρίου 2016, όταν ο πρώτος προσφεύγων αποχώρησε, ο αριθμός αυτός έφτανε τους 3 591, σύμφωνα με τις πληροφορίες της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες. Κατά τους προσφεύγοντες, το επιχείρημα κατά το οποίο το νησί της Χίου δεν διέθετε επαρκείς δομές και δεν ήταν έτοιμο να υποδεχθεί έναν τόσο σημαντικό αριθμό προσφευγόντων δεν μπορεί να χρησιμοποιείται για να απαλλάξει την Κυβέρνηση από την ευθύνη της βάσει της Σύμβασης διότι, ακόμη και σε χρόνο κρίσης, το άρθρο 15 παρ.2 της Σύμβασης δεν επιτρέπει καμία εξαίρεση στο άρθρο 3.

130. Οι προσφεύγοντες εκτιμούν ότι το ερώτημα εάν το άρθρο 3 της σύμβασης παραβιάστηκε πρέπει να εξεταστεί στη βάση αληθινών περιστατικών και όχι σε εκείνη υπουργικών αποφάσεων που δίνει η Κυβέρνηση, οι οποίες αναφέρουν, κατά τη γνώμη τους, όχι με τι μοιάζουν

πραγματικά οι συνθήκες κράτησης στα κέντρα υποδοχής και ταυτοποίησης αλλά με τι θα έπρεπε να μοιάζουν.

β) Επιχειρήματα της Κυβέρνησης

131. Η Κυβέρνηση παραπέμπει στην εκδοχή της ως προς τις συνθήκες διαβίωσης στο κέντρο της ΒΙΑΑ.

132. Υποστηρίζει ότι οι ισχυρισμοί των προσφευγόντων αναφορικά με τις συνθήκες κράτησής τους είναι αόριστοι και αναπόδεικτοι. Αναφέρει ότι οι προσφεύγοντες, επικαλούμενοι την έκθεση της Human Rights Watch, κάνουν αναφορά, με αφηρημένο τρόπο, σε ανεπαρκή ποσότητα τροφής που μοιράζεται και στην κακή ποιότητα αυτής, στον ακατάλληλο χαρακτήρα των υγειονομικών εγκαταστάσεων, στην έλλειψη καθαριότητας, σε διακοπές νερού και σε απουσία ιατρικής περίθαλψης και νομικής βοήθειας, αλλά ότι δεν δίνουν τις διευκρινίσεις που επιτρέπουν την εκτίμηση του βαθμού σοβαρότητας των επικαλούμενων ελλείψεων και προβλημάτων.

133. Η Κυβέρνηση αναφέρει επίσης ότι πάνω από 1 000 μετανάστες έφτασαν στο νησί της Χίου στις 21 και 22 Μαρτίου 2016, και ότι οι ροές μεταναστών εξακολούθησαν να αυξάνονται κατά τους επόμενους μήνες. Υποστηρίζει ότι οι μαζικές αυτές αφίξεις έφεραν εξαιρετικό χαρακτήρα σε νησί που δεν είχε, κατά τη γνώμη της, τις αναγκαίες υποδομές για να

υποδεχθεί έναν τόσο μεγάλο αριθμό προσώπων. Επικαλούμενοι τις προτάσεις του Δικαστηρίου στην απόφαση *Khlaifia και λοιποί*, η Κυβέρνηση παραδέχεται ότι κάποιες δυσλειτουργίες και προβλήματα υπήρξαν αναπόφευκτα και ότι οφείλονταν στον μεγάλο αριθμό αφιχθέντων στο νησί της Χίου, αλλά εκτιμά ότι δεν υπήρξαν τόσο σημαντικά ώστε να επιτρέπεται να συναχθεί ότι οι προσφεύγοντες υπέστησαν εξευτελιστική μεταχείριση. Προσθέτει επίσης ότι πρέπει να ληφθεί υπόψη ο χαρακτήρας ανοιχτής δομής του κέντρου της ΒΙΑΛ και της δυνατότητας που δίνεται στους προσφεύγοντες να πηγαινοέρχονται μέσα και έξω από αυτό. Θεωρεί, τέλος, ότι τα παράπονα των προσφευγόντων σχετικά με τις δυσχέρειες αναφορικά με τον υπερπληθυσμό επικεντρώνονται στην κακή κατάσταση των λουτρών και των τουαλετών.

2. Οι τρίτοι παρεμβαίνοντες

α) Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

134. Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου δηλώνει ότι η κατάσταση στην Ελλάδα εξετάστηκε πολλές φορές από διάφορους φορείς που έχουν συσταθεί από τις συμβάσεις των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με τα δικαιώματα του ανθρώπου. Αναφέρει ότι, τον Απρίλιο του 2016, το γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας επισκέφθηκε περισσότερα κέντρα υποδοχής στην Ελλάδα, εκ των οποίων εκείνα της Χίου, και ότι οι μετανάστες που ερωτήθηκαν επ'ευκαιρία ανέφεραν ακατάλληλες συνθήκες διαβίωσης και ανεπάρκεια τροφής και ιατρικής περίθαλψης. Επισημαίνει ακόμα ότι, τον Αύγουστο του 2016, η Επιτροπή για την εξάλειψη των φυλετικών διακρίσεων εξέφρασε την ανησυχία της σχετικά με την κράτηση των μεταναστών για χρονικά διαστήματα που υπερβαίνουν το μέγιστο όριο της διοικητικής κράτησης και ότι ζήτησε από την Ελλάδα να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσης των μεταναστών στα κέντρα υποδοχής και ταυτοποίησης, ιδίως εξασφαλίζοντάς τους ιατρική περίθαλψη, επαρκή τροφή καθώς και υπηρεσίες διερμηνείας και κοινωνικής υποστήριξης. Προσθέτει ότι ανάλογες διαπιστώσεις είχαν ήδη γίνει τον Οκτώβριο του 2015 από την Επιτροπή οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών και ότι, το Νοέμβριο του

2016, η Επιτροπή για τα δικαιώματα του ανθρώπου των Ηνωμένων Εθνών διαπίστωσε τον ακατάλληλο χαρακτήρα των συνθηκών διαβίωσης των μεταναστών και αιτούντων άσυλο στα κέντρα λόγω των συνθηκών υγιεινής και της περιορισμένης πρόσβασης στην τροφή και την ιατρική περίθαλψη.

β) Ο Ύπατος Αρμοστής των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες

135. Ο Ύπατος Αρμοστής των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες δηλώνει ότι, μετά την θέση σε ισχύ της «Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας», οι συνθήκες διαβίωσης σε όλα τα κέντρα υποδοχής και ταυτοποίησης επιδεινώθηκαν γρήγορα λόγω του υπερπληθυσμού και της ανεπάρκειας των

υποδομών και των υπηρεσιών. Εκθέτει ότι η απουσία σταθερής διοίκησης και το ανεπαρκές στελεχιακό προσωπικό επιδείνωσαν την κατάσταση, ιδίως στα κέντρα των νησιών της Χίου, της Σάμου και της Λέσβου. Αναφέρει ότι, όπως και οι περισσότερες ανθρωπιστικές οργανώσεις, απέστειλε ορισμένες δραστηριότητές του στις κλειστές αυτές δομές, αλλά ότι διατήρησε την παρουσία του προκειμένου να παρέχει πληροφορίες στους πρόσφυγες επί της διαδικασίας του ασύλου, να εντοπίζει εκείνους που είχαν ιδιαίτερες ανάγκες και να εξασφαλίζει μία προστατευτική επίβλεψη.

3. Εκτίμηση του Δικαστηρίου

136. Σε ό,τι αφορά τις γενικές αρχές σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 3 της Σύμβασης σε υποθέσεις που θέτουν παρόμοια ζητήματα με εκείνα της παρούσας και σχετικές, ιδίως, με τις προϋποθέσεις στέρησης της ελευθερίας πιθανών μεταναστών και αιτούντων άσυλο σε κέντρα φιλοξενίας ή κράτησης, το Δικαστήριο παραπέμπει στη σχετική της νομολογία (βλέπε, ιδιαίτερα, *M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας*, αρ.30696/09, παρτ.223-234, ΕΔΔΑ 2011, *Tarakhel κατά Ελβετίας*, αρ.29217/12, παρ.93-122, ΕΔΔΑ 2014, *S.D.κατά Ελλάδα*, αρ.53541/07, παρ.49-54, 11 Ιουνίου 2009, *Tabesh κατά Ελλάδα*, αρ.8256/07, παρ.38-44, 26 Νοεμβρίου 2009, *Rahimi κατά Ελλάδα*, αρ.8687/08, παρ.63-86, 5 Απριλίου 2011, και, τέλος, *Khlaifia και λοιποί*, ανωτέρω, παρ.158-177).

137. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει επίσης τη νομολογία του σύμφωνα με την οποία, λόγω του απόλυτου χαρακτήρα του άρθρου 3 της σύμβασης, οι παράγοντες που σχετίζονται με μία αυξανόμενη εισροή μεταναστών δεν μπορούν να απαλλάξουν τα συμβαλλόμενα Κράτη από τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από τη διάταξη αυτή (*M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας*, ανωτέρω, παρ.223, και *Hirsi Jamaa και λοιποί κατά Ιταλίας*, αρ. 27765/09, παρ.122 και 176, ΕΔΔΑ 2012), η οποία απαιτεί κάθε στερούμενο της ελευθερίας του πρόσωπο να μπορεί να απολαύει συνθηκών που συμβαδίζουν με τον σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειάς του. Σχετικά με το θέμα αυτό, ακόμη και μεταχείριση που επιβάλλεται χωρίς την πρόθεση ταπείνωσης ή

μείωσης του θύματος και που προκύπτει, για παράδειγμα, από αντικειμενικές δυσκολίες που συνδέονται με τη διαχείριση μεταναστευτικής κρίσης, μπορεί να συνιστά παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης (*Khlaifia και λοιποί*, ανωτέρω, παρ.184).

138. Ασφαλώς, όπως δηλώνει η Κυβέρνηση, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι τα πραγματικά περιστατικά της παρούσας υπόθεσης έλαβαν χώρα σε χρονικό διάστημα κατά το οποίο η Ελλάδα γνώρισε εξαιρετική και απότομη αύξηση των μεταναστευτικών ροών. Χωρίς καμία αμφιβολία, η μαζική άφιξη μεταναστών δημιούργησε για τις ελληνικές αρχές δυσκολίες οργανωτικού, υλικοτεχνικού και δομικού χαρακτήρα. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που έδωσε η Κυβέρνηση, κατά τις πρώτες εβδομάδες της εφαρμογής της «Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας», 1740 μετανάστες έφταναν καθημερινά στα ελληνικά νησιά του Ανατολικού Αιγαίου. Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά το νησί της Χίου, 1 593 μετανάστες έφτασαν μεταξύ της 20^{ης} Μαρτίου 2016 και της 1^{ης} Απριλίου 2016, και 1 424 άλλοι μεταξύ της 2ας Απριλίου 2016 και της 16^{ης} Μαΐου 2016 (παράγραφοι 37-38 ανωτέρω). Αυτή η πραγματικότητα και ο μεγάλος φόρτος εργασίας των δομών υποδοχής και ταυτοποίησης στα νησιά αναγνωρίστηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην από 20 Απριλίου 2016 έκθεσή της, η οποία υποστήριζε μία σειρά μέτρων που να επιτρέπουν στις ελληνικές αρχές να αντιμετωπίσουν την εξαιρετική αυτή κατάσταση (παράγραφοι 40-41 ανωτέρω).

139. Δεδομένης αυτής της κατάστασης, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η Κυβέρνηση ούτε αρνείται, ούτε αποκρύβει τον επείγοντα χαρακτήρα στα άνω νησιά και τις προκλήσεις που χρειάστηκε να αντιμετωπίσουν οι αρχές. Ενώ διευκρίνισε ότι η χωρητικότητα του κέντρου της ΒΙΑΛ ανέρχεται σε 1 100 άτομα, η Κυβέρνηση η ίδια γνωστοποίησε την πορεία της χρήσης αυτού από τις 21 Μαρτίου 2016 (παράγραφος 27 ανωτέρω).

140. Το Δικαστήριο διαπιστώνει κατ'αρχάς ότι πολλές ΜΚΟ επισκέφθηκαν τους χώρους (παράγραφοι 43-53 και 56-58 ανωτέρω) και επιβεβαίωσαν στις εκθέσεις τους ορισμένους από τους ισχυρισμούς των προσφευγόντων για τη γενική κατάσταση του κέντρου της ΒΙΑΛ.

141. Ειδικότερα, σημειώνει ότι το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, το οποίο επισκέφθηκε το κέντρο της ΒΙΑΛ στις 30 και 31 Μαρτίου 2016, διαπίστωσε ότι το καθεστώς κράτησης που εγκαθιδρύθηκε μετά τις 18 Μαρτίου 2016, σε συνδυασμό με την παντελή απουσία προετοιμασίας της διαχείρισης των αφίξεων των μεταναστών και της αναχώρησης του Νορβηγικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες που, στην πράξη, διαχειριζόταν το κέντρο, είχε δημιουργήσει μία χαοτική κατάσταση (παράγραφος 46 ανωτέρω). Πολλοί μετανάστες κοιμόντουσαν σε χαρτόνια ή σε χαλάκια χάμω. Πολλές ντουζιέρες και τουαλέτες δεν λειτουργούσαν και η τροφή ήταν ανεπαρκής (παράγραφοι 48-50 ανωτέρω).

142. Η ΜΚΟ Human Rights Watch, η οποία επισκέφτηκε το κέντρο της ΒΙΑΛ στις 7 και 8 Απριλίου 2016, προέβη στις ίδιες διαπιστώσεις (παράγραφος 57 ανωτέρω). Από την πλευρά της, η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του ανθρώπου διαπίστωνε την ύπαρξη παραβιάσεων *de facto* των δικαιωμάτων των μεταναστών για το λόγο ότι εκείνοι τελούσαν υπό κράτηση μαζικά και αδιακρίτως στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, ότι συναντούσαν εμπόδια στην ουσιαστική και γρήγορη πρόσβαση στις διαδικασίες ασύλου και ότι οι συνθήκες παραμονής τους και οι υγειονομικές τους συνθήκες ήταν ακατάλληλες (παράγραφος 44 ανωτέρω). Τέλος, ο Ειδικός Εκπρόσωπος του Γενικού Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης για τις μεταναστεύσεις και τους πρόσφυγες σημείωνε ότι, λίγο χρόνο μετά την επίσκεψή του στο κέντρο της ΒΙΑΛ, τον Μάρτιο 2016, η χωρητικότητα

εκείνου είχε ξεπεραστεί και ότι οι αρχές έχασαν πολύ γρήγορα τον έλεγχο της κατάστασης (παράγραφος 55 ανωτέρω).

143. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι στην απόφαση *Khlaifia και λοιποί*, η Μείζονα Σύνοδος είχε αποφασίσει να λάβει υπόψη της, μεταξύ άλλων παραγόντων, το γεγονός ότι οι αναμφισβήτητες δυσκολίες και ταλαιπωρίες που χρειάστηκε οι προσφεύγοντες να υπομείνουν απέρρεαν σε σημαντικό βαθμό από την κατάσταση εξαιρετικής δυσκολίας την οποία έπρεπε να αντιμετωπίσουν οι ιταλικές αρχές κατά τον επίδικο χρόνο (*idem*, παρ.185). Με βάση τις ανωτέρω εκτιμήσεις, είχε οδηγηθεί στο συμπέρασμα ότι οι

συνθήκες που επικρατούσαν στο κέντρο φιλοξενίας της Λαμπεντούζα δεν ήταν τέτοιας βαρύτητας ώστε να χαρακτηριστούν ως απάνθρωπες ή εξευτελιστικές.

144. Το Δικαστήριο διαπιστώνει σχετικά ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη πρόληψη των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας (CPT), η οποία μετέβη δύο φορές το 2016 στα *hotspots* των νησιών του Βόρειου Αιγαίου δεν άσκησε ιδιαίτερη κριτική στις επικρατούσες συνθήκες στο κέντρο της ΒΙΑΛ, ιδίως σε ό,τι αφορούσε την κατάσταση των προσφευγόντων. Οι κριτικές της επικεντρώνονται κυρίως στα προβλήματα που συνδέονται με την ιατρική περίθαλψη που παρεχόταν μέσα στο κέντρο και στο Νοσοκομείο της Χίου, στην έλλειψη κατάλληλων πληροφοριών για τα δικαιώματα των προσφευγόντων και αιτούντων άσυλο και την απουσία νομικής βοήθειας, καθώς και στην κακή ποιότητα του πόσιμου νερού και της παρεχόμενης τροφής. Προκύπτει όμως από τον φάκελο ότι τα προβλήματα αυτά δεν ήταν τέτοια ώστε να επηρεάσουν υπερβολικά τους προσφεύγοντες από την άποψη του άρθρου 3 της Σύμβασης. Εξάλλου, ούτε η CPT, ούτε οι ΜΚΟ, ούτε οι διάδικοι δίνουν πληροφορίες για τον ισχυριζόμενο υπερπληθυσμό στο κέντρο, ούτε αναφέρουν, για παράδειγμα, τον διαθέσιμο αριθμό τετραγωνικών μέτρων στα κοντεϊνερ γενικά ή στο κοντεϊνερ που στέγαζε τους προσφεύγοντες.

145. Το Δικαστήριο σημειώνει ακόμη ότι η κράτηση των προσφευγόντων υπό τις συνθήκες που καταγγέλλουν στο κέντρο αυτό χαρακτηρίζεται από την συντομία του: ενώ οι προσφεύγοντες κρατήθηκαν στο κέντρο της ΒΙΑΛ

στις 21 Μαρτίου 2016, αυτό έγινε ημι-ανοιχτή δομή στις 21 Απριλίου 2016, γεγονός που επέτρεπε στους προσφεύγοντες να αποχωρήσουν από το κέντρο όλη την ημέρα και να ξανάρχονται τη νύχτα.

146. Εφόσον οι προσφεύγοντες κρατήθηκαν πραγματικά για περίοδο τριάντα ημερών, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η κράτηση δεν έφτασε το απαιτούμενο όριο βαρύτητας για να χαρακτηριστεί ως απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση.

147. Ως εκ τούτου, κρίνει ότι εν προκειμένω δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης.

V. ΕΠΙ ΤΗΣ ΙΣΧΥΡΙΖΟΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 34 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

148. Πέραν των ισχυριζόμενων παραβιάσεων, ο πρώτος προσφεύγων παραπονείται, για πρώτη φορά στις παρατηρήσεις που διατυπώθηκαν προς απάντηση σε εκείνες της Κυβέρνησης, για παραβίαση του άρθρου 34 της Σύμβασης σε ό,τι τον αφορά. Αναφέρει ότι στις 17 Οκτωβρίου 2016, κλήθηκε στο αστυνομικό τμήμα της Χίου όπου ερωτήθηκε σχετικά με την προσφυγή που κατέθεσε ενώπιον του Δικαστηρίου στις 19 Απριλίου 2016 καθώς και με τις επαφές του και την αλληλογραφία του με τον δικηγόρο του. Υποστηρίζει ότι η κλήση του από την αστυνομία σχετικά με την προσφυγή που κατέθεσε ενώπιον του Δικαστηρίου και η ανάκριση που φέρεται να υπέστη σχετικά είχαν εκφοβιστικό αποτέλεσμα πάνω του και ότι αυτά τα συμβάντα δεν μπορούν παρά να ερμηνευθούν ως απόπειρα αποτροπής του από το να δώσει συνέχεια στην προσφυγή του.

149. Η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι οι ισχυρισμοί του πρώτου προσφεύγοντα είναι αβάσιμοι και αυθαίρετοι. Δηλώνει ότι, εξακριβώνοντας τα πραγματικά περιστατικά της παρούσας υπόθεσης, εκτίμησε αναγκαίο να επαληθεύσει τον χρόνο παραμονής των προσφευγόντων στο κέντρο της ΒΙΑΛ και το μέρος όπου βρέθηκαν εκείνοι μετά την αναχώρησή τους από το κέντρο της ΒΙΑΛ. Εκθέτει ότι για αυτό τον λόγο και μόνο κλήθηκε ο πρώτος προσφεύγων στο αστυνομικό τμήμα. Δηλώνει ότι δεν καταλαβαίνει πώς μία τέτοια συζήτηση με αστυνομικό, παρουσία διερμηνέα, μπόρεσε να εκφοβίσει τον προσφεύγοντα. Λέει ότι δεν προκύπτει από κανένα στοιχείο της δικογραφίας ότι ο προσφεύγων ενοχλήθηκε στην ουσιαστική άσκηση του δικαιώματος για

ατομική προσφυγή και ότι, αντιθέτως, οι ελληνικές αρχές διευκολύνουν την άσκηση του δικαιώματος αυτού από κάθε πρόσωπο που βρίσκεται στην επικράτεια, και, ιδιαίτερα, από παράτυπους μετανάστες σε κέντρα κράτησης και φιλοξενίας.

150. Το Δικαστήριο υπογράμμισε πολλές φορές ότι κατά κανόνα δεν είναι σκόπιμο οι αρχές καθ' ου η προσφυγή Κράτους να έρχονται σε άμεση επαφή με προσφεύγοντα σχετικά με την υπόθεση της οποίας εκείνο επιλήφθηκε

(*Konstantin Markin κατά Ρωσίας*, αρ.30078/06, παρ.160, ΕΔΔΑ 2012, *Riabon κατά Ρωσίας*, αρ.3896/04, παρ.59-65, 31 Ιανουαρίου 2008, *Akdeniz και λοιποί κατά Τουρκίας*, αρ. 23954/94, παρ.118-121, 31 Μαΐου 2001, *Assenon και λοιποί κατά Βουλγαρίας*, 28 Οκτωβρίου 1998, παρ. 169-171, Ευρετήριο 1998-VIII, και *Ergi κατά Τουρκίας*, 28 Ιουλίου 1998, παρ.105, Ευρετήριο 1998-IV). Οι ερωτήσεις των τοπικών αρχών μπορούν κάλλιστα να ερμηνευθούν από τον προσφεύγοντα ως απόπειρα εκφοβισμού (*Tanrikulu κατά Τουρκίας*, αρ. 23763/94, παρ.131-133, ΕΔΔΑ 1999-IV).

151. Ταυτόχρονα, το Δικαστήριο δηλώνει εκ νέου ότι το ζήτημα δεν είναι να θεωρηθεί κάθε έρευνα εκ μέρους των αρχών σχετικά με εκκρεμή προσφυγή ενώπιόν του ως μέτρο εκφοβισμού. Για παράδειγμα, σε ορισμένες υποθέσει που αναφέρονται σε εξέταση προσφεύγοντα από τις τοπικές αρχές σχετικά με περιστατικά για τα οποία ασκήθηκε η προσφυγή του, το Δικαστήριο, απουσία αποδεικτικών στοιχείων που να βεβαιώνουν την ύπαρξη πιέσεων ή πράξεων εκφοβισμού, δεν έκρινε, ούτε τότε, ότι ο προσφεύγων είχε παρεμποδιστεί στην άσκηση του δικαιώματός του ατομικής προσφυγής (*Bagdonavicius και λοιποί κατά Ρωσίας*, αρ. 19841/06, παρ.126, 11 Οκτωβρίου 2016, *Manoussos κατά Τσεχικής Δημοκρατίας και Γερμανίας*, αρ.46468/99, 9 Ιουλίου 2002, *Matyar κατά Τουρκίας*, αρ.23423/94, παρ.158-159, 21 Φεβρουαρίου 2002).

152. Όσο για τις υπό κρίση περιστάσεις, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι από το έγγραφο που απέστειλε ο Διευθυντής της Αστυνομίας της Χίου στον απεσταλμένο της Κυβέρνησης στις 19 Οκτωβρίου 2016, προκύπτει ότι η κλήση του πρώτου προσφεύγοντα και η συνέντευξη που ακολούθησε αποσκοπούσε μόνο στη συλλογή, ενόψει της προετοιμασίας των

παρατηρήσεων της Κυβέρνησης στο Δικαστήριο, των πληροφοριών για την κατοικία των προσφευγόντων μετά την αναχώρησή τους από το κέντρο της ΒΙΑΛ και τον τρόπο με τον οποίο εκείνοι εκπροσωπήθηκαν από γερμανό δικηγόρο που δεν ήταν παρών στο νησί της Χίου.

153. Κατά τη γνώμη του Δικαστηρίου, τίποτα δεν δείχνει η εν λόγω συνέντευξη να προοριζόταν να παροτρύνει τους προσφεύγοντες να

αποσύρουν ή να τροποποιήσουν την προσφυγή τους ή να τους ενοχλήσει, με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, στην ουσιαστική άσκηση του δικαιώματός τους ατομικής προσφυγής, ούτε ότι είχε τέτοιο αποτέλεσμα. Δεν μπορεί λοιπόν να θεωρηθεί ότι οι αρχές του καθ' ου η προσφυγή Κράτους παρεμπόδισαν την άσκηση από τους προσφεύγοντες του δικαιώματός τους ατομικής προσφυγής. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο εκτιμά ότι το καθ' ου η προσφυγή Κράτος ανταποκρίθηκε στις υποχρεώσεις που του αναλογούν βάσει του άρθρου 34 της Σύμβασης.

VI. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

154. Κατά το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, και αν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους δεν επιτρέπει παρά μόνο ατελή εξάλειψη των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εφόσον είναι αναγκαίο, στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Βλάβη

155. Ο πρώτος προσφεύγων απαιτεί 15 000 ευρώ για την αποκατάσταση της ηθικής βλάβης που φέρεται να υπέστη λόγω των επικαλούμενων παραβιάσεων των άρθρων 3 και 5 της Σύμβασης. Οι υπόλοιποι δύο προσφεύγοντες, οι οποίοι ισχυρίζονται ότι παρέμειναν για μεγαλύτερο διάστημα από τον πρώτο προσφεύγοντα στο κέντρο της ΒΙΑΛ, ζητούν 18 000 ευρώ ο καθένας για τον ίδιο λόγο.

156. Η Κυβέρνηση εκτιμά ότι οι αξιώσεις των προσφευγόντων είναι υπερβολικές και αβάσιμες. Υποστηρίζει ότι το κέντρο της ΒΙΑΛ

λειτουργήσε ως ανοιχτή δομή από τις 21 Απριλίου 2016. Θεωρεί ότι ενδεχόμενη διαπίστωση της παραβίασης θα συνιστούσε καθεαυτή επαρκή ικανοποίηση.

157. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι εν προκειμένω έκρινε ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 5 παρ.2. Αποφαινόμενη κατά δίκαιη

κρίση, επιδικάζει σε καθένα από τους προσφεύγοντες 650 ευρώ για το λόγο αυτό.

B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

158. Οι προσφεύγοντες ζητούν 7 140 ευρώ για έξοδα και δικαστική δαπάνη για τη διαδικασία που κίνησαν ενώπιον του Δικαστηρίου. Ζητούν, εάν τους χορηγηθεί το ποσό αυτό, το ύψος του οποίου αντιστοιχεί κατά τη γνώμη τους σε σαράντα ώρες εργασίας (με ωριαία αμοιβή 150 ευρώ) για την σύνταξη της προσφυγής και των παρατηρήσεων καθώς και για την έρευνα νομολογίας, να καταβληθεί απευθείας στον τραπεζικό λογαριασμό που αναφέρει ο εκπρόσωπός τους.

159. Η Κυβέρνηση εκτιμά ότι το απαιτούμενο ποσό είναι υπερβολικό και ότι δεν προκύπτει από καμία συμφωνία μεταξύ των προσφευγόντων και του εκπροσώπου τους σχετικά με τον υπολογισμό της αμοιβής του τελευταίου. Αναφέρει ότι, λαμβανομένων υπόψη των συνθηκών υπό τις οποίες ο δικηγόρος ήρθε σε επαφή με τους προσφεύγοντες, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι εκείνη είχε την πρόθεση να τους παράσχει βοήθεια *pro bono*.

160. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, ο προσφεύγων μπορεί να πετύχει την εξόφληση των εξόδων και της δικαστικής δαπάνης του μόνο εφόσον αποδειχθούν η πραγματικότητα αυτών, η αναγκαιότητά τους και ο εύλογος χαρακτήρας του ύψους τους. Εν προκειμένω, λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας του, καθώς και του γεγονότος ότι έκρινε ότι υπήρξε παραβίαση μόνο μίας εκ των τεσσάρων αιτιάσεων, το Δικαστήριο εκτιμά εύλογο να επιδικάσει στους προσφεύγοντες το ποσό των 1 000 ευρώ για τη διαδικασία ενώπιόν

του. Δέχεται επίσης την αίτηση των ενδιαφερόμενων για απευθείας καταβολή του άνω ποσού στον τραπεζικό λογαριασμό του εκπροσώπου τους.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

161. Το Δικαστήριο κρίνει σκόπιμο να υπολογισθούν οι τόκοι υπερημερίας επί του επιτοκίου διευκολύνσεως οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, προσαυξημένου κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή απαράδεκτη ως προς την αιτίαση σχετικά με το άρθρο 5 παρ.1 αναφορικά με την περίοδο μετά τις 21 Απριλίου 2016 και την κηρύσσει παραδεκτή κατά τα λοιπά.
2. *Αποφαίνεται* ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 5 παρ.1 της Σύμβασης,
3. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 5 παρ.2 της Σύμβασης,
4. *Αποφαίνεται* ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης,
5. *Αποφαίνεται* ότι το καθ' ου η προσφυγή Κράτος δεν αθέτησε τις υποχρεώσεις του βάσει του άρθρου 34 της Σύμβασης,
6. *Αποφαίνεται*
 - α) ότι το καθ' ου η προσφυγή Κράτος οφείλει να καταβάλει, εντός τριών μηνών από την ημέρα που η απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με το άρθρο 44 παρ.2 της Σύμβασης, τα ακόλουθα ποσά:
 - ι. 650 ΕΥΡΩ (εξακόσια πενήντα ευρώ) σε κάθε προσφεύγοντα, συν κάθε ποσό που τυχόν οφείλεται ως φόρος, λόγω ηθικής βλάβης,
 - ιι. 1 000 ΕΥΡΩ (χίλια ευρώ) από κοινού στους προσφεύγοντες, συν κάθε ποσό που τυχόν εκείνοι οφείλουν για φόρους, λόγω εξόδων και δικαστικής δαπάνης,

καταβλητέα στον τραπεζικό λογαριασμό του εκπροσώπου
τους,

β) ότι από την εκπνοή της άνω προθεσμίας και μέχρι την καταβολή, τα

ποσά αυτά θα προσαυξάνονται με απλό τόκο με επιτόκιο ίσο προς το
ισχύον κατ' αυτό το χρονικό διάστημα επιτόκιο διευκολύνσεως οριακού
δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, προσαυξημένο κατά τρεις
ποσοστιαίες μονάδες,

7. Απορρίπτει το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη γαλλική γλώσσα και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε
εγγράφως στις 25 Ιανουαρίου 2018, κατ'εφαρμογή του άρθρου 77
παρ.2 και 3 του Κανονισμού του Δικαστηρίου.

(υπογραφή)
Abel Campos
Γραμματέας

(υπογραφή)
Kristina Pardalos
Πρόεδρος